

Maapõueseaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Maapõueseaduse (edaspidi *MaaPS*) eelnõu on ette valmistatud keskkonnaõiguse kodifitseerimise raames – MaaPS on üks keskkonnaseadustiku eriosa seadustest. Lisaks keskkonnaõiguse kodifitseerimise eesmärgiks olevale seaduste struktuuri ja terminoloogia ühtlustamisele on MaaPSi eesmärk korrastada ning ajakohastada maapõuega seotud regulatsiooni ning ka muuta mõningaid seniseid maapõueõiguse põhimõtteid. MaaPSi liidetakse ühtlasi kaevandamiseseaduse (edaspidi *KaevS*) sätteid, et reguleerida valdkonda tervikuna ühes seaduses ning vältida dubleerimist.

Uue MaaPSi struktuur tugineb valdavalt kehtiva MaaPSi struktuurile. Seni kehtinud seaduses tehakse mitmeid muudatusi, et tagada koosõla keskkonnaseadustiku üldosa seadusega (edaspidi *KeÜS*). Senine maavara kaevandamise luba (edaspidi ka *kaevandamisluba*) on üks KeÜSis nimetatud keskkonnalubadest. Keskkonnaluba maavara kaevandamiseks antakse KeÜSis sätestatud menetluse kohaselt, arvestades MaaPSi eelnõus sätestatud erisusi. Seni kehtiva seadusega võrreldes tehakse ettepanek mitmeteks sisulisteks muudatusteks, mis ei ole põhimõttelist laadi. Kuna MaaPS hõlmab ka KaevSi sätteid, tunnistatakse KaevS MaaPSi jõustumisel kehtetuks.

Maapõueseadusega nähakse ette ka teiste seaduste muutmise asjakohases ulatuses. Suurima mahuga nendest on keskkonnatasude seaduse (edaspidi *KeTS*) muutmise. KeTSis kavandatud muudatused on valdavalt seotud MaaPS muudatusega, millega kaotatakse maardlate jaotus üleriigilise tähtsusega ja kohaliku tähtsusega maardlateks. Kuna kehtiva KeTSi alusel tugineb sellele jaotusele ka keskkonnatasu jaotumine kohaliku eelarve ja riigieelarve vahel, vajab jaotuse kaotamisel muutmist ka KeTSis sätestatud KOVile keskkonnatasudest laekuvate tulude jaotus.

Kuna KeTSis tehtavad muudatustega on kavas korrastada ka selle seaduse struktuuri, sätestades keskkonnatasudest laekuva raha jaotuse ja kasutamise eraldi peatükis, esitatakse eelnõus ka sellised muudatused, mis otseselt maardlate jaotuse kaotamisest ei tulene.

Eelnimetatud KeTSi muudatused on 2014. a lõpus läbinud nii suure kooskõlastusringi kui kooskõlastuse Justiitsministeeriumiga.

Riigikogus on menetlemisel MaaPSi ja KeTSi muutmise seadus 43 SE, mille vastuvõtmisel tuleb käesolevat eelnõud täiendada.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

MaaPSi eelnõu koostasid vastavalt Keskkonnaministeeriumi lähteülesandes püstitatud lahendamist vajavatele probleemidele keskkonnaõiguse kodifitseerimise töörühma juht Hannes Veinla, ekspert Rita Annus ja Keskkonnaministeeriumi maapõue osakonna nõunik Kairi Otsiver (tel 626 0745, Kairi.Otsiver@envir.eemailto). KaevSiga seonduva osa on ette valmistanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi siseturuosakonna kvaliteedi infrastruktuuri talituse nõunik Ago Pelisaar (tel 625 6472, Ago.Pelisaar@mkm.ee) ning KeTSiga seonduva osa Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse osakonna nõunik Aire Rihe (tel 626 2983, Aire.Rihe@envir.ee). Eelnõu õigusekspertiisi tegi

Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna jurist Annemari Vene (tel 626 2870, Annemari.Vene@envir.ee). Seaduse eelnõu keeleteimetaja oli Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Enel Ormus (tel 626 2906, Enel.Ormus@envir.ee).

1.3. Märkused

Uue MaaPSi eelnõu on seotud ka praegu koostamisel olevate muude keskkonnaseadustiku eriosa seaduste eelnõudega. Eelnõu koostamisel on arvestatud ka 2015. aastal vastu võetud ehitusseadustiku ja planeerimisseadusega.

Eelnõu on seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega samas ulatuses, milles Euroopa Liidu õigust rakendas seni kehtiv MaaPS. Eesti õigusesse ülevõetavad direktiivid on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/21/EÜ kaevandustööstuse jäätmete käitlemise ja direktiivi 2004/35/EÜ muutmise kohta (ELT L 102, 11.4.2006, lk 15-34) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/31/EÜ, milles käsitletakse süsinikdioksiidi geoloogilist säilitamist ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 85/337/EMÜ ja direktiive 2000/60/EÜ, 2001/80/EÜ, 2004/35/EÜ, 2006/12/EÜ, 2008/1/EÜ ning määrust (EÜ) nr 1013/2006 (ELT L 140, 05.06.2009, lk 114-135). Nimetatud direktiive ülevõtvad osad on eelnõus esitatud seni kehtinud kujul. Uusi Euroopa Liidu õigusakte üle ei võeta.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks Riigikogus on vajalik poolthääle enamus.

1.4. Väljatöötamiskavatsus ja kontseptsioon

Uue MaaPSi eelnõu väljatöötamine on Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis 2011–2015 olnud alates 2011. aastast. Tegelikult on eelnõu väljatöötamise ettevalmistamine alanud juba 2010. aastal. Sel ajal ei nähtud ette kehtiva MaaPSi olulisi sisulisi muudatusi ja seetõttu ei koostatud ka väljatöötamiskavatsust HÕNTE § 1 lõike 1 mõistes. Vastavalt tol ajal kehtinud Vabariigi Valitsuse reglemendi punkti 3¹ alapunktile 3 ja ka HÕNTE § 1 lõike 2 punktile 5, kui seaduse muutmise seadusega ei kavandata kehtivasse õigusesse põhimõtteliselt uue õigusinstituudi sisseviimist, ei pea väljatöötamiskavatsust koostama. Uue MaaPSi väljatöötamisega ei plaanita senise MaaPSi fundamentaalselt muutmist, vaid püütakse üksnes korrastada seadust ja viia see kooskõlla KeÜSiga ehk kodifitseerida. Kavandatavad sisulised muudatused ei ole sellise iseloomuga, et nõuaksid väljatöötamiskavatsuse koostamist. MaaPSi põhilahenduste kontseptsioon saadeti keskkonnaseadustiku eelnõu väljatöötamise kodifitseerimiskomisjonile arvamuse avaldamiseks, kuna seda nõuab ELi programmi käskkiri.

Samas kontseptsioon HÕNTE tähenduses tuleb koostada enne sellise seaduse väljatöötamist, mille sisul on Eesti õiguskorras põhimõtteline tähendus. Maapõue valdkonnas põhimõttelisi muudatusi ei kavandata, seega ei ole nõutud ka kontseptsiooni väljatöötamine.

Ka kaevandamiseseaduse kehtetuks tunnistamise ja selle sätete maapõuaseadusesse tõstmisega ei kaasne sisulisi muudatusi. Regulatsiooni on seejuures küll korrastatud ja ajakohastatud, kuid muudatused on pigem formaalsed ja vastavad senikasutatud praktikale.

2. Seaduse eesmärk

2.1. Kodifitseerimine

Eesti keskkonnaõiguse kodifitseerimise eesmärk on koondada olemasolevad keskkonnaalased õigusaktid ühte seadustikku, kõrvaldades seejuures kehtivas õiguses esinevad vastuolud. Esmakordselt sätestatakse KeÜSis õigusakti tasandil keskkonnakaitse põhimõtted ning

määratakse ühtselt valdkonna põhimõisted, samuti keskkonnakaitse põhikohustused ja õigused. Ühtlustatud on keskkonnalubade menetlus, mis eri lubade andmise asemel näeb tulevikus ette ühe keskkonnaloa andmise ühes haldusmenetluses. MaaPS on üks keskkonnaseadustiku eriosa seadustest, millega jätkatakse keskkonnaõiguse kodifitseerimise protsessi.

Eelnõu seletuskirjas on käsitletud kõiki sisuliselt uusi või muudetud sätteid. Kuna enamik praegu kehtivaid sätteid jääb kehtima muudatusteta, on nendega seoses piiratud sedastusega, et muudatused puuduvad. Selline lähenemine, kus põhjendatakse ainult muudatusi, mitte juba kehtivaid sätteid, on keskkonnaõiguse kodifitseerimisprotsessis kokku lepitud. Õigusselguse tagamisel on selline lähenemine väga oluline ning järgib igati ka hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (edaspidi *HÕNTE*). Ühtlasi märgime, et MaaPSi eelnõu on heaks kiitnud keskkonnaseadustiku eelnõu väljatöötamise kodifitseerimiskomisjon.

2.2. Riigi rolli suurendamine

Uue MaaPSi teine eesmärk on vastavalt Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammile tugevdada riigi rolli maavara kasutusele võtmise ettevalmistamisel ja korraldamisel. Kehtiv MaaPS on vastu võetud 23.11.2004 ja jõustus 1. aprillil 2005 (RT I 2004, 84, 572). 2004. aasta MaaPS anti küll välja terviktekstina n-õ uue seadusena, kuid põhilahendustes tugineb see valdavalt 1994. aastal vastu võetud seadusele. Olustik, milles 1994. aasta seadus ette valmistati, erines tänasest mitmes olulises aspektis. Võtmeküsimusteks, millele 1994. aasta seaduses tähelepanu suunati, oli maavarade omandi küsimus, suhted äsja tekkinud maaomanikega ning riigi roll maavarade uurimisel ja kaevandamisel demokraatliku õigusriigi oludes.

Enne uue MaaPSi eelnõu ettevalmistamisele asumist püstitati kontseptuaalsed küsimused, mille lahendamisele tuli keskenduda:

- 1) kehtiv MaaPS jagab maavara omandi riiklikuks ja eraomandiks ning maardlad üleriigiliseks ja kohaliku tähtsusega maardlateks. Ehkki sellise jaotuse kehtestamisel loodeti võimaldada riigil paremini suunata riigile kuuluva vara ja üleriigilise tähtsusega maardlate kasutamist, ei ole see siiski realselt võimalik. Maavara omandist ja sellest, millise kategooria maardlas see paikneb, sõltub täna eelkõige kaevandamisõiguse tasu laekumine riigi või kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse;
- 2) ehitusmaavarade riikliku arengukavaga toodi 2011. aastal maapõue kasutamise korraldusse varustuskindluse mõiste, mille eesmärk on tagada eelkõige, et maapõueressurss oleks kättesaadav just seal, kus seda on vaja ühiskonna arenguks, ning samuti tagada, et ressursi kasutataks säästvalt;
- 3) kehtiv seadus sätestab üsna kategoorilised piirangud maavarade kaitseks. Maavarade kaitsmine on vajalik nende efektiivseks kasutamiseks tulevikus ja siinkohal ei peeta silmas maavara kaitsmist loodusväärtusena või kaitstava loodusobjektina. Maavarade kaitseks sätestab kehtiv seadus, et alal, mille all lasub maavara, ei või lubada ühtegi püsiva iseloomuga tegevust, mis võiks halvendada juurdepääsu maavarale. Nii range põhimõttega tõstetakse maavara sisuliselt teistest ühiskonnas hinnatud väärtustest kõrgemale ning piiratakse oluliselt riigi ja elanike õigust oma vajaduste ja eelistuste üle otsustada.

Eelnõu ettevalmistamisel analüüsiti nii Eestis kui ka mujal maailmas, nt Soomes, Rootsis ja Lätis, kehtivat maavarade kasutamise strateegilise juhtimise korraldust, maavarade omandi regulatsioone, ehitusmaavarade kasutamise korraldust ning maavara säilimist mõjutava muu tegevuse korraldust.

Kehtivas MaaPSis käsitletakse riigi rolliga seotud küsimusi järgmiselt.

Maavara omandi määratlus. Seadusega määratakse riigi omandisse kuuluvateks keskkonnaregistrisse kantud aluspõhja maavara, üleriigilise tähtsusega maardlas asuv maavara, ravimuda, riigimaal asuv maavara ja merepõhjas asuv maavara. Riigile kuulub ka keskkonnaregistrisse kandmata aluspõhja kivim, setend, vedelik ja gaas.

Maardlate jagunemine üleriigilise ja kohaliku tähtsusega maardlateks. Üleriigilise tähtsusega maardlate ammendava nimistu on kehtestanud Vabariigi Valitsus. Kõik ülejäänud maardlad on kohaliku tähtsusega. Maardla määramisest kohaliku või üleriigilise tähtsusega maardlaks sõltub, kes on üldgeoloogilise uurimistöö loa, geoloogilise uuringu loa (edaspidi ka *uuringuloa*) ja kaevandamisloa andja. Töödeks üleriigilise tähtsusega maardlas annab loa Keskkonnaministeerium, muudel juhtudel Keskkonnaamet. Muid erisusi peale loa andmiseks pädeva organi nimetamise MaaPSis ei ole.

Maavara omandist sõltub maavara kaevandamisõiguse tasu maksmise kohustus. Eraomandis oleva maavara kaevandamisõiguse eest riigile tasu maksta ei tule. Kaevandamisõiguse tasu suurus mõjutab kaudselt kaevandamise kogust ja põhimõtteliselt võib riik tasu suuruse kaudu mõjutada pikas perspektiivis kaevandamistegevust soovitud suunas. Kaevandamisõiguse tasu laekub riigieelarvesse vaid juhul, kui tegemist on üleriigilise tähtsusega maardlaga. Kui tegu on kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil (mitte meres või muus väljaspool omavalitsuse territooriumi asuvas veekogus) asuva üleriigilise tähtsusega maardlaga, laekub ka osa sellest tasust kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse. Praegu laekub omavalitusele 25% kaevandamisõiguse tasu määrast, mis kehtis 2011. aastal. Kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse laekub ka kõigi kohaliku tähtsusega maardlates asuvate maavarade kaevandamisõiguse tasu. Eestis kehtestatud maavara kaevandamisõiguse tasu vastab *unit-based royalty* tüübile, kus tasu võetakse alles reaalsel kaevandamisel vastavalt kaevandatud mahule kaevandatud ühiku fikseeritud tasumäära järgi.

Seadusest vahetult tulenevat mahu piirangut tuleb arvestada vaid põlevkivi kaevandamise loa andmisel. MaaPSi kohaselt ei tohi samal ajal kehtivate kaevandamislubade alusel kaevandatava maavaravaru kogus ületada aastas 20 mln tonni. Seadus näeb ette eraldi menetluse, millega saavutati 20 mln tonni piiri kehtestamisega kõigi kehtivate lubade kaevandamismahu vähendamine. Uute põlevkivi kaevandamise lubade taotluste menetlemisel on eelisõigus senistel loaomanikel, kuid muid piiranguid (mäeeraldise valiku suunamisel, maakasutusõiguse määramisel jne) ei ole põlevkivi kaevandamisele seadusega sisuliselt kehtestatud.

Nii MaaPSi kui säästva arengu seaduse alusel on seatud ka turba kaevandamismahu piirang. Turba kriitilise varu ja kasutatava varu suuruse ning kasutusmäärad on Vabariigi Valitsus kehtestanud juba 1996. aastal, määrust uuendati 2005. aastal. Turba kaevandamise piirang tugineb algselt säästva arengu seaduse taastuvat varu käsitleval paragrahvil. Säästva arengu seaduse tähenduses võib turvast kaevandada vaid kriitilisest varust ülejäävas osas, mida nimetatakse taastuva loodusvara kasutatavaks osaks. Taastuva loodusvara kriitiline varu on väikseim suurus, mis tagab loodusliku tasakaalu ja taastootmise, kaitseriimide täitmise ning elustiku ja maastike mitmekesisuse säilimise. MaaPS sätestab, et turba kriitilise varu suurust ja kasutusmäära ei kohaldata kaevandamisega rikutud turbaalade kaevandamisele. Nende alade nimekirja on seaduse alusel kehtestanud keskkonnaminister.

MaaPSis kasutatakse mõistet riiklik huvi ehk riigi huvi. Nii geoloogilise uurimistöö loa, uuringuloa kui ka kaevandamisloa andmisest tuleb keelduda, kui loa andmine on riigi huvidega vastuolus. Seadus ei määratle täpsemalt *riigi huvi* mõistet. See tähendab, et *riigi huvi* sisustab loa andja. Lisaks põlevkivi arengukavas ja ehitusmaavarade arengukavas

määratletud kaevandamisvaldkonna riigi huvidele, võib tegemist olla mõne muu valdkonna suure avaliku huviga, mida geoloogiline uuring või kaevandamine võivad kahjustada. Tuleb siiski märkida, et nt Soome, Rootsi ja Läti õigusel, mida eelnõu koostamisel analüüsiti, sätestab õigusakt, et kõrge avalik huvi võib olla uuringuloa või kaevandamisloa andmise põhjuseks sellistel juhtudel, kui muud asjaolud (vastuolu planeeringuga, kohaliku administratsiooni vastuseis, muude õigusaktide piirangud vmt) takistaksid loa andmist. Kõrgendatud tähelepanu kõikide avalike huvide tasakaalustamise vastu näitab eelpool nimetatud riikide õigusaktides regulatsioon, mis viib teatud maavara kaevandamise õiguse otsustamise väga kõrgele (valitsuse) tasemele.

Maavara kaevandamise suunamise kaudseks vahendiks on kehtivas MaaPSis ka **maavaravaru kategoriseerimine aktiivseks ja passiivseks varuks**. Aktiivne varu on kaevandamisväärne, passiivne varu aga selline, mida majanduslikel, tehnoloogilistel või keskkonnakaitse põhjustel kaevandada ei saa. Maavaravaru aktiivseks või passiivseks arvamise alused on üsna üldsõnalised.

MaaPS seab **nõuded maavara kaitseks**, st ei luba planeeringuga kavandada tegevust, mis võiks halvendada juurdepääsu maavarale. Seadus kohustab planeeringu koostajatel planeeringus maardlate olemasolu kirjeldama, kuid mitte enam.

Eelnõuga on eelnimetatud regulatsioonis kavandatud mitmeid muudatusi, mis aitavad korrastada ja piiritleda riigi rolli maapõue kasutamise korraldamisel:

- 1) maavara omandi sätete täpsustamine. Maavara kuuluvus määratakse selle järgi, kus maavara asub. Riigile kuulub aluspõhja maavara, avalikus veekogus asuv maavara;
- 2) üleriigilise ja kohaliku tähtsusega maardlateks jaotuse kaotamine;
- 3) aktiivseks ja passiivseks jaotamise regulatsiooni ja jaotuse aluste täpsustamine;
- 4) maavara kaitse nõuete täpsustamine. Kaitse põhimõtted muudetakse leebemaks. Kõik tegevused ei ole maavara peal keelatud.

2.3. Maapõue kasutamise regulatsiooni korrastamine ja ajakohastamine

MaaPSi sätteid korrastatakse ning need viiakse vastavusse KeÜSiga. Muuhulgas tehakse järgmised muudatused:

- 1) üldgeoloogilise uurimustöö, geoloogilise uuringu ja maavara kaevandamise lubade andjaks määratakse Keskkonnaamet;
- 2) keskkonnaregistrikannete otsuste tegemine antakse Maa-ametile (v.a otsused põlevkivi, metallitoorme, fosforiidi, kristalse ehituskivi kohta);
- 3) turba kaevandamist lubatakse vaid kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalalt või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud turbamaardlast;
- 4) kaevandamisloa kehtivusaega lubatakse pikendada kuni 10 aastat, v.a turba kaevandamise luba, seda saab pikendada kuni 30 aasta kaupa;
- 5) sätestatakse kaevandamislubade liitmise regulatsioon;
- 6) korrastatakse kaevandamisloa ümberregistreerimise regulatsiooni;
- 7) juriidilise isiku rahatrahvt tõstetakse kuni 400 000 euroni.

MaaPSi liidetakse KaevSi sätteid, et reguleerida valdkonda tervikuna ühes seaduses ning vältida dubleerimist. KaevSi senises regulatsioonis tehtavad muudatused on valdavalt korrastava iseloomuga, sisuliselt olulisi muudatusi kavandatud ei ole.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

3.1. Seaduseelnõu struktuur

Uue MaaPSi struktuur tugineb valdavalt kehtiva seaduse struktuurile ning selles ei nähta ette olulisi muudatusi. Seoses keskkonnaõiguse kodifitseerimisega on maapõue kaitse ja kasutamise üldpõhimõtted koondatud MaaPSi algusesse ja moodustatud uus peatüki (2. ptk). KaevSi sätted on lisatud MaaPSi 4. peatüki 4. jakku.

3.2. Eelnõu sisu

Uue MaaPSi **1. peatükk „Üldsätted”** käsitleb seaduse reguleerimisala, seaduse eesmärki ja mõisteid sarnaselt seni kehtiva seadusega.

Paragrahv 1 käsitleb seaduse eesmärki sarnaselt kehtiva seaduse § 1 lõikega 1, kuid eesmärki on täiendatud maapõue kasutamisel tekkivate keskkonnahäiringute vähendamise võimalikult suures ulatuses. See on kooskõlas keskkonnaseadustiku üldise eesmärgiga vähendada inimtegevusega kaasnevat keskkonnahäiringuid (eelkõige selle seaduse § 1). Arvestades proportsionaalsuspõhimõtet ei ole keskkonnahäiringute vältimine alati vajalik ega võimalik, sihiks on nende vähendamine mõistlikus ulatuses, arvestades seejuures ka muid maapõue kasutamisega seotud avalikke ja erahuve. Inimühiskonna eksistents on paratamatult seotud teatud ebasoodsa keskkonnamõjuga. Seetõttu on keskkonnahäiringute võimalikult suures ulatuses vähendamise kõrval jäetud ruumi ka keskkonnavaluste kaalutlustega konkureerivatele huvidele. Seaduse eesmärgi sõnastamisega annab seadusandja täitevvõimule õiguse (või paneb kohustuse) võtta meetmeid, mis seaduse eesmärgi saavutamisele kaasa aitavad või seda vähemalt ei takista. Seaduse eesmärk on rakendajale õiguslikult siduv, kuid abstraktsuse tõttu on selle rakendamisel ulatuslik kaalutlusruum.

Paragrahv 2 käsitleb seaduse reguleerimisala sarnaselt kehtiva seaduse § 1 lõikega 2. Punktis 5 on asendatud mõiste *kaevandamisega rikutud maa* mõistega *kaevandatud maa* (vt põhjendust § 13 juurest). Võrreldes kehtiva seadusega on täpsustatud punkti 8 (varem § 1 lõike 2 punkti 8) sõnastust, üldistades kasutatud termineid reguleerimisala sättele kohaseks. Reguleerimisala paragrahvi on lisatud punktid 9 ja 10, mille kohaselt reguleerib seadus ka järelevalvet ja vastutust. Samuti muutub seaduse reguleerimisala tulenevalt KaevSi sätete lisamisest kõnesolevasse seadusse. MaaPS reguleerib edaspidi ka kaevandamise ohutust ja markšeidermõõdistusi.

Paragrahvid 3 ja 4 käsitlevad nii haldusmenetluse seaduse (edaspidi *HMS*) kui ka KeÜSi kohaldamist. Paragrahv 3 tuleneb kehtiva seaduse § 1 lõikest 3. Paragrahvi 4 näol on tegemist uue sättega, mis on vajalik seoses KeÜSi vastuvõtmisega. KeÜS ühtlustab kõikide keskkonnalubade andmise protseduure, sätestab selles vajalikud erisused võrreldes HMSiga ning rakendab keskkonnalubade andmisel keskkonnakaitse üldpõhimõtteid. KeÜSi keskkonnalubade menetlust reguleerivad sätteid (5. peatükk) kohaldatakse MaaPSis kaevandamisloa menetlusele. MaaPSi alusel antavad teised load – üldgeoloogilise uurimistöö luba ja geoloogilise uuringu luba – on iseloomult erinevad, nende eesmärk ei ole loodusressursi kasutamine. Üldjuhul ei haaku need load teiste keskkonnalubadega, seega ei peaks kohaldama neile KeÜSi keskkonnavaluste sätteid. Menetlus on siiski selguse huvides maksimaalselt ühtlustatud.

Paragrahvid 5–15 käsitlevad seaduses kasutatavaid mõisteid valdavas osas sarnaselt kehtiva seaduse §-s 2 esitatud mõistetega. Seaduse ülesehitus on viidud kooskõlla uuenenud normitehnika nõuetega. Eelnõu alguses on esitatud tekstis läbivalt kasutatavad olulisemad mõisted, kusjuures omavahel seotud mõisted on koondatud ühte paragrahvi.

Paragrahvis 5 on täiendatud maapõue definitsiooni sõnaga *siseveekogus*, nii on loetellu hõlmatud ka järved, jõed, tiigid. Kehtivas seaduses on see ekslikult välja jäänud.

Seaduse tekstis on läbivalt muudetud mõistete *maavara* ja *maavaravaru* kasutamist. Kehtiva seaduse § 2 punkti 2 kohaselt on *maavara* looduslik kivim, setend, vedelik või gaas, mille lasund või selle osa on keskkonnaregistris arvele võetud. Kehtiva seaduse § 5 lõike 1 kohaselt peetakse maavarade kui maavaravarude arvestust keskkonnaregistris maardlate kaupa. Nende kahe sätte koostoimest tulenes, et nii *maavara* kui ka *maavaravaru* on seaduse tähenduses selline kivim, setend, vedelik või gaas, mis on keskkonnaregistris arvele võetud. Seaduse tekstis aga kasutatakse mõisteid *maavara* ja *maavaravaru* ebajärjekindlalt. Eelnõu kohaselt on uues MaaPSis täpsustatud *maavara* mõistet (§ 6), millest on välja jäetud lasundi lasumistingimuste käsitus, ning vaadeldud *maavara*, sh turvast, kui taastumatut loodusvara. *Maavaravaru* käsitletakse eelnõus kui üht osa *maavara* andmetest. *Maavaravaru* tähendab *maavara* kogust, hulka, mahtu. Seetõttu on vastavalt tegelikule mõttele seaduses läbivalt korrigeeritud mõistete *maavara* ja *maavaravaru* kasutamist.

Paragrahvis 9 on defineeritud mõistet *maardla* sarnaselt seni kehtiva MaaPSiga. Täpsustatud on, et ühes maardlas võib olla ka mitu eri kasutusala *maavara*. Selles on sätestatud, et maardla on üldgeoloogilise uurimistöo või geoloogilise uuringuga piiritletud ja uuritud *maavara* lasund või selle osa koos vahekihtidega, mis on keskkonnaregistris arvele võetud. Selgitusena märgime, et põlevkivina võetakse keskkonnaregistris arvele vaid kukersiidi n-ö puhaste kihtide A, A', B, C, D, E ja F1 summaarne kogus. Nende vahel olevaid lubjakivi vahekihte A/A', A'/B, B/C, C/D, D/E ja E/F1 keskkonnaregistris põlevkivina arvele ei võeta.

Paragrahvis 10 on esitatud *maavara kaevandamise* ja *kasutamise* mõisted. Võrreldes kehtiva MaaPSiga on *kaevandamise* definitsiooni mõnevõrra täpsustatud. Kui kehtivas MaaPSis on sätestatud, et kaevandamiseks loetakse ka kaevise tehnoloogilist vedu kaevandamise kohas, siis eelnõus on täpsustatud, et kaevandamine on kaevise vedu mäeeraldise ja mäeeraldise teenindusmaa piires. KaevSi kohane *kaevandamise* definitsioon piiritleb kaevise vedu kaevandamise või esmatöötlemisega ning oli veelgi ebamäärasem. Väljapool mäeeraldist ja mäeeraldise teenindusmaad *maavara* transporditakse, mitte ei kaevandata.

Kaevandamise mõiste on olnud sarnaselt määratletud ka KaevSis. Võrreldes KaevSis määratletud *kaevandamise* mõistega, on välja jäetud geoloogilisel uuringul tehtav töö. Geoloogilised uuringud olid KaevSis *kaevandamise* mõistega hõlmatud üksnes ohutusnõuete kohaldamise kaalutlustel. Kuivõrd eelnõus käsitletakse geoloogilisi uuringuid eraldi, ei ole nende hõlmamine *kaevandamise* mõistega enam vajalik.

Selgitame, et sõltuvalt kontekstist tuleb MaaPSis eristada mõistet *maavara kasutamine*. Kitsamas tähenduses on *maavara kasutamine* *maavara* tarbimine seda võõrandamata või looduslikus seisundis (nt põlevkivitervikutes). Laiemas mõistes on *maavara kasutamine* aga selle säästlik majandamine, tarvitamine väljaspool kinnisasja, mäeeraldist või selle teenindusmaad, mingil otstarbel, millegi sooritamiseks vahendina rakendamine. Siiski on püütud MaaPSis neid mõisteid eristada ning maapõue muu kasutamise all (§-d 96–98) on eelistatud mõistet *maavara tarbimine*.

Paragrahvis 13 on asendatud mõiste *kaevandamisega rikutud maa* mõistega *kaevandatud maa*. Sõna *rikkuma* on oma olemuselt negatiivne ning ei anna edasi kaevandamise tegelikku sisu. *Rikkuma* tähendab millegi omadusi, kvaliteeti halvendama, midagi kõlbmatuks muutma, kahjustama, hävitama. Kuigi kaevandamisel muudetakse maastikku märkimisväärselt, siis korrastamisel võib taastada kaevandamiseelse maakasutuse või anda maale ka täiesti uue

otstarbe, mh maad parendada. Nt võib ühiskonna või maaomaniku huvi korral kunagise põllumaa korrastada puhkealaks, metsaks jms. Seetõttu ei saa öelda, et kaevandamisega maa rikutakse ehk hävitatakse. Eelkõige maad muudetakse. Vastavalt on korrigeeritud mõiste *kaevandamisega rikutud maa* kasutust läbivalt kogu eelnõus.

MaaPSi on täiendatud mulla mõistega (§ 15) – *muld* on maapõue ülemine kobe osa, mida kasutavad ja muudavad aktiivselt taimed ja muud elusorganismid ning nende laguproduktid kogu ülejäänud keskkonna osalusel ja mõjutusel. Mõiste on defineeritud, kuna senises seaduses olid sätestatud mullakaitse nõuded, kuid *muld* ise oli määratlemata. Mõiste sõnastamisel on lähtutud Eesti Maaülikooli mullateadlase Raimo Kõlli seisukohast ning „Mullateaduse” õpikust (Astover, Kõlli, Leedu, Reintam, Roostalu). Sõnastus on seatud koostöös Põllumajandusministeeriumiga.

Seadusest on välja jäetud mõiste *käsipala*, kuna see ei leia seaduses läbivat kasutust.

Paragrahv 16 käsitleb maavara ja maapõue omandit. Eelnõu kohaselt ei kavandata põhimõttelist muudatust maavara seni kehtinud omandi printsiipides (kehtiva seaduse § 4). Aluspõhja maavara kuulub riigile ning ülejäänud maavarad maaomanikule. Maavara riigi omandi deklareerimine sarnase geoloogilise määratluse kaudu ei ole maailmas levinud. Valdavalt kuuluvad mujal maailmas riigile (lisaks riigimaadel asuvatele maavaradele) vaid strateegilise tähendusega maavarad nagu nafta, maagaas, vääris kivid ning metallid jmt. Võrreldes kehtiva seadusega on merepõhja maavarad nüüd käsitletud lõike 1 punktis 2.

Võrreldes varasema määratlusega on *siseveekogu* mõiste asemel kasutatud veeseaduse (edaspidi ka VeeS) mõistet *avalik veekogu*. VeeSi järgi on *siseveekogu* igasugune veekogu, mida ei läbi riigipiir. *Siseveekogu* ei pruugi kuuluda riigile. Seepärast pole mõeldav, et kõikides siseveekogudes – jõgedes, järvedes ja tiikides – asuv maavara kuulub riigile. Riigi jaoks on oluline maavara, mis asub avalikus veekogus, sest need on VeeSi kohaselt riigi omandis. Arvestada tuleb ka seda, et kaevandamise käigus võib veekogu tekkida, mistõttu muutuks kehtiva seaduse kohaselt maavara omand. See aga oleks mõeldamatu ning ei toimu praktikas nii ka praegu. Lõiked 2–5 ei erine sisuliselt kehtiva seaduse § 4 lõigetest 3–6.

Oluline erinevus maavara omandi regulatsioonis võrreldes kehtiva seadusega tuleneb asjaolust, et seadusest on välja jäetud § 3 „Maardlate jagunemine”. Kehtiva seaduse kohaselt jagunevad maardlad üleriigilise tähtsusega maardlateks ja kohaliku tähtsusega maardlateks. Maardlate liigitamisega loodeti võimaldada riigile tõhusamad hoovad üleriigilise tähtsusega maardlate kasutamise suunamiseks, kuid seaduse ülejäänud sätted ei ole selleks siiski sisulist võimalust andnud. Sõltumata sellest, kas loataotlus esitatakse maavara kaevandamiseks üleriigilise või kohaliku tähtsusega maardlas, on seaduses sätestatud järgnevad toimingud samad. Erinev on ainult loa andja (Keskkonnaministeerium või Keskkonnaamet). Mõningad erisused võivad olla loa tähtajas ja korrastamiskomisjoni liikmete määramises, kuid põhimõttelist suunavat tähendust ei oma ükski neist sätetest. Üleriigilise tähtsusega maardlate ammendava nimistu on kehtestanud Vabariigi Valitsus. Kõik ülejäänud maardlad on kohaliku tähtsusega. Üleriigilise tähtsusega maardlas asuva maavara omanik on kehtiva seaduse § 4 lõike 1 kohaselt riik. Kuna kõik üleriigilise tähtsusega maardlates olevad maavarad kuuluvad seaduse alusel riigile ning kuna üleriigilise tähtsusega maardlate hulka kuulub ka kvaternaari maavara maardlaid, siis ei olegi kehtiva seaduse järgi võimalik ainuüksi maavara geoloogilise määratluse järgi tuvastada, kellele maavara kuulub. Samuti on võimalik, et kohaliku tähtsusega maardla nimetatakse ümber üleriigilise tähtsusega maardlaks. Kvaternaari maavara sisaldava maardla määramine üleriigilise tähtsusega maardlaks tähendaks kohe selles leiduva maavara riigi omandisse võtmist. Loobumine maardlate jaotamisest üleriigilise tähtsusega ja kohaliku tähtsusega maardlateks tähendab, et riigile ei kuuluks (v.a riigimaadel ja avalikus

veekogus asuv) liiv, kruus, ravimuda, turvas ja kvaternaari savi. Üleriigilise tähtsusega kruusamaardlaid ei ole. Sisulist tähendust omaks muudatus liiva- ja savimaardlate suhtes, kuna ülekaalukalt asuvad üleriigilise tähtsusega liiva- ja savimaardlad riigimaadel. Seetõttu kuuluks nendes asuv maavara riigile mitte maardla nimetuse vaid maaomandi tõttu. Vaid ligi 1% liiva- ja savimaardlatel asuvate katastriüksuste kogupindalast on eraomandis. Ravimudamaardlad asuvad merepõhjas, mistõttu maardlate liigitamise kaotamine nende omandit ei muudaks. Suurim mõju võib olla loobumisel üleriigilise tähtsusega turbamaardlate omandist. Kuid lähiaastate probleem ei ole turba kaevandamisest laekuv kaevandamisõiguse tasu, vaid asjaolu, et suurema osa turba kaevandamislubade tähtaeg saabub mõne aasta pärast, kuid enamikku mäeeraldistest selleks ajaks ei ammendata. Uute turbamäeeraldiste kasutuselevõttu piirab säästva arengu seaduse alusel kehtestatud piirmäär. Maardlate registrisse kantud 279 turbamaardlast kaevandati 2012. aastal turvast 61 maardlas. Registrisse kantud turbamaardlate kogupindalast on vaid neljandik eraomandis ning eraomandile iseloomulikult on maaüksuse keskmine suurus umbes 5 ha, riigimaade üksuse keskmine pindala on aga umbes 60 ha. Turba kaevandamise kogus on praegu kohaliku tähtsusega maardlates pisut suurem kui üleriigilise tähtsusega maardlates, mistõttu üle poole kaevandamisõiguse tasu kogumahust laekub kohalikesse eelarvetesse. Turbamaardlate kogupindala on käesoleval ajal ligi 338 000 ha, sellest ligi 273 000 ha asub riigimaadel. Üleriigilise tähtsusega turbamaardlate alast on eraomandis umbes 13 230 ha. Kõik üleriigilise tähtsusega turbamaardlad on praegu kasutuses, kõik nendes asuvad mäeeraldised on vaid riigi omandis olevatel maadel.

Paragrahv 17 käsitleb sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 6 maavarade komisjoni. Võrreldes kehtiva seadusega on komisjoni nimetusest ära jäetud sõna *Eesti* ja suurtähed asendatud väiketähtedega. Komisjoni ülesannete sõnastust on üldistatud, et komisjoni nõustav funktsioon oleks kõikehõlmav ja täiendatud, et komisjoni koosseisu kuuluksid Keskkonnaministeeriumi esindajate kõrval ka selle valitsemisala asutuste esindajad. Komisjoni koosseisu on nimetatud peale Maa-ameti ka Keskkonnaameti ja Keskkonnainspektsiooni esindajad.

MaaPSi 2. peatükk „**Põhimõtted ja põhikohustused**” on uus peatükk, mis sisaldab seni kehtinud seaduses mitmel pool laiali olnud põhimõtete ja kohustuste sätteid, kuid lisab ka mõned uued. Sellise peatüki uude seadusse lülitamine on kooskõlas keskkonnaõiguse kodifitseerimise kontseptsiooniga, mis nägi ette seadustiku eriosa seaduste n-ö standardstruktuuri, kus üldsätetele järgneb asjaomase õigusvaldkonna õiguspõhimõtteid ja põhikohustusi sätestav peatükk.

Õiguspõhimõtted on õiguslikult siduvad ettekirjutused. Selle poolest erinevad nad ühelt poolt poliitika põhimõtetest, strateegiatest ja muudest sellelaadsetest õiguslikult mittesiduvatest suunistest ning teiselt poolt moraalsetest ettekirjutustest või kohustustest.

Keskkonnaõiguse kodifitseerimisel on lähtutud sellest, et õiguspõhimõtete adressaadiks on haldusorganid ja kohtud, kaudselt ka seadusandja ise. Haldusorganitele on õiguspõhimõtted (õiguslikult siduvateks) suunisteks nende haldustegevuses, ennekõike haldusaktide andmisel. Haldusorganid ja kohtud peavad õiguspõhimõtteid arvesse võtma õigusnormide tõlgendamisel ja rakendamisel.

Õiguspõhimõtete otseseks adressaadiks ei ole eraõiguslikud isikud. Keskkonnaõiguse põhimõtted avaldavad neile mõju kaudsel teel, ennekõike haldusorganite selliste haldusaktide ja toimingute kaudu, milles põhimõtteid on arvesse võetud.

Õiguspõhimõtted võivad olla õigustuseks teatud õiguslike meetmete rakendamisel, muuhulgas ka selliste õiguslike otsuste tegemisel, mis piiravad isikute põhiõigusi ja vabadusi keskkonna kaitsmise eesmärgil. Õiguspõhimõtted ei pruugi üksnes legaliseerida teatud õiguslike meetmeid, vaid võivad panna avaliku võimu organitele kohustuse teatud meetmete võtmiseks või seavad ka nende meetmete konkreetse kuju, iseloomu ja ulatuse valiku mõõdupuu.

Erinevalt õiguspõhimõtetest on eelnõukohases seaduses sätestatud põhikohustused suunatud eelkõige eraõiguslikele isikute ja koormavad neid vahetult.

Paragrahv 18 on uus säte, mis käsitleb keskkonnanahäiringute vähendamise põhimõtet. Paragrahvis on sõnaselgelt määratud, et see põhimõte on suunatud haldusorganitele. Säte kordab veel kord kogu seaduse eesmärki – tagada keskkonnanahäiringute vähendamine võimalikult, st mõistlikult suures ulatuses, arvestades proportsionaalsuspõhimõtet. Sättes on nende keskkonnaväärtuste näitlik loetelu, mille kaitsele tuleb pöörata erilist tähelepanu. Eraldi on märgitud ka seda, et maapõue kasutamise võivad kaasneda isikute õiguste riived, sealhulgas riive KeÜSi §-s 22 sätestatud õigusele omada tervise- ja heaoluvajadustele vastavat keskkonda. Haldusorganid peavad hoolitsema selle eest, et need riived ei kujutaks endast õiguste ebaseaduslike rikkumisi. Peale materiaalõigusliku põhiõiguse tuleb selles kontekstis arvestada ka isikute menetluslike õigustega. Ka sätte viimane osa „[...] mitmesuguste lahendusvariantide olemasolu korral eelistada võimalusel sellist lahendust, millega kaasnevad väiksemad keskkonnanahäiringud” tuleneb KeÜSi õiguslikust loogikast ja alternatiivide kaalumise kohustusest ning Eesti Vabariigi põhiseaduse §-s 11 sätestatud proportsionaalsuse põhimõttest. See põhimõte kehtib ainult juhul, kui tegevuse eesmärki on võimalik saavutada mitmel mõistlikul viisil. Ka selliste valikute tegemisel tuleb arvestada proportsionaalsuspõhimõtet ja keskkonna seisukohast eelistatuim lahendusvariant ei tohi olla isikutele ülemääraselt koormav.

Paragrahvis 19 käsitletakse kehtiva seaduse §-s 62 sätestatud maapõue kaitse põhimõtteid. Paragrahvis on tehtud nii redaktsioonilisi muudatusi kui ka lisatud uusi sätteid.

Lõige 1 on senise seaduse § 62 lõige 1 redaktsiooniliste muudatustega. Lõike 1 punkti 1 on lisatud sõnad *juhul kui ei ole tegemist maavara kaevandamisega, muul viisil looduslikust seisundist eemaldamise, kasutamise ega tarbimisega käesolevas seaduses või selle alusel lubatud ulatuses*, kuna vastasel korral peaks lõikes sisalduvad põhimõtted kehtima ka maavara kaevandamise ja maapõue muu kasutamise kohta. See aga oleks maavara kaevandamise ja muu kasutamise eesmärgiga vastuolus.

Lõige 2 reguleerib osaliselt kehtiva seaduse § 62 lõikeid 2 ja 3. Sättesse on lisatud uus punkt, mis hõlmab kõiki joonehitisi, mida ei ole võimalik maardlast eemale viia, sh selliseid ehitisi, mis on avaliku otstarbega (seega üldise huvi jaoks püstitatavad) ja mille jaoks ei ole *mõistlikku alternatiivset asukohta*. Mõistlikkuse põhimõte peab tagama, et ehitise planeerimisel siiski otsitakse alternatiive ning vaid juhul, kui alternatiivse asukoha kasutamine tooks kaasa mõne teise sama kaaluka avaliku hüve kahjustamise või oleks ilmselt ülemääraselt kulukas, tuleks lubada ehitise rajamist maavara peale.

Lõike 2 punkti 2 kohaselt erinevalt kehtivast seadusest on maavarale olemasoleva juurdepääsu halvendamine lubatav vaid juhul, kui see pole püsiva iseloomuga, näiteks on tegemist ajutise ehitise ehitamisega. Välja on jäetud viide maavara kaevandamisväärsusele, kuna maavara kaevandamisväärsus ei saa muutuda ajutiselt.

Lõikes 3 – senise seaduse § 63 lõige 4 – on lause lõpus sõna isik asendatud sõnaga asutus vajalikus käändes, kuna volituse andmine isikule ei ole otstarbekas ega põhjendatud. Keskkonnaministri volitatud asutus planeeringute kooskõlastamisel on Maa-amet. Lõikesse on lisatud kohustus kooskõlastada riigi ja kohaliku omavalitsuse eriplaneeringud.

Kuna kõiki ehitisi ei ehitata planeeringute alusel, on uue sättena paragrahvi lisatud lõige 4. Sättes kohustatakse kooskõlastama Keskkonnaministeeriumi või keskkonnaministri volitatud asutusega ka tegevust, milleks ei pea koostama planeeringut, kuid mis mõjutab maapõue seisundit ja selle kasutamist.

Siinkohal on otstarbekas selgitada, et Keskkonnaministeerium või tema volitatud asutus saab kooskõlastamisel või tegevuse lubamisel alati lähtuda käsil olevast juhtumist. Tuleb analüüsida ning hinnata, mida maavara peale ehitada kavatakse, kui kaua kavandatav tegevus kestab, milline on olemasolev olukord, kas tegevust kavandatakse tihe- või hajaasustusega alale, kas kavandatava tegevuse lähistel kehtib (nt looduskaitsest tingitud) kitsendusi, kas piirkonda saab rajada karjääri või kaevanduse jms. Nt kui lubjakivi- või turbamaardlal kavatakse põldu harida – lubjakivi säilimine kaevandamisväärseks on võimalik, turba kaevandamisväärseks säilimine aga mitte.

Täpsustame, et lõigetes 2–4 nimetatud *maapõue seisundit ja kasutamist mõjutava tegevuse* all ei ole mõeldud looduskaitseaduse (edaspidi ka *LKS*) alusel kaitstava loodusobjekti kaitse alla võtmist, sest looduskaitseala ei muuda maavara pöördumatult kaevandamatuks.

Paragrahv 20 käsitleb kehtiva seaduse § 63 lõikeid 1 ja 3. Sätetes on tehtud redaktsioonilisi muudatusi.

Paragrahvi 21 esimene lõige lähtub kehtiva seaduse § 7 lõikest 1 ja § 24 lõikest 1 ning KeÜSis sätestatud eesmärgist vähendada keskkonnanäringuid mõistlikult suures ulatuses. Selle lõikega on kohustus adresseeritud haldusorganite kõrval ka eraõiguslikele isikutele, kes peavad rakendama omaalgatuslikult mõistlikke meetmeid keskkonnanäringute vähendamiseks. Sätet tuleb käsitleda koosmõjus KeÜSis sätestatud käitaja kohustusega võtta ettevaatusmeetmeid keskkonnanäringute vähendamiseks ja keskkonnaohtude vältimiseks. Põhikohustused lähtuvad asjakohases mahus ka § 19 sätestatud põhimõtete sõnastusest.

Paragrahvi lõikes 2 on sätestatud, et maapõue kasutamine ainult mulla maapõuest eemaldamise eesmärgil on keelatud. Kehtiva seaduse sõna *huumushorisont* ei ole sobiv kasutada, kuna turvastunud ja paljudel gleimuldadel see puudub.

Paragrahvi on lisatud lõige 4 – maavara tuleb kaevandada ning muul alusel (MaaPSi 7. peatükis sätestatu alusel) looduslikust seisundist eemaldada ja kasutada võimalikult majanduslikult otstarbekalt ja säästlikult. Säte on analoogne eelnõukohase §-ga 1, mis käsitleb seaduse eesmärki.

Paragrahvi ülejäänud lõiked tulenevad kehtiva seaduse § 63 lõigetest 2 ja 3. Sätetes on tehtud reaktsioonilisi muudatusi.

Eelnõukohase MaaPSi **3. peatükk** käsitleb seni kehtiva seaduse peatükis 2 sätestatud **üldgeoloogilisi uurimistöid ja geoloogilisi uuringuid**. Sarnaselt kehtiva seadusega jaguneb peatükk kolmeks jaoks.

1. jagu „Üldsätted“ käsitleb üldgeoloogilise uurimistöo ja geoloogilise uuringu üldpõhimõtteid ja maavara arvestuse üldpõhimõtteid.

Paragrahv 22 kattub seni kehtiva seaduse §-ga 11. Paragrahv on toodud seaduse tekstis ettepoole, kuna uurimistöö ja uuringu õiguse tekkimine loa alusel on järgneva teksti aluspõhimõte.

Kehtiva seaduse § 11 lõige 3 on kustutatud, sest 01.07.2014 hakkas kehtima majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ning korra- ja kaevandamisvaldkonnad liigitusid nn vaba majandustegevuse alla ja neile ei kohaldata enam majandustegevuse alustamiseks piiranguid (teatamiskohustust, loakohustust). Seni oli ettevõtjal lubatud tegutseda (kaevandamisel, kaeveõhke teisesel kasutamisel või asjaomase projekti koostamisel) ainult juhul, kui tal oli vastutav spetsialist ja ta oli registreeritud majandustegevuse registris. Alates 01.07.2014 kaevandamisvaldkonnas nimetatud registreeringut enam ei ole.

Paragrahvi on lisatud lõige 3, mis lubab hüdroteoloogilisi töid teha vaid siis, kui selleks on litsents. Vastav nõue on ka VeeSis, kuid selle selgeks seostamiseks üldgeoloogilise uurimistöö ja uuringuloo andmisega on see toodud ka MaaPSi.

Paragrahv 23 käsitleb seni kehtiva seaduse § 7 lõikes 2 sätestatud üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu üldnõudeid. Lõikest on välja jäetud teine lause (*kaevetöid võib teha ulatuses, mis on üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu jaoks vajalik*), kuna see dubleerib lõike esimest lauset. Senise § 7 lõige 1 on üle viidud üldpõhimõtete peatükki. Paragrahvi 23 lõiked 2 ja 3 käsitlevad seni kehtiva seaduse § 18 lõiget 3 ja 3¹ sätestatud üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloo andmise territoriaalseid piiranguid. Seni kehtivas seaduses sätestatakse, et teatud aladel on loa andmine pädeva haldusorgani nõusolekuta keelatud. Nüüd on sätted menetlusnormide asemel sõnastatud materiaaldõiguse normidena, st loetletud on alad, kus geoloogilised tööd on keelatud.

Sätetes kasutatavad terminid on viidud kooskõlla relvaseadusega ja riigipiiri seadusega.

Kehtiva seaduse kohaselt võis geoloogiliste tööde luba muinsuskaitsealal, kinnismälestisel ja nende kaitsevööndites anda kultuuriministri nõusolekul. Sätte asemel on eelnõu rakendussätetes esitatud muinsuskaitseaduse (edaspidi ka *MuKS*) muudatus, mis peab tagama kinnismälestiste kaitsekorra ühetaolisuse. *MuKS* sätestab pädeva organina Muinsuskaitseameti ning *MuKSi* § 25 lõige 7 sätestab, mida ei või muinsuskaitsealal ja kinnismälestisel ja nende kaitsevööndis teha ilma Muinsuskaitseameti loata.

Lisatud on punkt 4, mis viitab kõikidele teistele majandustegevuse piiranguga aladele (mis tulenevad teeseadusest, LKSist jne) üldisemalt ja tagab, et juhul, kui majandustegevus on muul põhjusel keelatud, ei ole lubatud ka geoloogilised tööd.

Paragrahvid 24 ja 25 vastavad kehtiva seaduse §-le 8 „Üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu kord”, kuid kehtiva seaduse paragrahv on jagatud vastavalt reguleerimisesemele kaheks paragrahviks.

Paragrahvi 24 lõikesse 3 on lisatud punkt 4, mille kohaselt üldgeoloogilise uurimistöö korraga kehtestatakse uurimistöö tulemusena saadud andmete esitamise nõuded, sh uurimistöö aruande esitamise ja läbivaatamise nõuded. Oluline on tagada ka see, missuguses koosseisus, eelkõige missuguses elektroonilises vormis andmeid esitatakse, et andmeid oleks võimalik koguda ja säilitada ühtsete meetodite järgi.

Paragrahvi 24 lõigetest 3 ja 4 on välja jäänud endised § 8 lõike 2 punkt 3 ja lõike 6 punkt 4, sest praktikas tegevuse ulatuse määramise ja kaardi tegemise vajadus puudub.

Paragrahvi 25 lõikesse 3 on lisatud punkt 5, mille järgi geoloogilise uuringu korraga kehtestatakse uuringu tulemusena saadud andmete esitamise nõuded, sh uuringu aruande esitamise ja läbivaatamise nõuded. Sarnaselt MaaPSi eelnõu § 24 lõike 3 punktiga 4 on oluline tagada ka see, missuguses koosseisus, eelkõige missuguses elektroonilises vormis andmeid esitatakse.

Paragrahvi 25 lõike 4 punktist 1 on välja jäetud sõnad *kaevandamist võimaldava detailsusega*, et lubada geoloogiliste uuringute tegemist ka reservvaru tasemel.

Paragrahvi 25 lõike 4 punkti 3 sõnastust on muudetud võrreldes kehtiva seaduse § 8 lõike 6 punktiga 3. Uues sõnastuses on sätestatud, et geoloogilise uuringu käigus kavandatakse muuhulgas ka abinõud maapõues tekkivate võimalike keskkonnoahvude vältimiseks ja keskkonnariskide vähendamiseks võimalikult suures ulatuses. Säte tuleneb KeÜSis sätestatud vältimis- ja ettevaatuspõhimõttest.

Paragrahv 26 reguleerib kehtiva seaduse §-s 5 sätestatud maavarade arvestuse üldpõhimõtteid. Paragrahvi lõige 1 sätestab üldpõhimõtte, et üldgeoloogilised uurimistööd ja geoloogilised uuringud, maavara kaevandamise mahu aruanded ning Keskkonnaameti nõusolekul ka markšeidermõõdistamisega saadud geoloogiline informatsioon on maavarade arvestuse aluseks, st nendes sisalduv informatsioon moodustab keskkonnaregistri maardlate nimistu põhilise osa. Võrreldes kehtiva seaduse § 5 lõikega 1 on lõikes ära jäetud sõnad *keskkonnaregistris maardlate kaupa maavaravarudena*, kuna tegemist on keskkonnaregistri seaduse sõnastuse ebatäpse kordusega. Lõikes on sätestatud võimalus kaasajastada registriandmeid kaevandamise käigus markšeidermõõdistamisega saadud teabe kaudu, uut geoloogilist uuringut tegemata. Selleks on vajalik Keskkonnaameti nõusolek. Kuna registriandmed muutuvad vastavalt maavara kaevandamise mahu aruannete laekumisele iga kvartali lõpus, on ka seaduses sätestatud andmete muutumine maavara kaevandamise mahu aruannete alusel. Vastasel juhul tekib olukord, kus maavara kaevandamise mahu aruannete alusel justkui ei tohiks registrikandeid muuta, kuna neid dokumente ei ole arvestuse alusena nimetatud.

Lisatud on uued lõiked 2 ja 3, mille kohaselt järvelubja, järvemuda, meremuda, kruusa, liiva, lubjakivi, dolokivi, savi ja turba keskkonnaregistri kande tegemise otsustab keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötaja ning ülejäänud maavarade keskkonnaregistri kande tegemise valdkonna eest vastutav minister. Keskkonnaregistri seaduses sätestatud toimingutega võrreldes on tegemist erinormiga. Kord, mille kohaselt kõik keskkonnaregistri maardlate nimistu muudatusotsused tegi keskkonnaminister, tulenes seni MaaPSist. On väga ebaharilik, et registripidamise toimingud on viidud niivõrd kõrgele tasemele. Register kajastab füüsilises maailmas tuvastatud asjaolusid ja registripidaja kohustus on kontrollida, et uuringu aruanded, mis on kande aluseks, oleks koostatud kehtestatud korra kohaselt. Seetõttu on igati põhjendatud otsustustasandi muutmine, vabastades ministri kohustusest kontrollida, kas kõikides aruannetes kuvatud tonnide või hektarite arv on korrektne. Seaduseelnõus on loetletud maavarad, mille kohta teeb otsuse keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötaja, ning jäetud lahtiseks loetelu, mille üle on otsustusõigus keskkonnaministril. Nii on tagatud, et keskkonnaministrile jääb õigus otsustada nii praegu teadaolevate strateegiliselt oluliste maavarade – fosforiidi, metallitoorme, põlevkivi, kristalse ehituskivi – kui ka veel potentsiaalsete maavarade üle, mille arvele võtmiseks ei ole nõudeid kehtestatud.

Paragrahvi lisatud lõike 4 kohaselt on era- ja munitsipaalmaa kohta kameraaltöö põhjal saadud geoloogilise teabe alusel keskkonnaregistri kande tegemiseks vajalik kinnisasja omaniku nõusolek juhul, kui kande tulemusena tekib kinnisasjale maardla. Üldgeoloogiline uurimistöö ja geoloogiline uuring tehakse asjaomase loa alusel, kusjuures töid teha ja uurida tohib vaid kokkuleppel kinnisasja omanikuga. Samas saab geoloogilise uuringu aruannet koostada ning ettepanekut maavara arvele võtmiseks teha ka üksnes kameraaltöö alusel (st välitööd tegemata) ja selleks uuringuluba omamata. Sellisel juhul asjaomast kooskõlastust ei küsita ning kinnisasja, mille piires on esitatud ettepanek maavara arvele võtta, omanik ei pruugi olla keskkonnaregistri kandest teadlik. Kuna maapõue seisundit ja kasutamist mõjutava tegevuse, mis ei ole kaevandamine, korraldamisel tuleb tagada maavara kaevandamisväärsena säilimine ja juurdepääs maavarale, siis takistaks maavara arvele võtmine oluliselt kinnisasja omaniku võimalusi oma kinnisasja kasutada, mistõttu on nõusoleku küsimine põhjendatud. Siiski ei ole vajadust kooskõlastada maaomanikuga kõiki kaevandamise mahu aruandeid, aktiivseks ja passiivseks ümberhindamisi ja arvelt maha võtmisi, mis on samuti registrikande aluseks. Seega kooskõlastust küsitakse uue kitsenduse tekitamisel, mis võib piirata isiku võimalusi oma kinnisasja kasutada, muul juhul mitte.

Paragrahv 27 käsitleb kehtiva seaduse §-s 9 sätestatud. Lisatud on lõige 1, kuna kehtiv seadus sisaldab ainult volitusnormi keskkonnaministrile, kuid põhinorm puudub. Lisatud sätte kohaselt võetakse maavara arvele, kui see vastab esitatud nõuetele või üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa omaja määratud nõuetele.

Lõigetes 2 ja 3 on täpsustatud kehtiva seaduse sõnastust, et välistada nõuete kehtestamist maavara omadustele, mis on olemuselt võimatu. Seega kehtestatakse nõuded maavara arvele võtmiseks. Lisaks on lõigetes täpsustatud regulatsiooni, millega sätestatakse maavara arvele võtmise nõuded. Kehtiva regulatsiooni kohaselt esitab valdkonna eest vastutav minister maavara arvele võtmiseks nõuded fosforiidi, metallitoorme, põlevkivi, kristalse ehituskivi, järvelubja, järvemuda, meremuda, kruusa, liiva, lubjakivi, dolokivi, savi ja turba omaduste kohta. Sätte sõnastusest nähtub, et valdkonna eest vastutav minister kehtestab nõuded ka täitepinnase kohta. Igasuguse muu loodusliku kivimi, setendi, vedeliku või gaasi lasundi või selle osa arvele võtmiseks on nõuete esitamise õigus antud uuringuloa taotlejale. See aga ei ole sätte eesmärk. Uue MaaPSi eelnõu regulatsioonis on täpsustatud, millal kehtestab nõuded fosforiidi, metallitoorme, põlevkivi, kristalse ehituskivi, järvelubja, järvemuda, meremuda, kruusa, liiva, lubjakivi, dolokivi, savi ja turba omaduste kohta maavarana arvele võtmiseks valdkonna eest vastutav minister ning millal saab sellest erinevaid nõuded esitada üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa taotleja või omaja. Viimasele jääb õigus esitada valdkonna eest vastutava ministri kehtestatud nõuetest erinevaid nõudeid vaid täitepinnaste arvele võtmiseks.

Lõikes 4 on reguleeritud, mida teha, kui arvele soovitakse võtta kivim, setend, vedelik või gaas, mida praegu maavarana ei käsitleta, kuid mille kasutuselevõtmine on majanduslikult otstarbekas ning keskkonnakaitse seisukohast võimalik.

Paragrahv 28 käsitleb kehtiva seaduse §-s 10 sätestatud. Kustutatud on kehtiva seaduse lõike 3 viimane lause. Kehtiva seaduse § 10 reguleerib maavaravaru kategooriatega seonduvat ning põhiosas sisaldab see paragrahv erikategooriate määratlusi. Seevastu kehtiva regulatsiooni § 10 lõike 3 viimane lause reguleerib, millistel juhtudel tunnistatakse reservvaru kaevandatavaks ja kasutatavaks maavaravaruks. Arvestada tuleb ka asjaolu, et § 10 lõike 3 viimases lauses sisalduv regulatsioon sätestatakse eelnõukohases seaduses oluliselt pikemana. Seetõttu sätestatakse reservvaru kaevandatavaks ja kasutatavaks maavaravaruks tunnistamise regulatsioon omaette uue paragrahvina (§ 29).

Paragrahvi lõigetes 6–8 muudetakse kehtiva seaduse § 10 lõigete 6 ja 7 regulatsiooni muudetakse. Eelnõukohase seaduse § 28 lõikes 6 sätestatakse, et maavaravaru on passiivne juhul, kui selle kaevandamine ja kasutamine on õigusaktide kohaselt keelatud, või ei ole selle kaevandamine ja kasutamine keskkonnakaitse seisukohalt (nt fosforiit) võimalik, muul juhul on maavaravaru aktiivne.

Põlevkivivaru aktiivseks või passiivseks eristamisel lähtutakse lisaks majanduslikust aspektist. Praegu klassifitseeritakse põlevkivivaru aktiivseks ja passiivseks vastavalt järgmistele kriteeriumidele:

- 1) allmaakaevandamise korral on varu majanduslikult aktiivne, kui varu arvutusliku ploki tootsa kihindi keskmine energiatootlus on vähemalt 34 GJ/m^2 ;
- 2) avakaevandamisel, kui kihindi energiatootlus on alla 35 GJ/m^2 , võib aktiivse varu arvele võtmiseks kasutada abikriteeriume. Sel juhul peab põlevkivikihtide keskmine kütteväärtus olema üle $10,9 \text{ MJ/kg}$ ja nende summaarne paksus suurem kui 10% katendi paksusest. Summaarne paksus peab olema minimaalselt $0,5 \text{ m}$;
- 3) passiivse varuna arvele võetava põlevkivi varuploki keskmine kihindi energiatootlus peab olema vähemalt 25 GJ/m^2 .

Edaspidi on kavas nendest piirangutest loobuda. Kui ettevõtte leiab, et madalamatele kvaliteedinõuetele vastav põlevkivi on kaevandamiseks ja kasutamiseks sobilik, ei ole mõistlik ettevõtte arendussoovi pärssida ning kui keskkonnakaitse kitsendused puuduvad, saab passiivse põlevkivivaru aktiivseks ümber hinnata.

Arvestades, et maavara arvele võtmisel ei pruugi kande tegemise otsustaja olla teadlik edasise kaevandamise kõikidest asjaoludest ja ka sellest, et asjaolud võivad muutuda, on lisatud lõiked 9–11. Nende lõigete kohaselt otsustab tarbevaru ja reservvaru aktiivseks ja passiivseks jaotamise keskkonnaregistri kande tegija, tuginedes üldgeoloogilise uurimistöo või geoloogilise uuringu tulemustele ja muule keskkonnaregistri kande tegemise ajal saadaolevale teabele. Kui jaotuse määramise aluseks olnud asjaolud on muutunud, esitab kas kaevandamisloa taotluse esitamisest huvitatud isik või kaevandamisloa taotleja loa menetlejale keskkonnaregistri andmete muutmise avalduse. Avaldus tuleb esitada koos kaevandamisloa taotlusega või eraldi kirjaliku avaldusena, kui kaevandamisloa taotlust ei ole veel esitatud. Andmete muutmise menetluse ajaks loa taotluse menetlus peatub, et vältida asjatute toimingute tegemist.

Eelnõukohase seaduse § 29 reguleerib reservvaru kaevandatavaks ja kasutatavaks tunnistamist. Reservvaru kaevandatavaks ja kasutatavaks tunnistamise võimalus on sätestatud kehtiva seaduse § 10 lõikes 3, mille viimase lause kohaselt võib keskkonnaminister tunnistada reservvaru kaevandatavaks ja kasutatavaks maavaravaruks, kui reservvaru piirneb vahetult tarbevaruga või paikneb tarbevaru lamamis või lasumis. Eelnõukohase seadusega sätestatakse reservvaru kaevandatavaks ja kasutatavaks tunnistamise regulatsioon eraldi paragrahvina. Kehtiva regulatsiooni sõnastust on muutmise käigus korrigeeritud ja täiendatud. Lähtudes maavarade säästliku kasutamise põhimõttest on lisatud täiendav tingimus, mille kohaselt reservvaru tunnistatakse kaevandatavaks, kui see asub maardla äärealal ja selle kaevandatavaks ja kasutatavaks tunnistamise eesmärk on maavara säästlik kasutamine. Ka täiendatakse kaevandamisväärseks tunnistamise nõudeid tingimustega, mille kohaselt peab maardla, milles reservvaru paikneb, olema lihtsa ja ühtlase ehitusega, ning et reservvaru kaevandatavaks ja kasutatavaks tunnistamise asjakohasust peab tõendama kaevandamine samas maardlas. Paragrahvi 29 lõikes 1 nimetatud alused peavad samaaegselt esinema.

Paragrahvi 30 „Geoloogilise teabe säilitamine” sisu vastab üldjoontes kehtiva seaduse § 12 sisule. Sätte eesmärk on tagada uuringute käigus kogutud füüsilise materjali säilimine otstarbekas ulatuses. Võrreldes kehtiva seadusega ei ole uue MaaPSi eelnõu kohaselt kohustust esitada registripidajale kogu kogutud materjal, kuna suur osa kogutavast materjalist ei oma tegelikult säilitamisväärtust. Seetõttu on eelnõukohases seaduses sätestatud, et kogutava materjali säilitamise üle otsustab keskkonnaregistri pidaja 30 päeva jooksul pärast aruandes esitatud ettepaneku kohta otsuse tegemist, kusjuures loa omajal on kohustus tagada selle aja jooksul kogutud materjali säilimine. Sealjuures on loa omajal kohustus anda kogutud materjal üle koos pakendi ja etikettidega, et oleks tagatud materjali nõuetekohane säilitamine.

Seadust on täiendatud ka sättega (lõige 3), mis võimaldab keskkonnaregistri pidajal nõuda aruande täpsustamist või muutmist, kui aruanne ei vasta kehtestatud nõuetele.

Eelnõukohase seaduse **3. peatüki 2. jagu „Üldgeoloogilise uurimistöö luba ja geoloogilise uuringu luba”** reguleerib kehtiva seaduse 2. peatüki 2. jaos sätestatud.

Paragrahvis 31 sätestatakse loa andja: see on kõikidel juhtudel Keskkonnaamet. Kehtiva seaduse § 14 kohaselt annab üldgeoloogilise uurimistöö loa maavara otsingu eesmärgil ja uuringuloa üleriigilise tähtsusega maardlas, piiriveekogus, territoriaal- ja sisemeres ning majandusvööndis Keskkonnaministeerium. Haldusorgani funktsioonide järjepideva jaotumise, sh ministeeriumi kui poliitikakujundaja funktsiooni ja ameti kui täideviija funktsioon tagamiseks ei ole otstarbekas lubade andmise menetluspädevuse jaotamine kahe haldusorgani vahel.

Paragrahv 32 reguleerib üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa taotlemist ning avatud menetluse sätete kohaldamist. Paragrahv vastab kehtiva seaduse §-s 14 ja osaliselt ka §-s 18 sätestatule, mõningate redaktsiooniliste kohandustega.

Uue lõikena 2 on paragrahvi lisatud nõue saata üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa taotlus arvamuse saamiseks keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötlejale, kellel on vahendid taotluse tehnilise osa kontrollimiseks.

Uuena on lisatud ka lõiked 3, 4 ja 7. Lõike 3 kohaselt tuleb saada riigivara valitseja nõusolek geoloogiliseks uuringuks ja üldgeoloogiliseks uurimistööks enne loa andmist (kehtiv MaaPS ei sätesta, kes ja millal nõusolekut küsib). Sätet kohaldatakse vaid siis, kui taotletav uuringuruum asub riigimaal. Sätet ei kohaldata jätkuvalt riigi omandis oleva maa korral. Lõikes 4 on sätestatud kohustus saata põlevkivi, fosforiidi, metallimaagi, kristalse kivi ja teiste, seni veel arvele võtmata nn potentsiaalsete maavarade üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa taotlused arvamuse saamiseks keskkonnaministrile. Kuna eelnõu kohaselt on kõigi üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu lubade andja Keskkonnaamet, siis on oluline teavitada strateegiliselt oluliste maavarade uurimissoovist ka Keskkonnaministeeriumi. Lõike 4 muudatusest tulenevalt on lisatud seadusesse lõige 7, mis kohustab küsima üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa taotluse kohta tehtava otsuse eelnõu kohta keskkonnaministri arvamust.

Paragrahvi lõiked 5 ja 6 reguleerivad analoogselt kehtiva MaaPSiga üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa taotluse ning taotluse kohta tehtava otsuse eelnõu saatmist kohaliku omavalitsuse üksusele ja maavarade komisjonile. Lõike 5 kohaselt esitab kohaliku omavalitsuse üksus oma arvamuse kirjalikult kahe kuu jooksul taotluse kohta tehtava otsuse eelnõu saamisest arvates. Seega võib otsuse eelnõu hiljem valmimisel saata KOVile taotluse enne, kuid KOV ei pea andma selle kohta seisukohta enne otsuse eelnõu saamist.

Kehtiva seaduse § 18 lõike 3 punktist 4 on kõnesoleva paragrahvi lõikesse 8 üle võetud säte, mille kohaselt üldgeoloogilise uurimistöö loa või geoloogilise uuringu loa taotlemisel metallitoorme, fosforiidi või põlevkivi otsinguks või uuringuks on vajalik lisaks eelnimetatud nõusolekutele ka majandus- ja taristuministri nõusolek. Sätte kohaselt on võimalus küsida arvamust täiendavalt ka teistelt asjasse puutuvatelt riigiasutustelt.

Paragrahv 33 sätestab üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa taotluste kohta esitatavad nõuded. Paragrahvi sisus on võrreldes kehtiva seaduse asjaomaste sätetega (§ 13) tehtud väheseid muudatusi. Sätteid on muudetud lihtsamini jälgitavaks ning ühtlustatud on MaaPSi ja KeÜSi terminoloogiat (kasutatud mõistet *keskkonnahäiring*).

Paragrahvid 34–38 sisaldavad avatud menetluse sätteid (kehtiva seaduse § 15), mis on ühtlustatud KeÜSiga ning HMSiga. Võrreldes kaevandamisloa andmisega on menetlus mõnevõrra lihtsam, arvestades loaga lubatava tegevuse oluliselt väiksemat mõju.

Kehtiva MaaPSi § 16, mille kohaselt võib loa andja tagastada üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa taotluse, milles esinevad olulised puudused, seda menetluse võtmata, on eelnõust välja jäetud, kuna taotluse tagastusvõimalus tuleneb ka HMSist.

Paragrahvis 39 on sätestatud üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa andmise otsustamise tähtaeg, milleks on üks aasta. Mõjuvatel põhjustel, nagu oodatust pikem kaasamisprotsess, täiendavate kooskõlastuste küsimise vajadus jms, võib loa andja tähtaega pikendada.

Paragrahv 40 sätestab üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa saamise õiguse. Võrreldes kehtiva seadusega on tegemist uue sättega. Sätte kohaselt on loa saamise õigus sellel, kes taotles seda esimesena.

Lõigetes 2–4 täpsustatakse loa saamise eesõigust olukorras, kus ala uuringuks on juba antud luba. Uue loa andmine sama maavara uurimiseks samal uuringualal on välistatud. Teha võib vaid üldgeoloogilist uurimistööd, kui see ei piira oluliselt varem antud loast tulenevate õiguste või kohustuste teostamist. Põhimõtteliselt kehtestas sama ka seni kehtiv seadus, kuid ajaline eesõigus ei olnud seaduses sätestatud absoluutse õigusena, kuna juhul, kui 30 päeva jooksul esitati samasisuline taotlus, tuli korraldada enampakkumine. Sellised juhtumid on praktikas olnud ülimalt harvad, mistõttu ei ole enampakkumise regulatsiooni kehtestamise järele reaalselt vajadust. Eesõiguse andmine geoloogilise uuringu loa esimesele taotlejale on maailmas (nt Soomes ja Rootsis) väga levinud. Lõikes 5 on selgitatud, kuidas loa andja taotlusi menetleb.

Paragrahv 41 reguleerib nõudeid üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa kohta sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 18. Muus osas vastab paragrahv kehtivale seadusele. Tehtud on redaktsioonilisi parandusi.

Paragrahvis 42 sätestatakse üldgeoloogilise uurimistöö ja uuringuloa andmisest keeldumise alused sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 20. Lõikesse 1 on lisatud punkt 2, sest peab olema võimalus sarnaselt kaevandamisloaga keelduda ka üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa andmisest, kui tegevusega kaasneb keskkonnoaht, mida ei ole võimalik vältida. Lõike 1 punktides 4 ja 5 on kehtiva seaduse sätteid täiendatud nii, et need oleksid kooskõlas eelnõu §-ga 40, mis reguleerib üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa saamise õigust. Lõike 1 punktis 6 on täiendatud kehtiva MaaPSi § 20 lõike 1 punkti 6 sõnastust ja lisatud, et üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa andmisest keeldutakse ka siis, kui ilmneb, et loa taotleja on teadlikult esitanud taotluses võltsitud dokumente (või võltsitud dokumendi).

Lisatud lõige on kooskõlas KeÜSi sõnastusega. Punkt 8 on üle toodud kehtiva seaduse § 20 lõike 1 punktist 9. Sätte kohaselt keeldutakse üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloo andmisest, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus maavara otsingu eesmärgil üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloo andmisega. Tasub täpsustada, et kohaliku omavalitsuse üksuse keeldumine on senise kohtupraktika kohaselt vaidlustatav ka paralleelselt Vabariigi Valitsuse nõusoleku taotlemisega (vt eelnõu § 42 lõige 2). Punktis 9 on täiendatud kehtiva redaktsiooni § 20 lõike 1 punkti 12 ning lisatud, et üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringu loa andmisest keeldutakse, kui taotlejal on rohkem kui üks kehtiv karistus MaaPSis või selle alusel antud õigusaktides üldgeoloogilise uurimistöö või geoloogilise uuringu kohta kehtestatud nõuete rikkumise eest või kaevandamisjäätmete käitlemise nõuete eiramise eest ja selle andmed ei ole karistusregistrist kustutatud. Paragrahvis on läbivalt tehtud redaktsioonilisi muudatusi, mis tagavad kooskõla eelnõukohase seaduse teiste osadega.

Eelnõukohasest seadusest on välja jäetud seni kehtinud § 20 lõike 1 punkt 2, kuna majandus- ja taristuministri arvamus on samuti esindamas riigi huvi, sellekohane säte on eelnõukohase seaduse § 42 lõike 1 punktis 7, ning topeltregulatsioon ei ole põhjendatud.

Välja on jäetud ka senine § 20 lõige 2, mis sätestas loa andmise keeldumise täiendavad alused. Säte ei olnud suunatud uuringule, vaid hilisemale kaevandamisele. Tuleks eeldada, et uuringuloo taotlemise ajal ei ole teada, mis on uuringu tulemus. Seetõttu ei saa ka loa andjal olla ammendavat teavet, millist toodangut uuritav maavara võimaldab saada, ja kas selle kasutamine on majanduslikult põhjendatud. Sättes esitatud keeldumise alused olid sõnastatud mitmeti mõistetavalt ja andsid loa andjale võimaluse subjektiivselt lähenemiseks (lähtudes toodangu väärtusest, majanduslikest põhjendustest). Sätte mõtet ei selgitanud ka kehtiva seaduse eelnõu seletuskiri.

Senise lõike 3, nüüd lõike 2 sõnastust on kohendatud keeleliselt. Sätte sisus on täpsustatud, et kohaliku omavalitsuse üksuse nõusoleku puudumisel võib taotleda nõusolekut Vabariigi Valitsuselt. See toimub ainult taotleja soovil. Võrreldes kehtiva seadusega on Vabariigi Valitsuse nõusoleku andmisele lisatud ka sisuline alus: nõusolek antakse vaid juhul, kui selleks on riigi huvi, mis võib esineda nt strateegiliselt olulise maavara otsingus, mõne tööstussektori toorainepuuduses või muus taolises laialdase mõjuga asjaolus. Rõhutame, et Vabariigi Valitsus ei hinda kohaliku omavalitsuse üksuse seisukoha õiguspärasust, vaid annab hinnangu sellele, kas vaadeldaval alal kaevandamise või uuringuga võiks seonduda riigi huvi, mida kohalik omavalitsuse üksus ei saa hinnata. Seetõttu on Vabariigi Valitsuse ja kohaliku omavalitsuse üksuse hinnangud sisult erinevad ja üks ei teosta teise üle järelevalvet. Kohaliku omavalitsuse üksus hindab loa andmise otstarbekust kohaliku ja Vabariigi Valitsus riigi huvi aspektist.

Selgitame, et üldgeoloogilise uurimistöö loa taotlusega, mille eesmärk on maavara otsing, või uuringuloo taotlusega pöördutakse Vabariigi Valitsuse poole, kui selleks on riigi huvi. Huvi defineerimisel lähtutakse maavara olulisusest, maavara omandist, keskkonnaministri ning majandus- ja taristuministri arvamusel. Vabariigi Valitsuse poole pöördumisel võetakse arvesse, kas taotletakse üldgeoloogilise uurimistöö luba või uuringuluba. Üldgeoloogilist uurimistööd ei peaks üldjuhul keelama, kuna see on maapõue geoloogilise ehituse või maavarade leviku seaduspärasuste selgitamise eesmärgil tehtav teadusuuring või geoloogiline rakendustöö. Siiski on paratamatu, et riigi huvi jääb detailselt defineerimata, kuna mõiste muutub ajas ning see tuleb sisustada asja menetlemise käigus.

Lõikes 3 on sätestatud, mida tehakse siis, kui taotleja soovib Vabariigi Valitsusse pöörduda, kuid loa andmiseks puudub valdkonna eest vastutava ministri hinnangul ilmselgelt riigi huvi. Loa andja võib sellisel juhul keelduda Vabariigi Valitsuse nõusoleku taotlemisest. Minister

saab riigi huvi puudumise tuvastada vaid ilmselgetel juhtudel. Kui vajalik on sisuline kaalutlemine, tuleb pöörduda Vabariigi Valitsuse poole.

Paragrahv 43 reguleerib üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa avalikku teatavastegemist sarnaselt kehtiva seaduse §-le 19 ja kooskõlas KeÜS vastavate sätetega. Lõikes 1 on sätestatud nõuded üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa või loa andmisest keeldumise otsuse toimetamiseks loa taotlejale ja teistele isikutele, kelle õigusi üldgeoloogilise uurimistöö luba ja uuringuluba või selle andmisest keeldumise otsus piirab. Lõikes 2 on täpsustatud, et loa andmise teade avaldatakse vähemalt ühes üleriigilise levikuga ajalehes, kui üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloaga lubatud tegevusega võib kaasneda oluline regionaalne või üleriigiline keskkonnahäiring. Lõikes 3 on täiendatud üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa andmise teates sisalduvate andmete loetelu. Lõigetes 4 ja 5 on loetletud teave, mis peab sisalduma Ametlike Teadaannete teates.

Eelnõukohase seaduse **3. peatüki 3. jagu „Üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa muutmise ja kehtetuks tunnistamine ning üldgeoloogilise uurimistöö ja uuringu loa ümberregistreerimine”** reguleerib kehtiva seaduse 2. peatüki 3. jaos sätestatud.

Paragrahv 44 reguleerib üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa muutmist sarnaselt kehtiva seaduse §-le 21. Paragrahvis on tehtud redaktsioonilisi muudatusi. Lõike 1 punktis 1 on sätestatud, et üldgeoloogilise uurimistöö luba ja uuringuluba muudetakse, kui muutuvad üldgeoloogilise uurimistöö või geoloogilise uuringu loa omaja ja teostaja mitte loa taotleja ja üldgeoloogilise uurimistöö või geoloogilise uuringu teostaja andmed. Lõike 1 punktidesse 2 ja 3 on üle võetud KeÜSi § 59 lõiked 2 ja 3.

Paragrahvi senine lõige 2 on välja jäetud, kuna selle sisu dubleeriks lõike 1 punktides 2 ja 3 sätestatud. Paragrahvi on lisatud lõiked 2 ja 3, milles loa andjale on antud võimalus muuta üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa tingimusi ning nimetatud erandid, millal ei pea kohaldama üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa muutmisele avatud menetluse sätteid. Lõike 2 punkti 3 järgi saab luba muuta ka juhul, kui loa omaja on esitanud selleks põhjendatud taotluse. Muudatused saavad mõistagi olla vaid sellised, mida seadus võimaldab.

Paragrahv 45 reguleerib loa kehtetuks tunnistamist sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 22. Paragrahvis on tehtud redaktsioonilisi muudatusi ning tekst on viidud kooskõlla KeÜSi regulatsiooniga. Analoogselt KeÜSi §-ga 62 on eristatud juhud, millal tuleb üldgeoloogilise uurimistöö ja uuringuluba kehtetuks tunnistada ning millal seda võib teha kaalutusotsuse alusel.

Lõike 3 sõnastus on üle toodud kehtiva redaktsiooni § 22 lõikest 2 – kui üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa kehtetuks tunnistamise korral on loa saamisega võetud kohustused jäetud täitmata, on loa andjal õigus teha loa omajale ettekirjutus, mille täitmata jätmise korral on loa andjal õigus teha loa omajale ettekirjutus koos hoiatusega. Ettekirjutuse hoiatuses märgitud tähtjaks täitmata jätmise korral kohaldatakse sunnivahendit asendustäitmise ja sunniraha seaduses (edaspidi ATSS) sätestatud korras. Siinjuures on oluline selgitada, et asendustäitmist ei peeta silmas keskkonnatasu maksmise osas.

Paragrahv 46 reguleerib üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa ümberregistreerimist sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 23. Paragrahvis on tehtud muudatusi. Lühendatud on paragrahvi nimetust, kuna säte reguleerib eelkõige loa ümberregistreerimist.

Lõigetes 1 ja 2 on sätestatud üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa ümberregistreerimise taotluse esitamise kord. Üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa

andja võib üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa loa omaja ja üldgeoloogilise uurimistöö luba või uuringuluba saada sooviva isiku ühise taotluse alusel registreerida üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa ümber teisele isikule. Lõikes 2 on täpsustatud, et loa ümberregistreerimisega lähevad loa uuele omajale üle kõik loaga seotud õigused ja kohustused ning uuringuruumi ja teenindusala kasutamise õigust tõendavad dokumendid. Lõikes 3 täpsustatakse sõnastust selles osas, et üldgeoloogilise uurimistöö luba ja uuringuluba ei registreerita ümber, kui esineb alus loa andmisest keeldumiseks. Lõiked 4–7 käsitlevad üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa omaja õiguste ja kohustuste üleandmist, sh seda, et ümberregistreerimise menetlus ei ole avatud menetlus.

Neljas peatükk „Kaevandamine” vastab kehtiva seaduse 3. peatükile ning käsitleb kaevandamise kohta esitatavaid üldnõudeid ja kaevandamisluba. Peatükis on võrreldes kehtiva seadusega üks uus jagu, mis käsitleb kaevandamise tehnoloogilise protsessiga seonduvaid nõudeid ning kaevandamise andmete esitamist. Kaevandamise üldpõhimõtteid käsitlevad sätted on üle viidud eelnõukohase seaduse teise peatükki. Samuti sisaldab peatükk KaevSist ülevõetavat kaevandamise kui tehnoloogilise protsessi ohutusnõudeid ja nõudeid markšneidermöödistuse kohta.

Sarnaselt kehtiva seadusega käsitleb 4. peatüki **1. jagu** kaevandamise üldnõudeid.

Paragrahv 47 käsitleb kehtiva seaduse §-s 25 sätestatud kaevandamise õigust, mis tekib kaevandamise loa alusel.

Kooskõlas KeÜSiga sätestatakse lõikes 1, et kaevandamisluba on üks keskkonnalubadest KeÜSi tähenduses.

Lõige 2 vastab kehtivas seaduses sätestatud põhimõttele, et kaevandada tohib ainult arvele võetud maavara, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti (st füüsilisest isikust kinnisasja omanikul on õigus oma kinnisasja piires maavara võtta). Lisatud on säte maavara uurituse kohta, mis peab tagama, et kaevandatav oleks ainult aktiivse tarbevaru või kaevandatavaks ja kasutatavaks tunnustatud aktiivse reservvaru tasemel uuritud maavara.

Kehtiva regulatsiooni lõike 3 punktist 1 on nüüd saanud kaks eraldi punkti, kuna mäeeraldisel ja mäeeraldise teenindusmaal on lubatud erisugune tegevus ja seda tuleb eri viisil reguleerida. Mäeeraldisel on lubatud kaevandamine, mis MaaPSi mõistes tähendab maavara looduslikust seisundist eemaldamise ettevalmistamist, maavara looduslikust seisundist eemaldamist ning kaevise vedu ja esmast töötlemist mäeeraldise ja mäeeraldise teenindusmaa piires. Kivimit või setendit on mäeeraldise teenindusmaal väljaspool mäeeraldise piire lubatud eemaldada vaid mullakaitse nõuete täitmiseks, kraavide, settebasseinide ja teede rajamiseks. Kuna mäeeraldise teenindusmaa on kaevandamislooga määratud territoorium mäeeraldise kohal või ümber, võib kraave ja settebasseine rajada ka maa alla. Seda tingimusel, et kaevandatakse kaevandamise projekti järgi (kordame, et MaaPSi mõistes kuulub kaevandamise hulka ka maavara looduslikust seisundist eemaldamise ettevalmistamiseks tehtav töö). Kui kaevandamislooga on lubatud rajada kraave, settebasseine ja teid, siis ehitusseadustiku sätted sellele ei kohaldu. MaaPSist on kustutatud kehtiva seaduse § 25 lõige 3¹, mis dubleerib uue lõike 3 punkti 1 sõnastust.

Täpsustame, et lõike 3 punktis 1 nimetatud ettevalmistavate tööde all peetakse silmas ka kaevanduse avamiseks ja vajaliku taristu rajamiseks ehitusloa taotlemist, vajalike planeeringute algatamist jms töid.

Lõike 3 punkti 3 on täiendatud sõnadega *mäeeraldise piires*. Kehtiva MaaPSi sõnastuses ei ole piisavalt selgelt ja üheselt mõistetavalt kirjeldatud maavara kaevandamiseks lubatud maapõue osa (lubatu selgub koostoimes teiste peatükkide sätetega). Loetelu teistes punktides on õiguse teostamise asukoht (mäeeraldis või teenindusmaa) nimetatud, mistõttu tuli samamoodi sõnastada ka punkt 3.

Lõike 3 punktis 4 on sõna *kaevandamisala* asendatud sõnadega *mäeeraldise ja mäeeraldise teenindusmaa piires*, kuna MaaPSis ei ole mõistet *kaevandamisala*. Sättesse on lisatud, et mäeeraldisel ja mäeeraldise teenindusmaal võib ladestada kaevist tingimusel, et järgitakse jäätmeseaduses ja selle alusel kehtestatud nõudeid.

Lisatud on uus lõige 4, mis vastab KeÜSis sätestatud ühtse keskkonnala pöhimöttele.

Paragrahv 48 „Kaevandamise üldnõuded” koosneb kehtiva seaduse eri sätetes sisaldunud üldnõuetest. Lõiked 1 ja 2 vastavad üldjoontes kehtiva seaduse §-s 24 sätestatule ja KaevSi eesmärkidele. Sõnastuses on arvestatud KeÜSi termineid. Lõikesse 3 on sarnaselt geoloogiliste uuringute peatükiga loa andmisest keeldumise alustest toodud kaevandamise territoriaalsed piirangud. Aladel, kus geoloogilised uuringud ei ole lubatud, ei ole lubatud ka kaevandamine. Piirangud on samasisulised.

Paragrahv 49 käsitleb mullakaitse pöhimötteid, mis on üle toodud kehtiva seaduse §-st 65. Endine § 65 lõige 2, mis käsitles mullakihi tuseduse määramist geoloogilise uuringu käigus, viiakse üle geoloogilise uuringu nõudeid käsitlevasse määrusesse.

Lõike 3 punktist 3 on kustutatud nõue, et mäeeraldise teenindusmaa piires eemaldatud mulda tohib kaevandamisloa omaja võõrandada koguses, mis ei ole vajalik kaevandatud maa korrastamiseks pärast selleks vajaliku mullakoguse fikseerimist korrastamisprojektis. Lisatud on õigus kasutada mulda ka väljaspool mäeeraldise teenindusmaad. Kuna kaevandamine ei tohi põhjustada mulla hävimist ja mulla kvaliteet pikemal ladestamisel langeb, ei pea kaevandamise alguses mulla müümist või mujal kasutamist piirama. Maa korrastamiseks vajalik muld on mõistlik korrastamise ajal osta. Erinevalt kehtivast seadusest on eemaldatud mulda võimalik kasutada ka loa omaniku teise kaevandamisloa alusel toimuvaks korrastamiseks.

Paragrahvis 50 on muudetud seni kehtinud printsiipi, mille kohaselt turba kaevandamise kavandamisel tuleb arvesse võtta üksnes säästva arengu seadusest tulenevat turba kasutuse aastamäära, mida ei tohi ületada.

Turba kaevandamist on kavas reguleerida nii, et kaevandamiseks sobilike alade valikuprintsiibid on selged, arusaadavad ja ühtviisi mõistetavad, seda nii soode kaitsmise kui ka majandamisega seotud huvigruppidele.

Loodusele avaldab survet pigem turba kaevandamisel tekkivate avatud alade suurus, kaevandatava maavaralasuundi paksus ja kuivendamise sügavus (loodusliku põhjavee taseme alandamine), kui kaevandatava turba kogus. Seetõttu on ka looduskaitse arengukavas 2020 sätestatud, et looduslike turbaalade edasist kuivendamist tuleb vältida, eelistades turba kaevandamise jätkamist juba kuivendusest rikutud aladel. Seetõttu asendatakse määrus „Turba kriitilise varu ja kasutatava varu suurus ning kasutusmäärad“ määrusega „Kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“. Kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja koostamiseks on moodustatud töörühm, millesse kuuluvad Keskkonnaministeeriumist maapõue osakonna, veeosakonna ja looduskaitse osakonna esindajad ning Keskkonnaameti, Maa-ameti, Eesti Turbaliidu, Eestimaa Looduse Fondi, Eesti

Mäetööstuse Ettevõtete Liidu ja Tallinna Ülikooli esindajad. Kaasatud on ka eksperdid (Mall Orru, Eerik Leibak). Seni on toimunud viis töörühm koosolekut.

Praeguseks on läbi arutatud olulised kriteeriumid, mille alusel kasutatavate turbaalade nimekiri koostatakse. On olemas kolme nimekirja ettepanekud: alad, kus on kaevandamine reaalne; alad, kus ei saa kindlasti kaevandada; alad, kus püütakse leida kaevandamiseks kompromisse. Neid nimekirju vaadatakse praegu läbi. Kui alad on välja valitud ja nimekirjad valmis, vormistatakse lõplikud nimekirjad määrusena.

Siiski ei saa me olla kindlad, et pärast haldusakti vastuvõtmist, nimekirja kantud turbaalale ei levi (ei asu elama) kaitsealune liik. Kui maavara kaevandamise loa taotlus on esitatud, algatatakse kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamine, mille käigus selgitatakse ka keskkonna olukord sel ajal. Keskkonnamõju hindamine selgitab, kas kaevandamine on võimalik või mitte.

Eestis on 2000 ha nõukogudeaegseid ammendatud ja seejärel hüljatud turbakaevandamisalasid, mis kahjustavad maastike esteetilist väärtust, mõjutavad negatiivselt ümbruskonna veerežiimi, vähendavad elustiku ja maastike mitmekesisust. Taimkattest kooritud turbapinnalt on suurenenud kasvuhoonegaaside emissioon, vallandunud tuuleerosioon ning suurenenud põlengute risk. Selliste alade eelisjärjekorras kasutusele võtmiseks võimaldatakse taotleda sinna kaevandamisluba väljaspool turba kaevandamise aastamäära ja kõikide lubade alusel kokku maksimaalselt kaevandada lubatud pindala. Seetõttu jääb keskkonnaministri 13. jaanuari 2011. a määrus nr 7 „Kaevandamisega rikutud mahajäetud turbaalade nimekiri” valdavas osas samaks ka pärast uue eelnõu kehtestamist. Nimekiri vaadatakse üle ning kontrollitakse, kas kõik mahajäetud turbaalad on loetellu haaratud.

Paragrahvid 51 ja 52 reguleerivad põlevkivi ning ehitusmaavarade riiklike arengukavade koostamist ning põlevkivi ja turba kaevandamise aastamäära. Kehtiva seaduse § 34 lõike 1 punktides 17 ja 18 sätestatud põlevkivi kasutamise riikliku arengukava koostamise nõue on esitatud koos põlevkivi kaevandamise aastamäära nõudega eraldi paragrahvis.

Paragrahvi 52 on lisatud ehitusmaavarade kaevandamise ja kasutamise riikliku arengukava koostamise nõue. Põlevkivi ja ehitusmaavarade arengukavad hõlmavad nii maavara kaevandamist kui ka kasutamist.

4. peatüki **2. jagu** reguleerib **kaevandamisloa andmist** sarnaselt kehtiva seaduse 3. peatüki 2. jaoga. Jaos on läbivalt ära jäetud sätted, mis seni dubleerisid haldusmenetluse seaduses sätestatud ja hakkaksid dubleerima KeÜSis sätestatud.

Paragrahvis 53 nimetatakse kaevandamisloa andja – kõikide kaevandamislubade andja nagu ka üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu loa andja on Keskkonnaamet. Varem oli loa andja määratud loa taotlemist käsitlevas §-s 28. Kehtiva seaduse § 28 lõike 4 kohaselt annab kaevandamisloa üleriigilise tähtsusega maardlas, piiriveekogus, territoriaal- ja sisemeres ning majandusvööndis Keskkonnaministeerium. Haldusorgani funktsioonide, sh ministeeriumi kui poliitikakujundaja funktsiooni ja Keskkonnaameti kui täideviija funktsiooni järjepidevuse tagamiseks, ei ole otstarbekas jagada lubade andmise pädevust kahe haldusorgani vahel.

Paragrahv 54 reguleerib kaevandamisloa taotlemist. Paragrahv vastab kehtiva seaduse §-s 28 ja osaliselt ka §-s 33 sätestatud mõningate redaktsiooniliste kohandustega.

Uue lõikega 2 on paragrahvi toodud nõue saata kaevandamisloa taotlus arvamuse saamiseks keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötlejale, kellel on vahendid taotluse tehnilise osa kontrollimiseks. Lõikes 3 on kohustus saata põlevkivi, fosforiidi, metallimaagi ja teiste nn tuleviku maavarade, mida praegu ei ole veel arvele võetud, kaevandamisloa taotlused arvamuse saamiseks valdkonna eest vastutavale ministriile – keskkonnaministriile. Kuna eelnõu kohaselt annab kõik kaevandamisload Keskkonnaamet, on tähtis teavitada strateegiliselt oluliste maavarade kaevandamise soovist ka ministeeriumi. Lõike 3 muudatusest tulenevalt on paragrahvi lisatud lõige 6, mis kohustab küsima valdkonna eest vastutava ministri – keskkonnaministri arvamust kaevandamisloa taotluse asjus tehtava otsuse eelnõu kohta.

Analoogselt kehtiva MaaPSiga reguleerivad paragrahvi lõiked 4 ja 5 kaevandamisloa taotluse ning taotluse kohta tehtava otsuse eelnõu saatmist kavandatava kaevandamiskoha kohaliku omavalitsuse üksusele ja maavarade komisjonile. Lõike 4 kohaselt esitab kohaliku omavalitsuse üksus oma arvamuse kirjalikult kahe kuu jooksul taotluse kohta tehtava otsuse eelnõu saamisest arvates. Seega võib otsuse eelnõu hiljem valmimisel saata KOVile taotluse enne, kuid KOV ei pea andma selle kohta seisukohta enne otsuse eelnõu saamist.

Kehtiva seaduse § 33 lõike 1 punktist 31 on paragrahvi lõikesse 7 üle võetud säte, mille kohaselt metallitoorme, fosforiidi või põlevkivi kaevandamisloa saamiseks on vajalik lisaks eelnimetatud nõusolekutele ka majandus- ja taristuministri nõusolek. Selle sätte kohaselt on võimalus küsida täiendavalt arvamust ka teistelt asjaomastelt riigiasutustelt.

Paragrahv 55 sätestab kaevandamisloa taotluste kohta esitatavad nõuded. Võrreldes kehtiva seaduse sätetega (§ 27) on muudatused tehtud kooskõla tagamiseks KeÜSiga. Taotluse sisunõudeid kirjeldavatest punktides on välja jäetud KeÜSis juba reguleeritud keskkonnaloa taotluse nõuded, jättes MaaPSile need erinõuded, mille kehtestamine on vajalik kaevandamise eripärasid arvestades. Võrreldes kehtiva seaduse sätetega on paragrahvi sisu muudetud lihtsamini jälgitavaks ning selgelt sätestatud, millistest osadest taotlus koosneb ning mis milliseid andmeid sisaldab.

Lõike 5 punktides 1 ja 2 on kehtiva seaduse § 27 lõike 1 punkti 7 muudetud nii, et pealmaakaevandamiseks kaevandamisloa taotlemisel lisatakse taotlusele mäeeraldise ja mäeeraldise teenindusmaa asukoha kinnisasja omaniku nõusolek tema omandis oleva kinnisasja kasutamiseks. Allmaakaevandamise korral on vaja nõusolekut vaid mäeeraldise teenindusmaa asukoha kohta, kuna asjaõigusseaduse kohaselt ei või kinnisasja omanik keelata tegevust (vaadeldaval juhul kaevandamist), mis toimub sellises kõrguses või sügavuses, milleni tema huvi vastavalt kinnisasja kasutamise otstarbele ei ulatu. Vajalikku nõusolekut küsitakse era- või munitsipaalmaal kaevandamiseks. Olgu selgitatud, et kinnisasja omaniku huvide kaitse on tagatud avaliku menetluse kaudu.

Võrreldes kehtiva seadusega on täiendatud paragrahvi lõike 3 punkti 3 ning lõiget 4. Lõike 3 punkti 3 on lisatud, et kaevandamisloa taotluse seletuskiri peab sisaldama andmeid ka kaevandamisega rikutava maa tehnilise ja bioloogilise korrastamise, korrastatava maa veerežiimi kujundamise ning korrastamistööde eeldatava maksumuse kohta. Lõikes 4 on öeldud, et kaevandamisloa taotluse graafiline lisa koosneb taotletava mäeeraldise plaanist, geoloogilistest läbilõigetest ja korrastatud maa plaanist (KeÜSi § 42 lõike 3 punktis 1 nimetatud asendiplaani ei ole vaja kaevandamisloa taotlusele lisada). Taotluse staadiumis aitab kaevandamisjärgse korrastamise põhjalik läbimõtlemine kaasa sellele, et kaevandamine toimuks loa saamise järel kohe nõuetekohase korrastamise vajadusi arvestavalt. Korrastamise täpsema kirjelduse koostamine aitab loa omanikul teha tehnoloogilist korrastamist (näiteks nõlvade õige kaldenurga kujundamist) majanduslikult otstarbekalt juba maavara väljamise

käigus, tehnoloogiliselt esimesel võimalusel. Kehtiv MaaPS tekitab olukorra, kus alles korrastamise käigus selgub, et nõlvu on näiteks vaja teha laugemaks, samas on juba kaevandamisloa saamise etapis selge, millest lähtuvalt tuleb mäetöid planeerida. Nõlvade õiget kaldenurka saab kujundada kohe pärast selles kohas kaevandamise lõppemist – hilisem korrastamine on sellevõrra lihtsam ning ka majanduslikult soodsam. Praktikas on küllalt näiteid, kus loa kehtivusaja lõpuks on mäeeraldise alale juba tekkinud looduskaitsealused liigid (paljud neist eelistavad kasvuks avatud maastikke, mida karjäärid ka on). Looduskaitse seisukohalt on sellisel juhul taime kasvukoha (nt mäeeraldise nõlvade või põhja) korrastamine keelatud ja nõlvad jäävadki korrastamata. Aja möödudes muutub kunagise mäeeraldise alal taimekooslus ning pinnas muutub looduskaitsealuste liikide kasvuks ebasobivaks. Tulemus on see, et ei ole nõuetekohaselt korrastatud ega ka kaitsealustele liikidele sobivat maastikku.

Paragrahvi lõikesse 3 on lisatud punktid 5 ja 6. Sätted on lisatud, sest seni ei ole kaevandamisloade taotlustes veemajanduskava eesmäärke piisavalt kajastatud. Kaevandamisloa andmisel peab põhimõtte olema selline, et kui on ette näha, et olemasolevat põhjaveevaru ei saa kaevandamise käigus teised kasutada, peab loa andja olema veendunud, et teised isikud (kellel on kinnitatud põhjaveevaru kasutamise õigustatud ootus) saavad oma vee kuskilt mujalt.

Paragrahvi lõikesse 5 on lisatud punkt 3, mille kohaselt peab kaevandamisloa taotlusele olema lisatud elektrooniliselt üldgeoloogilise uurimistöo aruanne või geoloogilise uuringu aruanne, milles esitatud ettepaneku alusel on tehtud otsus võtta arvele maavara, mille kaevandamisloa taotletakse. Sätte eesmärk on hõlbustada kaevandamisloade läbivaatamist ja kaevandamiseks taotletava maavara mahu kontrollimist. Maavara kaevandamise loa taotluse koostaja saab maavara koguse arvutamisel lähteandmed keskkonnaregistri kandest ning kande otsuse aluseks olnud uuringuaruandest. Kui loa taotlejal on vajalik teave olemas, on mõistlik see taotlusele lisada, et taotluse kontrollija ja loa andja ei peaks hiljem samu andmeid otsima.

Paragrahvi 56 reguleeritakse keskkonnanaloga andmise menetluse avalikustamist ja teatavaks tegemist. Lisaks KeÜSi § 47 lõikes 1 ja § 58 lõike 4 punktis 2 sätestatule tuleb keskkonnanaloga taotluse esitamise ja keskkonnanaloga andmise teates märkida ka kaevandaja nimi.

Paragrahvis 57 on sätestatud kaevandamisloa andmise otsustamise tähtaeg – üks aasta. Mõjuvatel põhjustel, nagu näiteks oodatust pikema kaasamisprotsessi, täiendavate kooskõlastuste küsimise vajaduse jms korral, võib loa andja tähtaega pikendada.

Paragrahv 58 sätestab kaevandamisloa saamiseks õiguse tekkimise alused ja/või eesõiguse. Analoogset sätet seni kehtivas seaduses ei olnud, kaevandamisloa saamine sõltus üldjuhul taotluse esitamisest, v.a turba ja põlevkivi kaevandamisel. Turba kaevandamist piirab Vabariigi Valitsuse kehtestatud turba kasutuse aastamäär. Põlevkivi kaevandamisel on eesõigus juba kaevandamisloa omaval isikul (kehtiva seaduse § 30¹).

Maailmas üldlevinud põhimõtte on, et geoloogilise uuringu tegemisega investeerib ettevõtja tulevases kaevandamisõigusesse. Nt Soomes ja Rootsis on maavara kaevandamisloa saamise eesõigus sellel, kellel on selle alal selle maavara uurimise õigus ning kes on geoloogilise uuringu ka teinud. Sellise eesõiguse sätestamise põhjuseks on olulised finantskulutused, mida ettevõtja geoloogilisteks uuringuteks teeb. Sellest tulenevalt on lõike 1 kohaselt riigile kuuluva maavara kaevandamise loa saamiseks eesõigus selle maavara uuringuloa omajal uuringuloa kehtivuse ajal ja kuni aasta möödumisel sellise loa kehtivuse lõppemisest. Lõikes 2 reguleeritakse olukorda, kus geoloogilise uuringu loa omaja puudub. Meie ajaloolisest eripärast tulenevalt on üsnagi arvestatav osa maavaradest uuritud tarbevaru tasemeni ja registriandmed on maavara kaevandamise ettevalmistamiseks piisavad. Ajalise

eesõiguse põhimõtte rakendub vaid nende maavarade suhtes, millel ei ole riigi jaoks suurt strateegilist tähendust (põlevkivi korral toimub sellisel juhul taotlejate vahel valik enampakkumise kaudu). Analoogselt on ajalise eesõiguse põhimõtte sätestatud ka geoloogilise uuringu loa taotlejale. Seda järgides peaks juhul, kui geoloogiline uuring ei ole vajalik, kasutama lihtsat ja ühetaolist põhimõtet, mis annab eesõiguse alati esimesele taotlejale. Lõikes 3 on täpsustatud, et taotluse esitamise aega arvestatakse päeva täpsusega, kuna täpsemalt on seda raske tuvastada.

Lõikega 4 välistatakse võimalus taotleda maavara kaevandamise luba maardla osale, mille kaevandamiseks on luba juba antud, kuna see piiraks varem antud õiguste ja kohustuste täitmist. Lõigetes 5 ja 6 on selgitatud, millises järjestuses loa andja kaevandamisloa taotlusi menetleb ning mida tuleb teha, kui riigile kuuluva sama maavara kaevandamiseks on taotluse ühel ajal (st samal päeval) esitanud mitu eesõigusega isikut. Kuna on ilmne, et taotlusi ei saa korraga rahuldada, on õige korraldada enampakkumine.

Paragrahvis 59 reguleeritakse sarnaselt kehtiva MaaPSi §-ga 32 kaevandamisõiguse enampakkumist. Regulatsioonis on tehtud sisulisi muudatusi.

Üldjuhul algatatakse enampakkumine siis, kui riigile kuuluva sama maavara kohta on esitanud kaevandamisloa taotluse ühel ajal (samal päeval) mitu isikut. Eraldi on paragrahvis (lõike 1 punktis 2) reguleeritud see, kui samale maardla osale on esitatud mitu (eri isikutelt) põlevkivi kaevandamisloa või põlevkivi mäeeraldise laiendamise taotlust. Vastavalt lõikele 4 korraldatakse kaevandamisõiguse saaja määramiseks enampakkumine, kui 60 päeva jooksul põlevkivi kaevandamise loa või põlevkivi mäeeraldise laiendamise taotluse avalikustamisest arvates esitatakse sama või osaliselt kattuva maardla osa kohta teine põlevkivi kaevandamisloa või põlevkivi mäeeraldise laiendamise taotlus. Varem võis taotluse esitada 30 päeva jooksul, kuid arvestades, et põlevkivi kaevandamisloa taotluse koostamine on keerukas ja seda teenust tellivad ettevõtted sageli hanke korras, on otstarbekas anda seaduses taotluse esitamiseks pikem tähtaeg.

Paragrahvi 59 lõikes 2 on täpsustatud, et kaevandamisõiguse enampakkumise eesmärk on selgitada välja taotleja, kelle taotluse menetlemist loa andja jätkab. Enampakkumise võitmine ei anna õigust loa saamiseks.

Ülejäänud paragrahvi lõiked reguleerivad enampakkumise korda, nt avalikustamist, enampakkumise nurjunuks tunnistamist jm ning on sarnased seni MaaPSis sisaldunud enampakkumise regulatsiooniga. Lõikes 14 on aga erinevalt senisest rehtud ettepanek kehtestada enampakkumise kord Vabariigi Valitsuse määruse asemel keskkonnaministri määrusega. Kuna sisuliselt on tegemist väga tehniliste sätetega, ei ole põhjust nende reguleerimiseks Vabariigi Valitsuse määrusega.

Paragrahv 60 reguleerib sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 34 kaevandamisloa andmisest keeldumise aluseid. Paragrahvis on tehtud redaktsioonilisi parandusi. Et tagada kooskõla KeÜSiga, sätestatakse lõikes 1 kaevandamisloa andmisest keeldumise alustena KeÜSi § 52 lõike 1 punktis 1 ja punktides 3–10 sätestatu. KeÜSi § 52 lõike 1 punktis 2 sätestatud kinnisasja kasutamise nõuded on kaevandamise puhul reguleeritud teisiti (lõige 2).

Lõikes 2 sätestatakse maavara kaevandamisega seonduvad loa andmisest keeldumise erisätted, mis tuginevad kehtiva MaaPSi §-s 34 sätestatule üksikute redaktsiooniliste muudatustega. Punktis 4 on seni kehtinud alust, mis piirab kaevandamisloa andmist alal, kuhu juba on kaevandamisluba antud, täpsustatud nii, et on otseselt määratud – sama mäeeraldise piires ei saa anda teist kaevandamisluba. Vastavalt lõikele 5 keeldutakse kaevandamisloa

andmisest, kui 60 päeva jooksul kaevandamisloa taotluse avalikustamisest arvates esitatakse sama või osaliselt kattuva maardla kohta mäeeraldise laiendamise taotlus. Varem võis taotluse esitada 30 päeva jooksul, kuid arvestades, et põlevkivi kaevandamisloa taotluse koostamine on keerukas ja seda teenust tellivad ettevõtted sageli hanke korras, on otstarbekas anda seaduses taotluse esitamiseks pikem tähtaeg. Punkt 10 on üle toodud kehtiva seaduse § 34 lõike 1 punktist 16. Sätte kohaselt keeldutakse kaevandamisloa andmisest, kui kohalik omavalitsus ei ole kaevandamisloa andmisega nõus. Tasub täpsustada, et kohaliku omavalitsuse üksuse keeldumine on senise kohtupraktika kohaselt vaidlustatav ka paralleelselt Vabariigi Valitsuse nõusoleku taotlemisega (vt eelnõu § 60 lõige 3). Analoogselt üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa andmisest keeldumise paragrahviga on lõikesse lisatud punkt 11, mille kohaselt maavara kaevandamise loa andmisest keeldutakse, kui taotlejal on rohkem kui üks kehtiv karistus MaaPSis või selle alusel antud õigusaktides kaevandamise kohta kehtestatud nõuete rikkumise eest või kaevandamisjäätmete käitlemise nõuete eiramise eest ja selle andmed ei ole karistusregistrist kustutatud (osaliselt – senine § 34 lõige 1 punkt 21). Lõikesse on lisatud punkt 13, sest kaevandamisloa andjale on otsuse tegemiseks vajalik ülevaade, milline on kaevandamise mõju pinna- ja põhjavee keskkonnamärgide saavutamisele. Kaevandamine, mis takistab pinna- ja põhjavee keskkonnamärgide saavutamist, on lubatud ainult juhul, kui on täidetud VeeSi § 3¹² lõike 1 punktide 1, 3 ja 4 tingimused. Nõue tuleneb muuhulgas veepoliitika raamdirektiivi 2000/60/EÜ artikli 4 punktist 7.

Senise lõike 2 sõnastust on muudetud lõikes 3 eesti kirjakeele nõuete kohaselt. Sätte sisus on täpsustatud, et kohaliku omavalitsuse üksuse nõusoleku puudumisel võib taotleda Vabariigi Valitsuse nõusolekut, st see toimub ainult taotleja soovil ja loa andja nõusolekul. Võrreldes kehtiva seadusega on lisatud ka sisuline alus Vabariigi Valitsuse nõusoleku andmise menetlusele. Sätestatakse, et nõusolek antakse vaid juhul, kui selleks on riigi huvi. Sellise aluse puudumisel oleks Vabariigi Valitsuse diskretsiooniruum nii ulatuslik, et puuduks võimalus selle rakendamist sisuliselt kontrollida. Riigi huviks võib olla näiteks strateegiliselt olulise maavara otsing, toorainepuudus mõnes tööstussektoris või muu laialdase mõjuga asjaolu. Rõhutame veel kord, et Vabariigi Valitsus ei hinda kohaliku omavalitsuse üksuse seisukoha õiguspärasust, vaid annab hinnangu sellele, kas antud alal kaevandamise või uuringuga võiks seonduda riigi huvi, mida kohalik omavalitsuse üksus ei saa hinnata. Seetõttu on Vabariigi Valitsuse ja kohaliku omavalitsuse üksuse hinnangud sisult erinevad ja üks ei teosta teise üle järelevalvet. Kohaliku omavalitsuse üksus hindab loa andmise otstarbekust kohaliku ja Vabariigi Valitsus riigi huvi aspektist.

Selgitame, et kaevandamisloa taotlusega pöörduakse Vabariigi Valitsusse, kui selleks võib olla riigi huvi. Huvi defineerimisel lähtutakse maavara olulisusest, maavara omandist, kaevandamisega seotud majanduslikest kaalutlustest, keskkonnaministri ning majandus- ja taristuministri arvamusest, taotletava mäeeraldise suurusest, maavara kasutusala, omadustest ja kvaliteedist. Siiski on paratamatu, et riigi huvi jääb detailselt defineerimata, kuna mõiste muutub ajas ning see tuleb sisustada konkreetse menetluse käigus.

Lõikes 4 on sätestatud, mida tehakse siis, kui loa andmine ei seostu ilmselgelt riigi huviga. Sellisel juhul loobutakse Vabariigi Valitsuselt nõusoleku taotlemisest.

Paragrahv 61 reguleerib kaevandamisloa sisu sarnaselt kehtiva seaduse §-s 35 sätestatule. Sättes on tehtud redaktsioonilisi muudatusi, et tagada kooskõla KeÜSiga, mis sätestab keskkonnamärgide sisu. MaaPSis sätestatakse kaevandamisloa, kui keskkonnamärgide ühe vormi, sisu erinõuded.

Paragrahvides 62 ja 63 reguleeritakse maavara kaevandamise aastamäära ja maavara kaevandamise maksimaalset aastamäära analoogselt kehtiva seaduse §-s 26 sätestatuga. Senise seaduse paragrahv on reguleerimiseseme järgi jaotatud kaheks eraldi paragrahviks.

Paragrahvi 62 lõigetes 2 ja 3 on kehtiva MaaPSi § 26 lõiget 2 muudetud ja täiendatud nii, et kaevandamise keskmise aastamäära arvutab loa taotleja. Lõikesse 3 on lisatud, et loa andjale jääb kohustus kontrollida, kas taotluses määratud kaevandamise keskmine aastamäär võimaldab kaevandatava varu kaevandamist loa taotletud kehtivusaja jooksul, jättes piisava aja ala korrastamiseks. Sätete muutmine on otstarbekas, kuna loa andja ei arvuta kaevandamise keskmist aastamäära – seda teeb loa taotleja.

Lõikes 2 on märgitud, et maavara kaevandamise keskmise aastamäära arvutamisel arvestatakse ka korrastamisele kuluvat aega, sest loa kehtivusaja jooksul peab olema tagatud kaevandatud maa korrastamine. Lõikest on välja jäetud keskkonnanõuete arvestamise kohustus, kuna kaevandamise keskmine aastamäär ei käsuta kaevandajat kaevandama aastas keskmisest vähem ega rohkem. Keskmine aastamäär sõltub loa kehtivusajast, kaevandatava maavara kogusest ja kasutatavast tehnoloogiast. Kui kaevandamist on vaja piirata keskkonnanõuete täitmiseks, sätestatakse kaevandamisloas kaevandamise maksimaalne aastamäär.

Paragrahvi 63 lõikesse 2 on lisatud, et maksimaalne aastamäär ei ole osaliselt ega tervikuna üle kantav teisele loale. Kuna maksimaalne aastamäär määratakse tavaliselt keskkonnamõju hindamise alusel – hinnatud on tegevuse keskkonnamõju tervikuna, konkreetse tegevuse mahtu ja asukohta – ei tohi määra teisele loale üle kanda. Ainuke võimalus, mida MaaPSi eelnõu maksimaalse aastamäära üle kandmiseks näeb, on loa osalisel ümbervormistamisel – sellisel juhul tuleb uuele loale üle kanda ka osa maksimaalsest aastamäärast.

Eelnõukohase seaduse § 64 reguleerib põlevkivi kaevandamise vähendatud aastamäära. Tegemist on võrreldes kehtiva seadusega uue sisuga paragrahviga. Eelnõukohases seaduses on korrastatud põlevkivi kaevandamisõiguse andmise regulatsiooni, kuna praktika on näidanud, et kehtiv õigus ei ole kõigis aspektides üheselt selge, samuti on detaile, mida kehtiv õigus ei reguleeri, kuid peaks käsitlema. Üldjoontes on põlevkivi kasutada andmise põhimõtted jäänud samaks mis kehtivas seaduses.

Kehtivas seaduses reguleerib põlevkivi kasutada andmist peamiselt § 25¹, mis sätestab põlevkivi aastase kaevandamismäära 20 mln t, ning § 26 lõiked 4 ja 5¹, mis reguleerivad kaevandamise lubatud maksimaalse aastamäära määramist ja võõrandamist ning selle paindlikumaks kasutamiseks kaevandamise lubatud aastamäära rakendamist. Põlevkivi kaevandamise loaga võib põlevkivi aastase kaevandamismäära paindlikumaks kasutamiseks lisaks lubatud maksimaalsele aastamäärale määrata ka kaevandada lubatud aastamäära. Kaevandada lubatud aastamäär võib olla aastate lõikes erinev, kuid ei või olla suurem kui loale märgitud maksimaalne aastamäär. Kaevandada lubatud aastamäär määratakse, kui põlevkivi kaevandamise lubade omanike vahel on kokkulepe, millega tagatakse põlevkivi kaevandamine põlevkivi aastase kaevandamismäära piires.

Kehtiva seaduse § 42 lõike 1 punkt 7 annab võimaluse loa muutmiseks kui põlevkivi aastane kaevandamismäär (20 mln t) on väiksem kui kehtivatele lubadele märgitud kaevandamise lubatud maksimaalsed aastamäärad kokku ning põlevkivi aastasest kaevandamismäärast kinnipidamist ei tagata seaduse § 26 lõikes 5¹ sätestatud kokkulepet kasutades. Sama paragrahvi lõige 3 sätestab, et kui § 26 lõikes 5¹ sätestatud kokkulepet ei saavutata, vähendatakse iga kaevandamislubade omaniku aastast põlevkivi kaevandamise lubatud maksimaalset aastamäära proportsionaalselt talle kaevandamislubadega antud maksimaalse

aastamäära osakaalule selle mahu suhtes, mille võrra põlevkivi aastane kaevandamismäär on väiksem, kui kehtivatele lubadele märgitud maksimaalsed aastamäärad kokku. Kaevandamisloa omanik võib ise määrata, millistel talle antud lubadel, millises osas lubatud maksimaalset aastamäära vähendatakse.

Selline regulatsioon oli tingitud asjaolust, et seadusega kehtestati põlevkivi aastane kaevandamismäär (eelnõukohases seaduses *põlevkivi kaevandamise aastamäär*), mis seadis piiri põlevkivi aastas kaevandatavale kogusele, kehtivatele lubadele kantud maksimaalsete aastamäärade summa aga ületas seda. Need load kehtivad valdavalt ka täna, mistõttu peab seadus andma regulatsiooni, kuidas tagada niisuguses olukorras põlevkivi kaevandamise aastamäärast kinnipidamine.

Eelnõu koostamisel kaaluti põlevkivi kasutada andmiseks ka muid variante, nt kaevandamise kontsessiooni müümine enampakkumisel, kuid välja antud lubadele kantud põlevkivi ja lubadega välja andmata põlevkivi kogust hinnates jõuti järeldusele, et uue keeruka jaotusmehhanismi sissetoomine ei oleks niisuguses olukorras otstarbekas. See vajaks rakendumiseks küllalt pikka üleminekuaega, mille kestel peaks edasi toimuma lubade andmine kehtiva süsteemi järgi, mis tähendab, et uue metoodika alusel jaotatavat põlevkivi jääks küllaltki vähe.

Samad põhimõtted on eelnõukohases seaduses koondatud kokku § 64, mis reguleerib põlevkivi kaevandamise vähendatud aastamäära. Kui kõikidele põlevkivi kaevandamise lubadele kantud maksimaalsete aastamäärade summa ületab põlevkivi aastase kaevandamismäära (praegu – 20 mln t), siis vähendab valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga iga põlevkivi kaevandamise loa omaja kõigi põlevkivi kaevandamise lubade maksimaalsete aastamäärade summat, määrates kaevandamise vähendatud aastamäära. Paragrahvi 64 lõike 2 kohaselt määratakse vähendatud aastamäär isiku kõigi lubade peale kokku. Lõike 4 kohaselt peab loa omaja kaevandamisel lähtuma loale kantud maksimaalsest aastamäärast, kuid seejuures jälgima, et kõigi lubade peale kokku ei ületataks talle määratud vähendatud aastamäära. See võimaldab loa omajal vähendatud mahu paindlikku kasutamist.

Vähendamise alus on kirjas § 65 lõikes 3 – vähendatud aastamäära leidmiseks määratakse iga loa omaja kõikidele põlevkivi kaevandamise lubadele kantud maksimaalsete aastamäärade summa osakaal protsentides kõikide põlevkivi kaevandamise lubadele kantud maksimaalsete aastamäärade summast. Seejärel leitakse saadud osakaalule vastav osa põlevkivi aastasest kaevandamismäärast (20 mln t).

Samast põhimõttest on lähtutud ka kehtiva seaduse alusel.

Järgnevalt on esitatud lihtsustatud näitlik arvutuskäik, kus A, B ja C on loa omajad, tulbas 1 on neile antud lubadele kantud maksimaalsete aastatoodangute summa, tulbas 2 summa osakaal protsentides kõikide põlevkivi kaevandamise lubadele kantud maksimaalsete aastamäärade summast ja tulbas 3 osakaalule vastav osa põlevkivi aastasest kaevandamismäärast (20 mln t), mis ongi vähendatud aastamäär. Arvutamisel ümardatakse summad täpsusega kolm kohta pärast koma.

Loa omaja	1.	2.	3.
A	11 mln t	47,826%	9,565 mln t
B	8 mln t	34,783%	6,957 mln t
C	4 mln t	17,391%	3,478 mln t
Kokku	23 mln t	100%	20 mln t

Paragrahvi 64 lõiked 5 ja 6 reguleerivad kaevandamise lubadele kantud maksimaalsete aastamäärade summa vähendamise kokkulepet. Põlevkivi kaevandamise loa omajad võivad leppida kokku põlevkivi kaevandamise lubadele kantud maksimaalsete aastamäärade summa vähendamises eelnimetatud arvutuses kirjeldatust erinevalt, tagades, et kokkuvõttes ei ületata põlevkivi aastast kaevandamismäära. Kokkuleppe võivad sõlmida kõik põlevkivi kaevandamisloa omajad või osad nendest. Viimasel juhul jaotatakse kokkuleppes osalevatele isikutele määratud vähendatud aastamäärade summat. Lähtudes eeltoodud näiteks, kui kokkuleppe soovivadsõlmida isikud A ja B, saavad nad omavahel ümber jaotada $9,565 + 6,957 = 16,522$ mln t. Isikut C sellisel juhul nendevaheline ümberjaotus ei puuduta, tema jaoks jääb siduvaks käskkirjaga määratud vähendatud aastamäär 3,478 mln t. Kui kokkuleppe vastab nõuetele (sisaldab nõutud andmeid, kokkuleppe sõlmimisega tagatakse põlevkivi kaevandamise aastamäärast kinnipidamine), muudab valdkonna eest vastutav minister kokkuleppe alusel käskkirja, millega määrati vähendatud aastamäär. Sellest nähtuvalt tuleb alati esimesena määrata käskkirjaga arvutuslik vähendatud aastamäär ning kokkuleppe sõlmimine on võimalik pärast seda.

Kokkuleppe ennetähtaegse lõppemise alused, mis on nimetatud lõikes 7, kehtivad ka tähtajatu kokkuleppe lõppemise puhul. Kokkuleppe loetakse ennetähtaegselt lõppenuks, kui:

- 1) kokkuleppes osalevad isikud esitavad valdkonna eest vastutavale ministrile ühise kokkuleppe lõpetamise avalduse;
- 2) kokkuleppes osalevad isikud esitavad valdkonna eest vastutavale ministrile uue kokkuleppe;
- 3) lõpeb kokkuleppes osaleva isiku põlevkivi kaevandamise loa kehtivus – kui lõpeb vähemalt ühe loa kehtivus, mis on võetud vähendatud aastamäärade arvutamisel aluseks, tuleb vähendatud aastamäär arvutada kehtivate lubade alusel uuesti ja teha uus käskkirja (lõige 8);
- 4) kokkuleppes osaleva isiku põlevkivi kaevandamise luba vormistatakse ümber teise isiku nimele – ümbervormistamist reguleerib eelnõukohase seaduse § 75.

Kui lõpeb vähendatud aastamäärade arvutamise aluseks olnud loa või käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud kokkuleppe kehtivus, muudab valdkonna eest vastutav minister käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud käskkirja ja määrab vähendatud aastamäärade käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel uuesti.

Paragrahvis 65 on sätestatud nõuded mäeeraldise piiresse jääva maavara koguse määramisele. Turba kaevandamise lubadele ei kohaldata nõuet, mille järgi mäeeraldise kaevandatav maavara kogus ei tohi olla suurem kui maavara kaevandamise aastamäärade või maavara kaevandamise maksimaalse aastamäärade ja kaevandamisloa aastateks ümberarvestatud kehtivusaja korrutis. Turvast kogutakse Eestis enamasti pinnaviisilise kaevandamise meetodil ehk freesitakse. Sealjuures sõltub turba kaevandamise maksimaalne kogus suuresti ilmastikust ja turvast on võimalik aastast kaevandada (freesida) ligikaudu 10–15 cm paksune kiht. Arvestades keskkonnakaitse aspekte ja ka maavara säästliku kasutamise põhimõtet, antakse mäeeraldis turba lamamini ehk kogu lasundi paksuselt. Turbalasundi paksus võib kõikuda suurtes piirides (ja olla näiteks 6 m), mis tingib olukorra, kus tehnoloogiliselt ei ole võimalik turba kaevandamise maksimaalse aastamäärade juures loa kehtivusaja (30 aastat) jooksul maavara ammendada. Samas on loas turba kaevandamise maksimaalse aastamäärade kehtestamine vajalik tulenevalt aastast kaevandamismäärast kinnipidamise järgimise vajadusest. Lisaks eeltoodule on siinkohal oluline märkida, et turba kaevandamisloa pikendatakse kuni 30 aasta kaupa.

Paragrahvis 66 reguleeritakse kaevandamisloa kehtivusaega üldjoontes sarnaselt kehtiva seaduse §-s 37 sätestatuga. Kuna maardlate jaotumine üleriigilise ja kohaliku tähtsusega

maardlateks on kaotatud, on muudetud senist lõiget 1 ja kaevandamisloa kehtivusaeg on määratletud kaevandatava maavara kasutusala kaudu. Loa pikem kehtivusaeg on põhjendatud nende maavarade kaevandamisel, mille mäeeraldised on suured ja kaevandamine on seotud suurte investeeringutega. Maapõue säästva kasutamise üldpõhimõtte on mäeeraldisel ammendamise tagamine. See tähendab, et kaevandamisloa kehtivusajal peab olema võimalik maavara mäeeraldisest täielikult väljata.

Paragrahv 67 reguleerib kaevandamisloa kehtivusaja pikendamist sarnaselt kehtiva seaduse §-s 38 sätestatuga.

Senine lõige 1 on jagatud eri kehtivusajaga lubade tõttu kaheks lõikeks. Maardlate üleriigilise ja kohaliku tähtsusega maardlateks jaotuse kaotamise tõttu on loa kehtivusaja pikendamine määratletud kaevandatava maavara kasutusala kaudu. Turba kaevandamise lubadele tehakse võrreldes teiste maavarade kaevandamislubade pikendamisega erisus. Tehnoloogilisi piiranguid arvestades on ette teada, et enamikul juhtudest ei ole võimalik turba mäeeraldisel maavara ammendamine loa maksimaalse kehtivusaja (30 aastat) ja ka sellele lisanduva pikendamise maksimaalse aja (10 aastat) jooksul. Seda arvestades võimaldatakse turba kaevandamislubade kehtivusaega pikendada kuni 30 aasta kaupa.

Lõikes 2 on sätestatud, et kaevandamisloa kehtivusaega saab pikendada, kui loa omaja on saanud taotluses nimetatud ajaks mäeeraldisel või mäeeraldisel teenindusmaa asukohta kinnisasja omaniku nõusoleku omaniku omandis oleva kinnisasja kasutamiseks. Sarnaselt eelnõu § 55 lõike 5 punktidega 1 ja 2 tuleb pealmaakaevandamise korral kooskõlastada nii mäeeraldisel kui ka mäeeraldisel teenindusmaa asukoht, allmaakaevandamisel vaid mäeeraldisel teenindusmaa asukoht. Erisus tuleneb asjaõiguseadusest, kuna kinnisasja omanik ei või keelata tegevust, mis toimub sellises kõrguses või sügavuses, milleni tema huvi vastavalt kinnisasja kasutamise otstarbele ei ulatu. Kinnisasja omaniku huvide kaitse on tagatud avaliku menetluse kaudu. Täiendavalt olgu lisatud, et nõusoleku olemasolu kohustus kehtib era- ja munitsipaalmaa korral. Loa kehtivusaja pikendamiseks riigile kuuluva kinnisasja jaoks ei ole eelnev kinnisasja omaniku nõusolek vajalik. Riigile kuuluva kinnisasja kohta sõlmitud maarendilepingu kehtivusaja pikendamine toimub loa andmise otsuse alusel.

Lõigetes 3 ja 4 sätestatud erisused võimaldavad kontrollida mäeeraldisel oleva maavara kogust, mille alusel määratakse loa pikendamisel tegelik maavara väljamiseks vajalik aeg. Kuna turba kogust ei ole võimalik tavapärasel markõidistamise meetodil selgitada, siis tuleb turba kaevandamisloa kehtivusaja pikendamisel teha mäeeraldisel piires uus geoloogiline uuring ehk koostada jääkvaru aruanne.

Lõikes 5 on sätestatud, et kaevandamisloa pikendamise taotlus tuleb esitada vähemalt aasta enne loa kehtivusaja lõppemist. Kui kaevandatava tegevusega võib eeldatavalt kaasneda oluline keskkonnamõju, tuleb kaevandamisloa pikendamise taotlus esitada vähemalt kaks aastat enne loa kehtivusaja lõppemist. Kui kaevandamisloa omaja esitab pikendamistaotluse seaduses esitatud tähtajast hiljem, jätab loa andja taotluse läbi vaatamata või ennistab taotluse esitamise tähtaja. Praegu esitatakse pikendamistaotlusi sageli liiga hilja, mistõttu ei ole võimalik neid õigel ajal rahuldada. Kui loa kehtivusaeg on lõppenud, ei ole selle pikendamine enam võimalik. Kaevandamisloa omaja, kelle kaevandamisloa on kehtivuse kaotanud, peab esitama kaevandamise jätkamiseks uue taotluse ja läbima menetluse, milleks võib kuluda ligikaudu aasta. Seetõttu on vaja sätestada seaduses tähtaeg, milleks kaevandamisloa kehtivusaja pikendamistaotlus peab olema esitatud.

Kaevandamisloa kehtivusaja pikendamisel hinnatakse muutuva tegevuse mõju, st keskkonnamõju ei hinnata samas ulatuses uuesti, kuna seda on juba loa andmisel tehtud. Pärast kaevandamist on nii keskkond kui ka mõju võrreldes esialgse olukorraga teistsugune.

Lõikes 6 on reguleeritud taotluse ennistamine analoogselt HMSiga.

Lõikes 7 on ette nähtud erisus, mille kohaselt kaevandamisloa kehtivusaeg pikeneb kaevandamisloa taotluse menetlemise lõpetamisele kuluvaks ajaks, kui kaevandamisloa pikendamise taotluse menetlemise käigus selgub, et kaevandamisloa pikendamise taotlust ei jõuta kaevandamisloa kehtivusaja jooksul lõpuni menetleda. Kehtivusaeg pikeneb maksimaalselt kuueks kuuks. Säte on lisatud, et anda võimalus lõpetada pooleli olevad pikendamismenetlused, sest nagu varasemalt selgitatud, peab kaevandamisloa omaja, kelle kaevandamisluba on kehtivuse kaotanud, esitama kaevandamise jätkamiseks uue taotluse, läbima kogu avatud menetluse jms.

Paragrahvi on lisatud lõige 8, mille kohaselt muudetakse kaevandamisloa kehtivusaja pikendamise vajaduse korral muid kaevandamisloale märgitud nõudeid (nt korrigeeritakse maavara kogust, lisatakse täiendavate tingimuste loetelu vms).

Paragrahvis 68 reguleeritakse mäeeraldise laiendamist üldjoontes sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 30. Paragrahvis on tehtud redaktsioonilisi muudatusi.

Lõikes 3 on täpsustatud kehtiva MaaPSi § 30 lõike 1 sõnastust selliselt, et mäeeraldist tohib laiendada ainult loale kantud mäeeraldisega keskkonnaregistri maardlate nimistu samale registrikaardile kantud *maardla* või *maardla osa piires*. Näiteks Eesti põlevkivimaardla koosneb 23 maardla osast, seepärast on täiendus vajalik, et mäeeraldise laiendamise võimalused oleksid piiritletud.

Paragrahvi on lisatud uus lõige 3, mille kohaselt mäeeraldist võib laiendada ka siis, kui selleks on esitatud põhjendatud taotlus. Leidub olukordi, kus tingimus, mille järgi mäeeraldist saab laiendada, kui olemasoleva loaga antud kaevandatavat maavara jätkub 5–8 aastaks, osutub liialt piiravaks. Selleks võib olla nt maapõue keeruline geoloogiline ehitus, mis tingib laiendamise varasemat kavandamist, või maardla äärealade, mille hilisem iseseisev kasutamine ei ole majanduslikult põhjendatud, mäeeraldise piiresse hõlmamine.

Lõike 4 kohaselt tohib mäeeraldist laiendada ainult loale kantud mäeeraldisega samale keskkonnaregistri maardlate nimistu registrikaardile kantud maardla või maardla osa piires. Infotehnoloogiliselt ei ole praegu võimalik kanda keskkonnaregistri maardlate nimistusse mäeeraldist, mis asub korraga mitmel registrikaardil.

Lõike 5 kohaselt laiendatakse põlevkivi kaevandamisel mäeeraldist ainult sellekohase taotluse esitamise ajal kaevandamisloa omaja kehtivatele lubadele kantud põlevkivi kaevandamise maksimaalse aastamäära ja käesoleva seaduse § 64 lõikes 1 nimetatud käskkirjaga määratud vähendatud aastamäära piires. See tähendab, et mäeeraldise laiendamisel ei anta kaevandamise mahtu juurde.

Mäeeraldise laiendamise menetlusele kohaldatakse kaevandamisloa andmise menetluse kohta sätestatud.

Sarnaselt loa pikendamise regulatsioonile on paragrahvi lisatud lõige 7, mille kohaselt mäeeraldise laiendamise korral muudetakse olemasolevat kaevandamisluba, vastavalt vajadusele kaevandamisloa kehtivust ja muid loale märgitud nõudeid. Muudatuse vajadus

tuleneb nt tingimuste loetelu täiendamisest vms asjaolust või maavara koguse muutumisest, kui laiendataval alal fikseeritakse mäeeraldise jääkvaru ning liidetakse sellele lisanduv maavara kogus.

Paragrahvis 69 reguleeritakse põlevkivi kaevandamise loa andmist uue mäeeraldise saamiseks (kehtiva seaduse § 30¹). Lõikes 1 on muudatus: taotlust menetletakse eelisjärjekorras, kui kaevandatavat maavara jätkub kuni kümneks aastaks (varem viieks aastaks). Kuna põlevkivi kaevandamisloa menetlus on pikk protsess, kaevandamiseks ettevalmistavad tööd võtavad kaua aega ning põlevkivi kaevandamismahud väga suured, on viis aastat liiga lühike ajavahemik.

Kuna loa omajal on teiste taotlejate ees eelis, siis lõike 2 kohaselt tagastatakse teiste isikute taotlused sama või osaliselt kattuva mäeeraldise kohta läbi vaatamata.

Lõikes 3 on täpsustatud, et põlevkivi kaevandamise luba antakse ainult sellekohase taotluse esitamise ajal loa omaja kehtivatele lubadele kantud põlevkivi kaevandamise maksimaalse aastamäära piires. Loa omaja ei saa arvestada suurema maksimaalse aastamääraga ega vähendatud aastamääraga, kui tal on olemas.

Paragrahvis 70 reguleeritakse kaevandamislubade liitmist. See on uus säte, mille lisamine on tingitud vajadusest liita omavahel mäeeraldise, mis asetsevad kõrvuti ning mille kaevandamislube omab üks ja sama isik. Lubade liitmine hõlbustab nii loa andja kui ka loa omaja tööd, kuna siis tuleb täita vaid ühele loale märgitud kohustusi ja kontrollida vaid ühe loa nõuete täitmist. Selgituseks, et liita võib ainult samale keskkonnaregistri maardlate nimistu registrikaardile kantud maardla või maardla osa jaoks antud lube (lõige 2). Eesti põlevkivimaardlas on 23 maardla osa ja vastavalt sellele 23 registrikaarti. Infotehnoloogiliselt ei ole praegu võimalik kanda keskkonnaregistri maardlate nimistusse mäeeraldist, mis asub korraga mitmel registrikaardil.

Lõikes 4 on sätestatud, et kui load liidetakse, võetakse uue loa kehtivusaja arvutamisel aluseks liidetavatest lubadest kõige lühema kehtivusajaga luba. Kaevandamisloa andmise ja kehtivusaja pikendamise tähtajad on sätestatud MaaPSi §-des 66 ja 67. Liidetavate kaevandamislubade kehtivusajad võivad olla erisugused, kuid kui lubade liitmisel saadud loa kehtivusajaks määratakse lühema kehtivusajaga loa kehtivusaeg, ei rikuta MaaPSi põhimõtteid. Vajaduse korral saab loa omaja taotleda loa kehtivusaja pikendamist.

Lõike 5 kohaselt avatud menetlust ei toimu, kui lubade liitmisel muutuvad üksnes liitmisest tulenev maavara kogus, mäeeraldise ja selle teenindusmaa pindala ning kaevandamise keskmine aastamäär. Avatud menetlus ei ole vajalik, kui tegevuse (kaevandamise) mõju ei suurene. Avatud menetluseta tehtavad muudatused loas saavad olla tingitud vaid lubade liitmisest (liidetavatele lubadele kantud maavarakoguste ja pindalade liitmisest ning keskmise aastamäära liitmisest või uuesti arvutamisest).

Selguse mõttes on lõikes sätestatud, et kui lubade liitmisel saadud loale on kantud kaevandamise maksimaalne aastamäär, peab loa andmise menetlus olema avatud. Üldjuhul on maksimaalne aastamäär kaevandamisloal sätestatud keskkonnanõuetest lähtudes ning määratud konkreetse ala jaoks. Alade liitmisel tuleb kaaluda ka maksimaalsete aastamäärade muutmise vajadust.

Paragrahv 71 vastab kehtiva seaduse §-le 39 ning viitab keskkonnatasude maksmise kohustusele KeTSi alusel. Sättes ei nähta ette muudatusi.

4. peatüki **3. jagu** reguleerib sarnaselt kehtiva seaduse 3. peatüki 3. jaoga **kaevandamisloa muutmist, kehtetuks tunnistamist, peatamist ja kaevandamisõiguse loovutamist**.

Paragrahvis 72 reguleeritakse kaevandamisloa muutmise aluseid analoogselt kehtiva seaduse §-s 42 sätestatuga. Paragrahvis on tehtud sisulisi muudatusi, et tagada kooskõla KeÜSiga. Paragrahvist on välja jäetud KeÜSiga kaetud alused ning alles jäetud alused, mis on maavara kaevandamise lubade juures erinevad teiste keskkonnalubadega võrreldes.

Paragrahvi lõikesse 1 on lisatud punkt 5, mille kohaselt muudetakse kaevandamisluba, kui kaevandada lubatud maavara andmeid on keskkonnaregistris vastutava või volitatud töötleja otsusega muudetud. Kehtiva MaaPSi alusel saab maavara kaevandamise luba muuta pärast olemasoleva mäeeraldise piirese jääva maavara koguse täpsustamist ning selle kategooria või kasutusala ümberhindamist ainult loa omaja taotluse alusel. On olnud juhtumeid, kus muudatused on keskkonnaregistris tehtud, kuid loa omaja ei ole kehtiva MaaPSi § 42 lõike 1 punktist 6 lähtuvate muudatuste tegemiseks loas loa andja poole pöördunud. Loa andmete muutmata jätmine tekitab takistusi maavara kaevandamismahtude, -koguste õigesti deklareerimisel ja arvestuse pidamisel keskkonnaregistris. Probleemsed on sellised load, kus maavara kvaliteedi täpsustamisel on muutunud mäeeraldise piirides olev maavara kasutusala. Kehtiv regulatsioon on tinginud olukorra, kus tegelikkuses mäeeraldise piires asuva ning arvele võetud maavara lasundi või selle osa andmed ei ole omavahel kooskõlas, mistõttu seadusesse on vaja lisada säte loa muutmise alustamise kohta pärast asjaomase otsuse saamist keskkonnaregistri vastutavalt või volitatud töötlejalt.

Lõiget 1 on täiendatud punktiga 6, mille kohaselt kaevandamisluba muudetakse, kui keskkonnaloa omaja taotleb pärast kaevandatud maa korrastamiskohustuse täidetuks tunnistamist mäeeraldise pindala vähendamist. Kui maa, kust kaevandatakse, ei kuulu loa omajale, peab selle kasutamise eest maksma renti. Olenevalt mäeeraldise suuruselt on renditasu väga varieeruv. On mõistlik lubada loa omajal maa n-õ tagasi anda, kui ta seda enam ei vaja. Enne maa tagasi andmist peab olema kaevandatud maa korrastatud.

Lõikes 2 on sätestatud juhud, millal kaevandamisluba muudetakse avatud menetluseta. Nimetatud muudatustega ei kaasne keskkonnanäringut ega -ohtu, tegemist on loa andmete tehnilise muutmisega.

Paragrahvis 73 esitatakse kaevandamisloa kehtivuse peatamise alused. Kehtiva MaaPSi 3. jaos on peatamisele küll viidatud, kuid sisuliselt ei ole teemat käsitletud. Peatamise alused on kooskõlas KeÜSiga.

Paragrahvis 74 esitatakse kehtiva seaduse §-s 43 sätestatud kaevandamisloa kehtetuks tunnistamise alused, kuid sättes on tehtud sisulisi muutusi, mis peavad tagama kooskõla KeÜSiga. Selleks on paragrahvist välja jäetud KeÜSiga kaetud alused ning alles jäetud alused, mis maavara kaevandamisel erinevad teiste keskkonnalubadega sätestatuist. KeÜSist kohaldatakse kaevandamisloale § 62 lõike 1 punktides 1, 2 ja 4 sätestatud aluseid. Punktis 3 sätestatud reguleerib MaaPS erinevalt.

Lõike 2 punktis 1 on säilitatud kehtivas seaduses sätestatud kaevandamistegevuse alustamise viieaastane tähtaeg, mille ületamisel tuleb luba kehtetuks tunnistada. KeÜSis on analoogseks piirtähtajaks määratud kaks aastat, kuid kaevandamise ettevalmistamise ressursi- ja ajamahukust arvestades on otstarbekas jätta maavara kaevandamisel see tähtaeg muutmata.

Lõike 2 punktis 2 on kaevandamisjäätmete nõuete eiramise sätetele lisatud, et kaevandamisluba tunnistatakse kehtetuks, kui loa omajal on rohkem kui kaks kehtivat

karistust kaevandamise kohta kehtestatud nõuete rikkumise eest ja nende andmed ei ole karistusregistrist kustutatud. Niiviisi on võimalik loa andjal ohjeldada loa omajaid, kellel on harjumus kaevandamistingimusi rikkuda ning manitseda neid seaduskuulelikkusele. Üldgeoloogilise uurimistöö loa, uuringuloa ning kaevandamisloa andmisest keeldumise alusena on sätestatud, et luba ei anta, kui taotlejal on rohkem kui üks kehtiv karistus üldgeoloogilise uurimistöö, geoloogilise uuringu või kaevandamise kohta kehtestatud nõuete rikkumise eest. Kuna kaevandamisluba on pika kehtivusajaga, loa taotlemine ja saamine on olnud aega nõudev ning kulukas protsess, siis ei oleks proportsionaalne siinkohal sama ranget reeglit järgida. Seepärast on eelnõus sätestatud, et kehtivaid karistusi ei või olla rohkem kui kaks.

Lõige 3 on analoogne eelnõu § 45 lõikega 3, kus on sätestatud ettekirjutuse ja hoiatuse tegemise ning sunnivahendi kohaldamise õigus.

Lõikesse 4 on lisatud, et kaevandamisloa andja teavitab loa kehtetuks tunnistamisest ka Maa-ametit, Keskkonnaministeeriumi ja Tehnilise Järelevalve Ametit.

Paragrahv 75 reguleerib kaevandamisloa ümberregistreerimist sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 44. Paragrahvis on tehtud järgmisi muudatusi.

Esmalt on lühendatud paragrahvi nimetust, kuna säte reguleerib eelkõige loa ümberregistreerimist. On loogiline, et ümberregistreerimisega kaevandamisõigusest loobutakse.

Lõikes 1 on sätestatud, et kaevandamisloa andja võib kaevandamisloa omaja ja kaevandamisluba saada sooviva isiku ühise taotluse alusel registreerida kaevandamisloa ümber teisele isikule. On täpsustatud, et loa ümberregistreerimisega lähevad loa uuele omajale üle kõik loaga seotud õigused ja kohustused. Vastavalt 1. jaanuaril 2007. a jõustunud äriseadustiku muudatusele (§ 64 punkt 3 on tunnistatud kehtetuks) ei kanta ettevõtte tegevusalasid enam äriregistri registrikaardile. Lähtudes eeltoodust on muudetud lõike 1 sõnastust ja asendatud sõnad *isikule, kelle tegevusalaks äriregistri järgi on kaevandamine* sõnadega *teisele isikule*. Lõigetes 2 ja 3 antakse võimalus luba ka osaliselt ümber registreerida. Osaliselt saab ümber registreerida mäeeraldist (osa mäeeraldisest), mitte üle kanda muid loale kantud andmeid. Osaliseks ümberregistreerimiseks ei loeta ainult osalise kaevandamismahu ühelt loalt teisele kandmist.

Lõikes 4 tehtava muudatuse kohaselt lisatakse ümberregistreerimise taotlusele väljavõte kaevandamisõiguse loovutamise kokkuleppest. Kehtiva MaaPSi kohaselt tuleb ümberregistreerimise taotlusele lisada loa omaniku kirjalik nõusolek kaevandamisõiguse loovutada. Kuna kaevandamisõiguse loovutamine eeldab ka loast tulenevate õiguste ja kohustuste üleandmist, sätestatakse, et ümberregistreerimise taotlusele lisatakse väljavõte kaevandamisõiguse loovutamise kokkuleppest. Taotlusele lisatakse ümberregistreeritava kaevandamislooga määratud mäeeraldise piiridesse jääva maavara jääkvaru aruanne ning markšneidermöödistamise dokumentatsioon. Jääkvaru arvutatakse markšneidermöödistamise tulemuste alusel loa ümberregistreerimise taotluse esitamise päevale eelneva kvartali lõpu seisuga. Turba jääkvaru arvutatakse turba hinnanguliselt kaevandatud koguse alusel, mille määramisel tuginetakse kaevandamise, tootmise või laoseisu andmetele või aunade möödistamise tulemustele. Lõike 4 muudatus on vajalik, et vältida olukordi, kus pärast loa ümberregistreerimist ja mäeeraldise markšneidermöödistamist selgub, et maavara on oluliselt vähem, kui endine loa omanik on loa üleandmisel märkinud. Kuna maavara kaevandamise eest tuleb maksta maavara kaevandamisõiguse tasu, aitab see vältida hilisemaid keerulisi vaidlusi kaevandamisõiguse tasu maksmise kohustuse täitmisel. Erisus on turba jaoks vajalik,

kuna teadaolevad moodsustehnoloogiad ei võimalda anda tõeseid andmeid turba kaevandatud, kasutatud ja kasutuskõlbmatuks muudetud koguse kohta olukorras, kus suur osa maavarast on alles väljamata. Ka keskkonnaministri 5. aprilli 2011. a määruse nr 22 „Keskkonnatasu deklaratsiooni vormid ja nende täitmise ning maavaravaru kaevandamise mahu aruande esitamise kord” § 3 lõikes 6 on sätestatud, et kaevandatud, kasutatud või kasutuskõlbmatuks muudetud turba kogus moodsustatakse ja arvutatakse üks kord kaevandamisloa kehtivusaja jooksul ja kolm aastat enne kaevandamisloa kehtivusaja lõppemist.

Lõike 5 punkti 1 sõnastust täpsustatakse selles osas, et kaevandamisluba ei registreerita ümber isiku nimele, kui on alust loa andmisest keelduda. Praktilisest vajadusest lähtudes lisatakse lõikesse 5 punkt 2, mille kohaselt ei registreerita kaevandamisluba ümber teise isiku nimele, kui kaevandamisloa omanikul on tähtjaks tasumata maavara kaevandamisõiguse tasu. Kehtivas seaduses selline keeld puudub. On esinenud juhtumeid, kus esitatakse taotlus kaevandamisloa ümberregistreerimiseks teise isiku nimele, kuid kaevandamisloa omanikul on kaevandamisõiguse tasu tasumata. Pealegi on ettevõtte omanikud tekitanud olukordi, kus ettevõttel puudub raha kaevandamisõiguse tasu maksmiseks. Samas võivad mõlema ettevõtte omanikud osutada samadeks isikuteks. Punkti 3 täiendus aitab vältida kaevandamisõiguse tasu maksmisest kõrvalehoidmist.

Lõigetes 6–10 on selgitatud kaevandamisloa omaja õiguste ja kohustuste üleandmist ning loa andmete muutmist. Regulatsioonis on lähtutud samadest põhimõtetest, mis kehtivad kaevandamisloa andmisel (nt kaevandamisjäätmekeeva ja graafiliste lisade esitamise kohustus). Ümberregistreerimine ei toimu avatud menetlusena, välja arvatud juhul kui loa andja peab seda vajalikuks, näiteks võib tema hinnangul ümberregistreerimine puudutada lauea ringi isikute huve. Osalise ümberregistreerimise taotlusele kohaldatakse samu nõudeid, mis täieliku ümberregistreerimise taotlusele, lõigetest 3, 8 ja 9 tulenevate erisustega.

Eelnõu 4. peatüki **4. jagu „Kaevandamise tehnoloogilise protsessiga seonduvad nõuded ning kaevandamise andmete esitamine”** sisaldab seni valdavalt KaevSis sätestatud regulatsiooni.

Arvestades kodifitseerimise põhimõtetega on mõistlik KaevSi regulatsioon koondada MaaPSi. Algselt sisalduski kaevandamise tehnoloogilise protsessiga seonduv ja eelkõige ohutusnõudeid sisaldav regulatsioon MaaPSis. See regulatsioon eraldati MaaPSist alles 2003. aastal jõustunud KaevSiga. KaevSi väljatöötamise põhjuseks oli vajadus kiiremini edasi liikuda kaevandamisel töötajate ohutust reguleeriva ELi direktiivide ülevõtmisega. Puudub sisuline põhjendus, miks kaevandamise ohutuse ja kaevandamisõigust käsitlev regulatsioon peaks eraldi seadustes asetsema.

KaevSi regulatsioon on sisuliste nõuete osas käesolevasse eelnõusse üle võetud. KaevS on eelkõige ohutuse seadus ja selle regulatsiooni lisamisel MaaPSi ei tehta neis ohutusnõuetes sisulisi muudatusi. Muudatused jäävad redaktsioonilisteks: seaduste ühendamise tulemusel on ühtlustatud termineid ja ka regulatsiooni stiili. Samuti on välja jäetud sätteid, mis tegelikult ei ole vajalikud, kuna on tuletatavad sisulisest regulatsioonist või on oma funktsiooni tänaseks ajaks täitnud või kordavad teistest seadustest tulenevaid kohustusi. Sisuliselt mittevajalikuks nõudeks on näiteks KaevSi §-s 5 käsitletud kaevandamise peatamise kord, mille osas tegelikult nõuded puuduvad. Samas võis taoline regulatsioon nõuete puudumisest hoolimata segadust tekitada.

Paragrahv 76 sisaldab kaevandamise ohutusnõudeid. Samasisuline regulatsioon sisaldub KaevSi §-s 4. Kaevandamise ohutuse nõudeid tuleb järgida igas kaevandamise mõistega

hõlmatud tegevuses, sealhulgas nii allmaa- kui ka pealmaakaevandamisel ja turba kaevandamisel. Seaduse tasemel on esitatud üldised eesmärgist lähtuvad nõuded, mida võidakse täpsustada määruse tasemel (lõige 5).

Paragrahv reguleerib ka mäeeraldise ja mäeeraldise teenindusmaa tähistamist sarnaselt kehtiva MaaPSi §-ga 57. Eelnõu lõike 1 punkti 3 ja lõikesse 2 on toodud üle kehtiva seaduse lõige 1. Kehtiva seaduse lõike 2 saab esitada määruuses, millega kehtestatakse kaevandamise ohutusnõuded (lõige 4).

Paragrahvis on defineeritud ka *kaevanduse* mõiste. Selle mõiste määratlemise vajadus tuleneb eelnõus tehtud muudatusest. Kui KaevSi § 3 lõike 5 kohaselt mõisteti kaevanduse all nii pealmaakaevandust kui allmaakaevandust, siis käesoleva eelnõu kohaselt on kaevanduse näol tegemist üksnes allmaakaevandamisega tegeleva tootmisüksusega. Pealmaakaevandamisega tegelev tootmisüksus on karjäär. Selliselt vastavad terminid ka tavakeeles kasutatavale.

Paragrahv 77 sisaldab nõudeid kaevanduses tehtava päästetöö kohta. Samasisuline regulatsioon sisaldub KaevSi §-s 4¹, sisulisi muudatusi siin tehtud ei ole. Sõnastust on üksnes veidi täpsustatud, tulenevalt muudatusest. MaaPS kohaldub ikkagi üksnes kaevandamisele, ka KaevSi kohaldusala oli piiratud kaevandamisega. Samas formaalselt kohaldus KaevSi § 4¹ ka allmaaehitisele, ehk näiteks liiklustunnelile. See ei olnud aga regulatsiooni mõtte ning muule kui kaevandusele ei ole seda nõuet kunagi ka kohaldatud.

Tavaolukorras tagavad päästeteenuse Päästameti päästeüksused. Maa-alused päästetööd on väga spetsiifilised ja tavaolukordadeks valmis olevatel Päästameti päästeüksustel ei ole vastavat varustust ja väljaõpet. Sel põhjusel on kaevandaval ettevõtjal kohustus tagada kaevanduse eripäraga kursis oleva eriväljaõppega ja vajaliku erivarustusega mäepäästeteenistuse olemasolu. Mäepääste peab tagatud olema eelkõige allmaakaevanduses. Kaevandus kui tervik koosneb nii maa-alustest kui maapealsetest objektidest. Kaevanduse osaks olevates maapealsetel objektidel toimivate päästesündmustega tegelevad Päästameti päästeüksused.

Paragrahv 78 sisaldab nõudeid kaevandamise valdkonnas tegutsevate isikute kompetentsuse kohta. Kompetentsuse olemasolu on kaevandamisel kõigi nõuete järgimise ja ohutuse tagamise eelduseks. Kaevandamise kohta esitatavatest sisulistest nõuetest tuleneb ettevõtja hoolsuskohustus vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse §-le 29. Et seda hoolsuskohustust täita, peab ettevõtja rakendama oma tegevuse eripärale vastava kompetentsusega isikuid ja igal juhul ka ise hindama nende kompetentsuse piisavust.

Kehtivas KaevSis käsitlevad seda teemat §-d 14–17. Võrreldes kehtiva õigusega on eelnõus tehtud muudatusi, mis lähtuvad vajadusest muuta regulatsioon eesmärgipärasemaks, paindlikumaks ja vähem koormavaks. Samuti on regulatsioon viidud kooskõlla tegelikkusega – kaevandamise valdkonnas on kutsete omistamine käesolevaks ajaks juba toimumas ja ei vaja enam valdkondliku õigusakti tasemel põhjalikku reguleerimist.

KaevSi kompetentsuse regulatsioon pandi paika personali sertifitseerimise rahvusvahelise standardi EVS-EN ISO/IEC 17024 eeskujul, paraku ei ole see regulatsioon rakendunud. Ajutise lahenduse korras tõendas isikute pädevust kaevandamise valdkonnas Tehnilise Järelevalve Amet, andes isikutele pädevustunnistusi. Täna on see ajutine lahendus asendatud kutse omistamisega kutseaduse alusel. Kaevandamise valdkonnas kutse omistamine kutseaduse alusel toimib ja areneb pidevalt. Vastu on võetud mitmed kutsestandardid ja tegutsevad ka kutseid omistavad organid – nii MTÜ Eesti Mäeselts (omistab mäetehniku kutse) kui ka MTÜ Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liit (omistab

mäetöölise kutse). Markšeidermöödistamise kompetents on sisuliselt hõlmatud geodeedi kutsega, mille omistab Eesti Geodeetide Ühing.

Võrreldes KaevSiga on loobunud enamohtlike tegevusalade loetelust (KaevSi § 15 lõige 4), mis oli vajalik üksnes põhjusel, et neil tegevusaladel saaks esitada tõendatud kompetentsusega vastutava spetsialisti olemasolu nõuet. Tegutsemise korral tegevusaladel, mis ei kvalifitseerunud enamohtlikeks, mingeid sisulisi kompetentsuse nõudeid ei kehtinud. Ettevõtja hoolsuskohustusest lähtudes peab kõigil tegevusaladel rakendama selle tegevuse eripärale vastava kompetentsusega isikuid. See, milline isiku kompetentsus igal konkreetsel juhul peab olema, sõltub tegevuse eripäradest. Seejuures peab kompetentsuse üle otsustama eelkõige ettevõtja ise. Ettevõtja hoolsuskohustust arvesse võttes peab ettevõtja igal juhul tagama oma tegevuse ohutuse ja tegevuse kohta kehtestatud nõuete järgimise.

Paragrahv 79 sisaldab nõudeid kaevandamise projekti kohta. Samasisuline regulatsioon sisaldub KaevSi §-s 7 ja osaliselt ka §-s 13. Kaevandamise projekt on dokumentide kogum, mis tulenevalt kaevandamise tegevusest pidevalt ajakohastub. Selles kajastatakse kõiki konkreetse kaevandamise jaoks olulisi asjaolusid, see on koha ja ettevõtte spetsiifiline.

Lõikes 1 sätestatakse selgelt, et kaevandada võib vaid kaevandamise projekti kohaselt. See tähendab, et kaevandamisel peab alati olema projekt, mida peab kaevandamistegevuses järgima.

Seaduses esitatakse projekti kohta üldised nõuded, neid nõudeid täpsustatakse lõike 5 alusel kehtestatavas määruises.

Allmaakaevandamise puhul on oluline ka see, et projekti osaks olev allmaakaevandamiste paiknemise plaan oleks alaliselt säilitatud. See on oluline altkaevandatud alade hilisema kasutamise huvides. Näiteks altkaevandatud aladele ehitiste ehitamisel peab olema võimalik teada saada, kus täpselt asuvad kaeveõõned.

Võrreldes kehtiva KaevSiga on vähendatud kaevandavalt ettevõtjalt nõutavate dokumentide hulka. Loobunud on kaevandava ettevõtja kohustuslike dokumentide käsitlemisest. Mõned varasemalt KaevSi § 13 kohaselt nõutud kohustuslikud dokumendid on siiski endiselt nõutavad töötervise ja tööohutuse seaduse alusel või on tegemist kaevandamise projekti osaks olevate dokumentidega.

Täielikult on aga loobunud kaevandamise arengukava nõudest (KaevSi § 13 lõige 3). Kaevandamise arengukava mõte oli võimaldada kohaliku omavalitsuse üksusel võtta oma eelarve planeerimisel arvesse oma territooriumil tegutsevatest kaevandustest laekuvad tulud. Kaevandamise arengukava tuli esitada kohaliku omavalitsusele tema nõudmisel. Seni ei ole kohalikud omavalitsused teadaolevalt arengukava esitamist nõudnud, kuid samas tuli ettevõtjal arengukava igaks juhuks siiski koostada ning Tehnilise Järelevalve Amet pidi selle formaalse kohustuse täitmist ka oma järelevalve käigus kontrollima.

Paragrahv 80 sisaldab nõudeid markšeidermöödistuse ja markšeidermöödistuse dokumentatsiooni kohta. Samasisuline regulatsioon sisaldub KaevSi §-s 8. Seaduses on läbivalt asendatud termin *markšeideritöö* terminiga *markšeidermöödistus*, kuna reguleeritava tegevuse sisuks on põhiliselt kaevandatud maavara mahu mõõtmine. Markšeidermöödistused on üheks sisendiks ka kaevandamise mahu aruandlusel ja sellega seonduvate keskkonnatasude arvestamisel. Kehtiva õigusega võrreldes laienevad kompetentsuse nõuded sõnaselgelt ka markšeidermöödistuse tegijaile (vt eelnõu § 79).

Paragrahv 81 on reguleeritud kaevandamise mahu aruande esitamist. Sättes on tehtud vaid redaktsioonilisi muudatusi.

Eelnõu 5. peatükk „Uuritud ja kaevandatud maa korrastamine” vastab kehtiva seaduse struktuuris 4. peatükile. Peatükis on asendatud mõiste *üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringuga rikutud maa* mõistega *uuritud maa*. Taas kord – sõna *rikkuma* on oma olemuselt negatiivne ning ei anna edasi kaevandamise tegelikku sisu. *Rikkuma* tähendab millegi omadusi, kvaliteeti halvendama, midagi kõlbmatuks muutma, kahjustama, hävitama. Uuringuga maad muudetakse, mitte ei rikuta. Vastavalt on korrigeeritud mõiste *üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringuga rikutud maa* kasutust läbivalt kogu eelnõus.

Lisaks on muudetud peatüki struktuuri. Ära on jäetud jagunemine kaheks jaoks, kuna sätteid oli peatükis vähe ja mitmed kahe jao sätted kattusid. Ka asjaomane määrus reguleerib nii uuritud kui ka kaevandatud maa korrastamist ühetaoliselt, sätestades vajalikud erisused. Kehtivast korrastamismäärusest (keskkonnaministri 26. mai 2005. a määrus nr 43 „Üldgeoloogilise uurimistööga, geoloogilise uuringuga ja maavaravaru kaevandamisega rikutud maa korrastamise kord”) on üle toodud üldised sätted, mis reguleerivad korrastamist sisuliselt (kehtivas seaduses reguleeritakse peamiselt dokumentide menetlemist). Uuritud ja kaevandatud maa korrastamise kohustuses ei ole tehtud sisulisi muudatusi. Võrreldes kehtiva seadusega on normide struktuuri oluliselt korrastatud, kuna kehtivas seaduses reguleerib üks paragrahv mitut eri reguleerimiseset ning tihti puuduvad ka põhimõttelisi kohustusi seadvad sätted, mis on jäetud määrustesse.

Paragrahv 82 sätestab uuritud ja kaevandatud maa korrastamise kohustuse üldpõhimõtted, mis on koondatud ühte kohta senises seaduses mitmel pool laiali olevatest sätetest ja osaliselt kehtivast korrastamismäärusest. Paragrahvis sätestatakse uuritud ja kaevandatud maa korrastamiskohustus ja avatakse selle mõiste sisu.

Uue sättena täpsustatakse lõikes 1, et kui sama maavara kaevandamine samal mäeeraldisel jätkub teise loa alusel, läheb korrastamise kohustus üle uue loa omajale. Sisuliselt toimus see ka praegu nii, näiteks juhul kui loa kehtivusaja lõppemisel pidi loa omanik taotlema samale alale uue loa, kuid oli seaduses reguleerimata.

Lõikes 4 esitatud korrastamistoimingud on redaktsiooniliste muudatustega üle toodud korrastamismäärusest. Lõigetes 7–9 on sätestatud kehtiva seaduse § 48 lõigetes 4¹, 4² ja 5¹ esitatu, mis kehtivas seaduses kordab juba jäätmeseaduses sätestatud, kuid pisut teistsuguses sõnastuses. Tegemist on kaevandamisjäätmete direktiivi sätetega. Lõikes 7 sätestatu sõnastust on veidi täiendatud ja lisatud on sõnad *niivõrd*, *kuivõrd see on asjakohane*, kuna pealmaa- ja allmaakaevandamisel on erinevad võimalused nt korrastamisjärgseks seireks ning kõik nõuded ei ole mõlemal juhul ühtviisi täidetavad.

Lõikes 10 esitatakse volitusnorm keskkonnaministrile korrastamise korra kehtestamiseks määrusega. Ka kehtiva seaduse alusel on seni eri paragrahvides olnud volitusnormide (uuringuga rikutud ja kaevandamisega rikutud maa korrastamise kordade) alusel kehtestatud üks määrus.

Paragrahv 83 koondab seni eri paragrahvides seoses korrastamisprojektiga käsitletud kohustusi. Lõikes 1 sätestatakse kohustus korrastamisprojekti koostamiseks, mis kehtivas seaduses on sõnastatud ainult viitena, et korrastamine toimub korrastamisprojekti alusel. Lõikes 4 selgitatakse materjalide maavarade komisjonile esitamise korda, kuna kehtiva MaaPSi § 50 lõikest 1 ei tulene, millal ja mille kohta komisjon oma arvamuse annab.

Paragrahvis 84 reguleeritud kaevandatud maa korrastamise kohustuse aruande esitamine vastab kehtiva seaduse § 48 lõikes 3 ja lõike 5 punktides 1 ja 2 sätestatule. Paragrahvi on lisatud, et kaevandamisloa omaja on kohustatud esitama loa andjale aruandekvartali andmed kaevandatud maa ja selle korrastamise kohta markseidermõõdistamise või kontrollmõõdistamise tulemuste alusel. Andmed tuleb esitada koos maavara kaevandamise mahu aruandega. Sätete mõte on saada koos maavara kaevandamisõiguse tasu deklaratsiooni ja maavara kaevandamise mahu aruandega n-ö maapõue koondaruanne, mis annab ülevaate mäeeraldise piires toimuvast.

Uue nõudena reguleeritakse selles paragrahvis katastriüksuse mõõdistamise kohustust. Kaevandamisloa omaja on kohustatud kinnisasja omaniku nõudmisel pärast uuritud ja kaevandatud maa korrastamistööde lõpetamist mõõdistama katastriüksuse ning esitama enne korrastamistööde vastuvõtukomisjoni toimumist kinnisasja omanikule katastrimõõdistamise dokumentatsiooni vastavalt maakatastriseaduse § 17 lõike 2 alusel kehtestatud korrale. Kaevandamistegevuse käigus võib kinnisasja piiritähistus hävida ning üldjuhul muutub pärast ala korrastamist ka katastriüksuse kõlvikuline koosseis. Praegu kehtiva keskkonnaministri 26. mai 2005. a määruse nr 43 „Üldgeoloogilise uurimistöö, geoloogilise uuringuga ja kaevandamisega rikutud maa korrastamise kord“ § 20 lõige 3 ütleb, et maavara kaevandamisloa omanikul tuleb esitada komisjonile korrastatud maa mõõdistamistulemused ja katastriüksuse plaan. Kehtiv määrus küll ei täpsusta katastriüksuse plaani mõistet, kuid seda saab tõlgendada ainult nii, et pärast ala korrastamist mõõdistatakse katastriüksus uuesti, selle käigus kontrollitakse piirimärkide säilimist, vajaduse korral koostatakse uus piiriprotokoll ning katastriüksuse plaan, millel kajastub uus kõlvikuline koosseis. Kuivõrd ainuüksi katastriüksuse plaani alusel ei saa teha maakatastri kannet, tuleb koostada katastrimõõdistamise toimik. Seega on see nõue nii loa andja kui ka kaevandaja jaoks segadust tekitav ja vajab täpsustamist. Uus katastrimõõdistamine on oluline eelkõige maaomaniku jaoks, kellele kinnisasja valdus pärast maavara kaevandamist tagastatakse, mistõttu on vajalik, et toimik esitataks mitte korrastamistööde vastuvõtukomisjonile, vaid kinnisasja omanikule.

Tegemist ei ole uue põhimõttega, vaid vana sätte täpsustamisega. Loa omajale täiendavat kulu ei lisandu ning muudatusel ei ole loa omajale olulist mõju.

Paragrahv 85 sätestab korrastamiskohustuse täitmise tähtaja sarnaselt kehtiva seaduse § 45 lõikele 5 ja § 48 lõigetele 8 ja 9. Lõikesse 1 on lisatud, et korrastada tuleb ka uuringuruum, kehtivas MaaPSis seda ette nähtud ei ole. Lõigetes 1 ja 2 on täiendavalt öeldud, et üldgeoloogilise uurimistöö või geoloogilise uuringu loa või kaevandamisloa kehtetuks tunnistamise korral tuleb uuringuruum ja selle teenindusala või kaevandatud maa korrastada loa kehtetuks tunnistamise otsuses määratud tähtajaks. Säte on lisatud, sest vastasel korral võib uuritud või kaevandatud maa jääda korrastamata.

Paragrahv 86 käsitleb uuritud ja kaevandatud maa korrastamise tagamist. Paragrahvis on ühendatud uuringu ja kaevandamise korrastamise tagamise paragrahvide sisu, kuna uuringu korrastamise tagamise säte oli seni väga üldsõnaline, kaevandamise oma aga väga põhjalik. Sisuliselt ei ole kohustuste ulatus muutunud, muudatused on peamiselt redaktsioonilised. Seni kehtivas seaduses reguleerivad korrastamise tagamist § 45 lõige 3 ja § 49.

Paragrahvides 87 ja 88 reguleeritakse uuritud ja kaevandatud maa korrastamiskohustuse täidetaks lugemise menetlust. Võrreldes kehtiva seadusega (§ 46 ja 50) on regulatsioonis tehtud redaktsioonilisi muudatusi. Kuna eelnõu kohaselt lõpetatakse maardlate jagamine üleriigilise ja kohaliku tähtsusega maardlateks ning kõikide lubade andja on Keskkonnaamet,

on välja jäetud kohustus kaasata üleriigilise tähtsusega maardla korrastamiskomisjoni Keskkonnaministeeriumi esindaja.

Paragrahv 89 reguleeritakse menetlust ettenägematute korrastamisvigade ilmnemise korral. Paragrahvi on koondatud kehtiva seaduse § 47 ja § 51 sätted, mis sarnases sõnastuses reguleerisid uuringuruumi korrastamisvigade ja kaevandamisega seotud korrastamisvigade ilmnemisel järgnevat samasisulist menetlust. Lõikes 1 kasutatakse KeÜSist tulenevat keskkonnahäiringu mõistet.

Eelnõu **6. peatükk „Kinnisasja omaniku suhted üldgeoloogilise uurimistöö loa, uuringuloo ja kaevandamisloa omajaga”** vastab kehtiva seaduse 5. peatükis sätestatud. Peatükis on tehtud valdavalt vaid redaktsioonilisi muudatusi.

Paragrahv 90 reguleerib teisele isikule kuuluva kinnisasja kasutamist üldgeoloogiliseks uurimistööks, geoloogiliseks uuringuks ja kaevandamiseks sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 52. Sätte sõnastusest on välja jäetud sõnad *eraõiguslik isik*, kuna sätte reeglid peaksid kohalduma kõikidele kinnisasjadele sõltumata omaniku juriidilisest määratlusest.

Lõikes 2 on sõna *õues* asendatud sõnadega *selgelt eristataval õuealal*. Mõiste *õues* sarnaneb õigusaktides varem kasutatud *õuemaaga*. Ka *õuema* ei ole täna enam piisavalt selge määratlus, kuna katastriüksuse kõlvikul ei ole õiguslikku tähendust. Seetõttu on kasutusele võetud mõistlikkuse põhimõttest lähtuvalt *selgelt eristatav õueala*, mis tähendab elamu ja selle juurde kuuluvate hoonete juures iga päev elukeskkonnana kasutatavat ala, mis ei pruugi olla füüsiliselt piiratud, kuid mis on looduses selgelt eristuv näiteks püsiva hoolduse nagu muruniitmine, iluaianduse, tarbeaia jmt tõttu.

Sättesse on lisatud lõige 4, mis tuleneb kehtiva seaduse §-st 70 ja käsitleb üldgeoloogilise uurimistöö takistamist. Teada olevalt ei ole vastutuse sätet seni kohaldatud. Samas tuleb ka nentida, et suuremahulisi üldgeoloogilisi uurimistöid (v.a geoloogiline kaardistamine) ei ole viimase kümne aasta jooksul tehtud. Seega ei saa väita, et säte ei ole vajalik. Kuna sunnivahendi rakendamise protsess on lihtsam ja kiirem ning suunatud sellele, et midagi saaks tehtud, on otstarbekas vastutuse säte kustutada ja lisada regulatsioon kinnisasja kasutamise õiguse paragrahvi.

Paragrahv 91 reguleeritakse riigile kuuluva kinnisasja kasutamist uuringuteks ja maavara kaevandamiseks sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 53. Paragrahvi reguleerimisalast on välja jäetud munitsipaalomandis oleva kinnisasja kasutamist puudutav. Munitsipaalomandi kasutamise viisid ja korra sätestab kohaliku omavalitsuse üksus ise ning puudub vajadus seaduses sätestada, et kasutamine toimub tasuta või millises vormis see toimub. Munitsipaalomandi kasutamist korraldab kohaliku omavalitsuse üksus kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse alusel.

Lõiget 1 on täiendatud nii, et see oleks kooskõlas MaaPS § 92 lõikega 1. Sättesse on lisatud sõnad *välja arvatud maavara otsingu eesmärgil*.

Lõikes 2 on täpsustatud, et reformimata riigimaa kasutamiseks eraldi lõikes 1 nimetatud nõusolekut ei anta ning õiguse nimetatud maa kasutamiseks üldgeoloogilise uurimistöö või geoloogilise uuringu eesmärgil annab üldgeoloogilise uurimistöö luba või uuringuluba.

Paragrahvi lõigetes 4–8 on märgitud, et riigi kinnisasi antakse kasutada kaevandamiseks. Praegu kehtiva regulatsiooni sõnastusest võib mõista, et reguleeritakse kaevandamist mitte maa kasutamist.

Lõikes 5 on muudatus, mille kohaselt riigile kuuluvaid kinnisasju antakse kaevandamiseks isikule, kellele loa andja on loa andnud (kehtivas seaduses sõnastus *kellele loa andja on otsustanud loa anda*). Kinnisasja saab kasutada anda alles pärast otsuse tegemist, mitte siis kui asja otsustatakse.

Võrreldes kehtiva seadusega on muudetud lõiget 7. Riigi maa kasutusõiguse andmisel tuleb sarnaselt riigivara üldregulatsiooniga (riigivaraseaduse § 28 punkt 5) ette näha kasutustasu muutmise õigus, kuna kinnisvaraturg on pidevas muutumises. Senises praktikas on tekkinud vaidlusi, kas riigivaraseadusest tulenevat riigivara kasutamiseks andmise üldregulatsiooni saab rakendada eriseaduse (MaaPSis) olemasolu korral, ning kui eriseadusest ei tulene kasutustasu muutmise võimalusi, siis ei ole tasu muutmist võimalik nõuda. Samas on käesoleval ajal maavara kaevandamise kasutustasud jäänud muu kinnisvaraturuga võrreldes väga madalaks.

MaaPSi on lisatud lõige 9, kuna senine regulatsioon ei pööra tähelepanu kaevandatud alade uuesti ja teistsugusel eesmärgil kasutusele võtmisele juba kaevandajale antud maakasutusõiguse kehtimise ajal, kuid reaalne vajadus selleks on olemas. Sätte eesmärk on võimaldada anda mäeeraldise maad osas, kus kaevandamistegevus on sisuliselt lõppenud, teisele isikule kasutamiseks kaevandajale antud maakasutusõiguse kehtimise ajal ja kaevandaja nõusolekul juba enne maa korrastatuks tunnistamist. Üha rohkem on hakatud huvi tundma veel korrastamata kaevandusalade kasutusele võtmise vastu mingil spetsiifilisel eesmärgil, milleks sobib maastik just sellisena, nagu see kaevandamistegevuse järel on. Selleks võib olla nt kaevandamise järel tekkinud veekogu kasutamine veespori harrastamiseks, veesõidukitega sõitmiseks, vähikasvatuseks vms. On huvi tuntud karjäärialadel laskespori või motokrossi harrastamise, turbaaladel marjaistandike rajamise jmt tegevuse vastu. Maarendilepinguid võidakse sõlmida kehtivusega mitukümmend aastat ning tavaliselt maa-ala osalist korrastamist ei praktiseerita. Mäeeraldise piiresse tekib maa-alasid, kus kaevandaja enam ei tegutse, kuid maad soovib õiguslikul alusel kasutada teine isik. Seega on mõistlik anda kaevandamiseks kasutusse antud, kuid veel korrastamata maa rentniku nõusolekul paralleelselt kasutada teisele isikule.

Paragrahv 92 reguleerib muu hulgas ajutiste ehitiste püstitamise õigust sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 54. Võrreldes kehtiva seadusega on muudetud paragrahvi pealkirja ning loetletud ka muud õigused kui vaid ajutine ehitamine. Lõiget 1 on parandatud nii, et puurauke ja kaeveõõsi võib rajada loas määratud mahus ning geoloogiliseks tööks vajalikke ajutisi ehitisi põhjendatud mahus. Üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa taotlemisel peab olema teada, mida ja kui palju uuringu käigus rajatakse ning uurimistöö või uuringu tegemisel tuleb loa tingimustest kinni pidada. Ajutisi ehitisi loale üldjuhul ei kanta.

Paragrahv 93 reguleerib üldgeoloogilise uurimistööga ja geoloogilise uuringuga tekitatud kahju hüvitamist sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 55. Võrreldes kehtiva seadusega paragrahvis muudatusi ei kavandata.

Paragrahv 94 reguleerib maavara kaevandamisega tekitatud kahju hüvitamist sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 56. Võrreldes kehtiva seadusega tehakse paragrahvis peamiselt redaktsioonilisi muudatusi, et ühtlustada seaduses terminite kasutamist. Lisaks loa alusel kaevandamisele on selgelt hõlmatud ka maapõue muu kasutamine ning sellega seoses tekitatud kahju. Paragrahvi on lisatud, et kahju hüvitamiseks esitatakse taotlus Keskkonnaametile. Sätte lisamine on tingitud levinud praktikast, kus Keskkonnaamet riigivõimu täidesaatva teostajana on lahendanud olukordi, kus kahju on tekkinud rohkem kui

kümme aastat pärast kaevandamisloa kehtivuse lõppemist või MaaPSi eelnõu §-des 96–98 nimetatud maapõue kasutamise lõppemist.

Paragrahv 95 reguleerib loa omaja õigust kasutada erateid sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 58. Võrreldes kehtiva seadusega tehakse paragrahvis redaktsioonilisi muudatusi, et ühtlustada seaduses terminite kasutamist.

Eelnõu **7. peatükk „Maapõue kasutamise muud viisid”** vastab kehtiva seaduse 6. peatükile. Peatükis on tehtud valdavalt redaktsioonilisi muudatusi, et korrastada terminite kasutamist. Lisatud on KaevSist pärinevad allmaakaevetõõne teisese kasutamise nõuded.

Paragrahv 96 reguleerib füüsilisest isikust kinnisasja omaniku õigust võtta oma kinnisasja piires leiduvat maavara ning maavarana arvele võtmata kivimit või setendit isiklikus majapidamises kasutamise eesmärgil asjaomase loata.

Võrreldes kehtiva seadusega on paragrahvist välja jäetud lõige 1, mis sätestas kinnisasja omaniku õiguse kasutada maapõue, kui seda tingis kinnisasja kasutamise vajadus ja see ei olnud vastuolus seadusega. Säte on välja jäetud, kuna maapõue kasutamine, millega ei kaasne maavara eemaldamist, on kinnisasja kasutamise viis, mille õigus on kinnisasja omanikul tulenevalt omandi põhimõtetest üldiselt. Sättes ei olnud sõnastatud erinormi võrreldes omandi kasutamise tavapärase arusaamaga.

Reguleerimisala järgi on sätted jaotatud nüüd seitsmesse lõikesse. Paragrahvi on kohendatud vastavalt seaduses kasutatavale terminitele.

Olulise muudatusena on sättest (lõikes 4) välja jäetud automaatne kooskõlastamine juhul, kui Keskkonnaamet ei ole kahe nädala jooksul vastanud. Senine säte andis võimaluse regulatsiooni kuritarvitamiseks ja vaidlusteks selle üle, kas isik on ameti teate kätte saanud või mitte, sest saamata teate korral luges seadus nõusoleku antuks.

Lõikes 5 on kasutatud senise keskkonnakahju mõiste asemel KeÜSi mõisteid *keskkonnaoht* ja *oluline keskkonnahäiring*.

Paragrahvi on täiendatud lõigetega 6 ja 7, mille kohaselt, kui kinnisasja omanik võtab kinnisasja piires oma tarbeks maavara, tuleb teavitada keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötajat. Kirjalik teade võetud maavara hinnangulisest kogusest maavaraliikide kaupa tuleb esitada keskkonnaregistrile ühe kuu jooksul. Sätte lisamine on vajalik, kuna keskkonnaregistri maardlate nimistus peetakse maavarade arvestust. Praegu, kui maavara kasutatakse enda tarbeks, keskkonnaregistrilt ei teavitata, kuid teavitamine on keskkonnaregistri andmete õigsuse tagamiseks vajalik.

Paragrahv 97 reguleerib sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 60 ehitamisel, maaparandusel või põllumajandustöödel ülejääva kaevis tarbimist ja võõrandamist. Paragrahvi pealkirja ja sisu on täpsustatud ning arusaadavamaks muudetud. Paragrahvis ja selle pealkirjas on sõna *kasutamine* asendatud sõnaga *tarbimine*, sest kaevis võib olla nii maavara kui ka arvele võtmata kivim või setend, kuid *maavara kasutamine* on MaaPSis juba defineeritud (vt § 10). Ühtlasi on paragrahvi, sh selle pealkirja lisatud sõna *võõrandamine*, kuna kasutamine ehk tarbimine seda ei hõlma. Sõnad *ehitiste püstitamise* on asendatud sõnaga *ehitamine*, sest ehitusseadustiku kohaselt hõlmab *ehitamine* nii ehitise püstitamist, rajamist, paigaldamist, lammutamist kui ka muud ehitisega seotud tegevust, mille tulemusel ehitise tekib või muutuvad selle füüsilised omadused. Kaevis võib tekkida mitme nimetatud tegevuse

käigus. Lisaks on võrreldes kehtiva seadusega muudetud lõigete ja lausete järjekorda ning pikki lõikeid jagatud mitmeks lõikeks, et tagada teksti loogiline ülesehitus.

Sisu muudatusena on paragrahvis sätestatud nõuded juhuks, kui ehitamisel, maaparandusel või põllumajandustöödel eemaldatakse maavara ja tarbitakse seda sama kinnisasja piires.

Paragrahvi on lisatud lõiked 3 ja 4, mis reguleerivad ehitamisel, maaparandusel või põllumajandustöödel ülejääva maavara tarbimist ja võõrandamist analoogselt MaaPS § 98 lõigetega 2 ja 3. Sätete lisamine on vajalik, kuna maavarade üle peetakse arvestust keskkonnaregistri maardlate nimistus. Praegu, kui kinnisasja omanik või kinnisasja kasutusõigust omav isik tarbib maavara sama kinnisasja piires, keskkonnaregistrilt sellest ei teavitata. Samas on teavitamine keskkonnaregistri andmete õigsuse tagamiseks vajalik. Seega on paragrahvi lisatud sätted, mille kohaselt kinnisasja omanik või kinnisasja kasutusõigust omav isik esitab pärast maavara looduslikust seisundist eemaldamist keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötlejale teatise, milles peab olema märgitud eemaldatava maavara kogus ja kvaliteet ning millest peab selguma tegevuse asukoht. Teatis tuleb esitada ühe kuu jooksul pärast maavara looduslikust seisundist eemaldamist.

Kehtiva MaaPSi vaadeldava § 60 lõige 3 on jagatud eraldi lõigeteks 5, 6, 7 ja 9. Lõiget 6 on täiendatud nii, et ehitamise, maaparandustööde või põllumajandustööde käigus üle jääva kaevisse võõrandamise või selle väljaspool kinnisasja tarbimise teatises tuleb alati kirjeldada kaevisse tarbimise eesmärki ja asukohta. Kahetsusväärset on praegu kehtivat seadust kuritarvitatud ning hakatud rajama tiike vaid kaevisse saamise eesmärgil. Sätte lisamine aitab tagada kontrolli selle üle, mida kaevisse tehakse ja kus seda tarbitakse ning ohjeldab tiigi rajamise sildi all kaevandamisega tegelevate isikute ebaetilist käitumist.

Lõikes 7 on sätestatud, et ehitamise, maaparandustööde või põllumajandustööde käigus üle jääva kaevisse väljaspool kinnisasja tarbimise teatisele lisatakse asjaomase tegevusloa või projektdokumentatsiooni koopia.

Lõikes 8 on sätestatud kohustus küsida ehitamise, maaparandustööde või põllumajandustööde käigus üle jääva kaevisse või selle osa väljaspool kinnisasja tarbimise teatisele lisaks vastuvõtva kinnisasja omaniku nõusolekut. Nõue on lisatud maapõue kasutamise ülevaate omamiseks ja kooskõlastamata tegevuse ärahoidmiseks.

Lõikes 9 on olulise muudatusena paragrahvist välja jäetud automaatne kooskõlastamine juhul, kui Keskkonnaamet ei ole kahe nädala jooksul vastanud. Senine säte andis võimaluse seaduse kuritarvitamiseks ja vaidlusteks selle üle, kas isik on ametliku teate kätte saanud või mitte, sest kui teadet ei olnud saadud, luges seadus nõusoleku antuks.

Paragrahvi on lisatud lõige 10, mille kohaselt Keskkonnaameti nõusolek kehtib kuni aasta.

Lõige 11 on analoogne kehtiva MaaPSi § 60 lõikega 4. Sätet on täpsustatud vastavalt paragrahvi eelmistes lõigetes tehtud muudatustele. Sättesse lisatud punkti 4 kohaselt võib Keskkonnaamet ehitamise, maaparandustööde või põllumajandustööde käigus üle jääva kaevisse võõrandamise või tarbimise nõusoleku andmisest keelduda, kui on põhjust arvata, et teatises kirjeldatud tegevuse eesmärk on tegelikult kaevandamine. Sätte lisamise põhjendus on sama, mis lõike 6 juures: vähendada maavara kuritarvitamise võimalusi.

Lõigetes 12 ja 13 on selgitatud, mida tuleb teha, kui Keskkonnaamet on ehitamise, maaparandustööde või põllumajandustööde käigus ülejääva kaevisse võõrandamise või tarbimise nõusoleku andmisest keeldunud.

Seadust on täiendatud lõikega 14, mille kohaselt tuleb tasuda ehitamise, maaparandustööde või põllumajandustööde käigus looduslikust seisundist eemaldatud ja sama kinnisasja piires tarbitava maavara eest ning kaevise võõrandamise või väljaspool kinnisasja tarbimise eest KeTSi ja selle alusel kehtestatud õigusaktide järgi. Nõue kehtib KeTSis ka praegu ning tegemist ei ole uue põhimõttega. KeTSi § 9 lõike 9 kohaselt tasutakse ehitamise, maaparandus- või põllumajandustööde käigus tekkiva kaevise võõrandamise või väljaspool kinnisasja kasutamise korral maavaraga võrdväärseks määratud maavara kaevandamisõiguse tasu. Selguse huvides on viide sellele MaaPSi lisatud. KeTSi vastavat sätet on kavas täiendada.

Võrreldes kehtiva seadusega on uus nõue tasuda maavara võtmise eest, isegi kui seda kasutatakse sama kinnisasja piires.

Kaeviseks võib olla nii maavara kui ka kivim, setend, vedelik või gaas, mida ei ole maavarana arvele võetud. Kuna kaevandamisel makstakse riigile kuuluva maavara eest tasu, siis ei ole põhjendatud, miks peaks olema ehitamisel, maaparandusel või põllumajandustöödel riigile kuuluva maavara väljamine tasukohustuseta: kasutatakse ju riigi vara. Rõhutame, et maavarana arvele võtmata kivimi ja setendi kinnisasja piires laiali lükkamisel tasukohustust ei ole.

Paragrahv 98 reguleerib katendi võõrandamist ja kasutamist väljaspool mäeeraldist sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 61¹. On korrigeeritud sätte pealkirja ja sisu, et oleks tagatud täpsus ning arusaadavus. Paragrahvis ja selle pealkirjas on sõna *kasutamine* asendatud sõnaga *tarbimine*, sest kaevise võib olla nii maavara kui ka arvele võtmata kivim või setend, kuid maavara kasutamine on MaaPSis juba defineeritud (vt § 10). Pealkirjast on välja jäetud mõiste *väljaspool mäeeraldist*, sest mõiste *tarbimine* (varasem *kasutamine*) ei määra, kas maavara, arvele võtmata kivimit ja setendit või kaevist tarbitakse mäeeraldise piires või väljaspool seda. Paragrahvi on lisatud, et maavara ning arvele võtmata kivimit ja setendit ning katendit võib ka võõrandada.

Lõigetes 2 ja 3 on nõuded selleks juhuks, kui kaevandamisloa omaja eemaldab mäeeraldise teenindusmaalt maavara ning tarbib seda selle mäeeraldise teenindusmaa või mäeeraldise piires, mille kohal või ümber see teenindusmaa paikneb. Sätete lisamine on vajalik, sest keskkonnaregistri maardlate nimistus peetakse maavarade arvestust. Praegu, kui kaevandamisloa omaja tarbib mäeeraldise teenindusmaalt saadud maavara mäeeraldise ja selle teenindusmaa piires, keskkonnaregistrit sellest ei teavitata. Samas on teavitamine vajalik keskkonnaregistri andmete õigsuse tagamiseks. Siinkohal on oluline rõhutada, et mäeeraldise teenindusmaalt saab maavara looduslikust seisundist eemaldada vaid MaaPSi § 47 lõike 3 punkti 2 alusel.

Olulise muudatusena on paragrahvist välja jäetud automaatne kooskõlastus juhul, kui Keskkonnaamet ei ole kahe nädala jooksul vastanud (lõiked 4 ja 6). Senine säte andis võimaluse regulatsiooni kuritarvitamiseks ja selle vaidlustamiseks, kas isik on ametliku teate kätte saanud või mitte, sest kui teadet ei olnud saadud, luges seadus nõusoleku antuks. Lisaks on (lõikes 5) sätestatud, et nõusoleku saamiseks esitatakse Keskkonnaametile teatis, milles on märgitud kaevandamisloa number, kuna loa sisu on Keskkonnaametil hõlpus kindlaks teha.

Analoogselt eelmise paragrahviga on regulatsiooni täiendatud lõikega 7, mille kohaselt tuleb tasuda katendi ja mäeeraldise teenindusmaalt looduslikust seisundist eemaldatava maavara või maavarana arvele võtmata kivimi või setendi võõrandamise ja väljaspool mäeeraldist ja selle teenindusmaad tarbimise eest tasu.

Paragrahv 99 reguleerib süsinikdioksiidi maapõues säilitamist sarnaselt kehtiva seaduse §-ga 59¹. Sättes ei ole muudatusi kavandatud.

Paragrahv 100 reguleerib allmaakaevetööde kasutamist muul otstarbel kui kaevandamine. See regulatsioon tuleneb KaevSist, sealsete terminite kohaselt oli tegemist *kaevetööde teisese kasutamisega*. Kaevetööde teisene kasutamine on näiteks mahajäetud kaevanduse kaevetööde kasutusele võtmine muuks otstarbeks kui kaevandamine – materjalide ladustamiseks, muuseumiks vmt. Selle regulatsiooni põhisisu on ohutusnõuded, mis ei erine allmaakaevandamise ohutusnõuetest. Kuivõrd lisaks allmaakaevandamisel kehtivate ohutusnõuete järgimise kohustusele nimetatud juhul mahukamat regulatsiooni ei ole, on loobutud ka KaevSi eriterminist *kaevetööde teisene kasutamine*, mis on asendatud tegevuse kirjeldusega.

Eelnõukohase seaduse **8. peatüki „Riiklik järelevalve” paragrahvid 101–104** vastavad valdavalt kehtiva seaduse 7¹ peatükis ja KaevSi järelevalve peatükis sätestatule. Regulatsiooni on täiendatud arvestusega, et edaspidi on maapõuealaste lubade andja ning seega ka järelevalvaja vaid Keskkonnaamet. Seadust on täiendatud ka KaevSist tulenevate nõuete ületamisega. Kaevandamise ohutuse tagamiseks kehtestatud nõuete üle teeb järelevalvet Tehnilise Järelevalve Amet.

Paragrahvi 102 on lisatud lõiked 2 ja 3. Riikliku järelevalve erisuste lisamine on vajalik seetõttu, et mäeeraldised, mida kontrollitakse, võivad asuda mitme kinnisasja piires, samuti võib ligipääs mäeeraldisele olla tagatud üksnes läbi tähistatud ja piirdega varustatud kinnisasja. On vajalik sätestada riikliku järelevalve erisused, et tagada vajalik läbipääs kinnisasjale piiratud kinnisasja kaudu. Eesmärk ei ole seejuures läbitava kinnisasja järelevalve, seetõttu ei riivata ka läbitava kinnisasja valdaja põhiõigusi. Seega puudub vajadus sellest valdajat teavitada.

Paragrahvis 104 on sätestatud sunniraha määr. MaaPSis on sunniraha ülemmäär kehtestamine vajalik, kuna ATSSis on sätestatud, et sunniraha rakendamise ülemmäär sätestab iga kord seadus. Selgitame, et vajaduse korral saab sunniraha määrata mitu korda. Sunniraha ühekordne ülemmäär on küll 32 000 eurot, kuid sunniraha võib kohaldada korduvalt. Säte on vajalik juhul, kui MaaPSis ei ole sunniraha määr määratud, kuid ettekirjutuse tegemise võimalus on olemas.

Uuritud ja kaevandatud maa korrastamistöde alustamata jätmisel või uuritud ja kaevandatud maa korrastamise korra nõuete täitmata jätmisel võib sättest endast tulenevalt näiteks määrata sunniraha kuni 3200 eurot uuringuruumi või mäeeraldisel ja mäeeraldisel teenindusmaa ühe hektari kohta. Seega kui mäeeraldisel ja selle teenindusmaa pindala on kokku 40 ha, võib sunniraha määrata maksimaalselt $40 \times 3200 = 128\,000$ eurot. Sellisel juhul §-s 104 sätestatud ülemmäär ei kohaldu.

Eelnõukohase seaduse **9. peatükk „Vastutus”** vastab üldjoontes kehtiva seaduse 8. peatükis sätestatule. **Paragrahvid 105–120** on viidud kooskõlla MaaPSi ning karistusseadustikuga (edaspidi *KarS*). KarSi 01.01.2015 jõustunud muudatuste kohaselt lisati seadustikku § 363, mis käsitleb kuriteo koosseisu tunnusena olulise kahju tekkimise ohtu ja keskkonnale kahju tekitamist. KarSi nimetatud muudatustega muudeti kehtivat MaaPSi, lisades väärteokoosseisu loata kaevandamise. Muudatus on oluline, kuna kavandatavas MaaPSis ei ole loata kaevandamine ohtu või kahju põhjustamata süüteona karistatav. Ettepaneku kohaselt muutuks loata kaevandamine väärteoks ja kui sellega kaasneb oluline oht või kahju keskkonnale, muutuks see kuriteoks.

KarSi 01.01.2015 jõustunud muudatusega tõsteti juriidilisele isikule määratava rahatrahvi maksimaalne karistusmäär 400 000 euroni. Näiteks, kui loata rajatud tiigi süvendist on väljatud u 70 000 m³ väärtuslikku kaevist – täitekruusa, on võimalik kaevandamisõiguse tasu pealt kokku hoida 57 400 eurot. Selliselt saadud tulu ületab võimaliku trahvisumma pea kahekordselt. Eelnõu kohaselt on juriidilisele isikule ette nähtud rahatrahvi maksimaalne määr 400 000 eurot. See aitab vältida olukorda, kus rahatrahv loata kaevandamise või kaevandamise loa nõuete rikkumise eest võib osutada juriidilisele isikule soodsamaks, kui MaaPSi nõuete järgmine. On selge, et kaevandamisega tegelevale suurettevõttele ei ole 32 000 eurone rahatrahv piisavalt hoiatav ega sunni taolisi rikkumisi edaspidi vältima. Karistused peavad olema tõhusad ja hoiatava toimega. Seega on juriidilise isiku karistusmäära tõstmine MaaPSis 400 000 eurole igati põhjendatud.

MaaPSi eelnõu kohane vääртеokoosseis hõlmab endas nii maapõue kasutamise kui ka kaevandamise nõuete eiramist. Seetõttu ei ole vääртеokoosseis täna kehtivas MaaPSis ega ka eelnõus selge ja üheselt mõistetav. Riigikohus on 5.10.2012 lahendi 3-1-1-66-12 punktis 13, märkinud, et „MaaPS § 68¹ lg 1 kohaselt karistatakse vääртеo korras maavara või ülejäänud maapõue loata kasutamise eest, kui luba on nõutav, ja loa nõudeid rikkudes või kaevandamisel loa nõudeid rikkudes või ehitiste püstitamisel, maaparandusel või põllumajandustöödel ülejääva kaevise võõrandamise või kasutamise eest väljaspool kinnisasja Keskkonnaameti nõusolekuta, või maavaravaru või loodusliku kivimi, setendi, vedeliku või gaasi, mis ei ole maavaravaruna arvele võetud, sama isiku teisele kinnisasjale transportimise eest Keskkonnaameti nõusolekuta, või pealmaakaevandamisel eemaldatava maavara katendi võõrandamise või väljaspool mäeeraldist kasutamise eest Keskkonnaameti nõusolekuta. Viidatud koosseisu tähelepanelikul lugemisel ilmneb, et lauseosa „või kaevandamisel loa nõudeid rikkudes” ei ole ülejäänud lausega grammatiliselt korrektselt seostatud. Sellest tulenevalt võib esmapilgul jääda koosseisu lugedes arusaamatuks, mida on nimetatud lauseosaga mõeldud: kas tegu on iseseisva koosseisualternatiiviga või seondub see mingil viisil eelnevate koosseisualternatiividega. Põhiseaduse § 23 lõikest 1 ja § 13 lõikest 2 tulenev karistusseaduse määratletuse nõue eeldab, et süütegu määratlev õigusnorm oleks selge ja üheselt mõistetav. Seadusandja poolt süüteokoosseisu grammatiliselt ebakorrektnest sõnastamine on seetõttu taunitav.”

Kehtivast seadusest on välja jäetud § 70 – üldgeoloogilise uurimistöö takistamine. Nagu varem on selgitatud, ei ole seni teada olevalt siin vastutust kohaldatud. Tuleb ka nentida, et suuremahulisi üldgeoloogilisi uurimistöid ei ole viimase kümne aasta jooksul tehtud. Seega ei saa väita, et säte ei ole vajalik. Kuna sunnivahendi rakendamise protsess on lihtsam ja kiirem ning suunatud sellele, et midagi saaks tehtud, on otstarbekas vastutuse säte kustutada ja lisada regulatsioon kinnisasja kasutamise õiguse paragrahvi.

Paragrahvis 119 on vääртеgude kohtuväliseks menetlejaks määratud Keskkonnainspeksioon ning kaevandamise ohutusnõuete rikkumise menetlejaks Tehnilise Järelevalve Amet.

Paragrahv 120 on jäänud võrreldes kehtiva seadusega sisuliselt samaks. Keskkonnaministeriumis on tellimisel analüüs keskkonnastatistika ja keskkonnakahju süsteemi korrastamiseks, mille tulemustele tuginedes on kavas muuta ka nimetatud sätteid.

Eelnõukohase seaduse **10. peatükk „Rakendussätted”** sisaldab vajalikke rakendussätteid ja teiste õigusaktide muutmist käsitlevaid paragrahve.

Paragrahv 121 sätestab ülemineku varem kehtinud õigusnormidelt eelnõukohase seaduse sätetele. Lõike 1 kohaselt kehtivad varem antud load kehtivusaja lõpuni või kehtetuks

tunnistamiseni. Analoogne säte oli kehtiva seaduse § 75 lõikes 1. Lõige 2 käsitleb eelnõukohases seaduses sisalduvate normide kohaldamist varem antud lubadele. Sarnaselt seni kehtinud seadusega (§ 75 lõige 4) kohaldatakse 1995. aasta MaaPSi alusel antud maa-ainese kaevandamise lubade suhtes uue seaduse sätteid. Lõikes 3 sätestatakse, et seaduse jõustumise ajal menetluses olevaid taotlusi menetletakse üldiselt edasi uue seaduse menetlusnormide järgi, v.a juhul, kui taotluse suhtes juba on algatatud keskkonnamõju hindamine, mis on kokkuleppeliseks indikaatoriks, et loa menetlus on jõudnud kaugemale. Lõikes 4 on reguleeritud, kes on loa menetleja. Uue MaaPSi jõustumisel viib Keskkonnaministeeriumis pooleli olevad üldgeoloogilise uurimistöö loa, geoloogilise uuringu loa ja kaevandamisloa andmise menetlused lõpule Keskkonnaamet. Kuna vastavad töökohad lähevad üle Keskkonnaametile, ei ole Keskkonnaministeeriumis enam loa andmisega tegelevat ametnikku.

Lõiked 5–7 sätestavad rakendussätted põlevkivi kaevandamise lubadega seoses. Eelnõu sisaldab võrreldes kehtiva seadusega teatud erisusi põlevkivi kaevandamise lubade korral, peamiselt seoses põlevkivi kaevandamismahtude vähendamise regulatsiooniga. Et tagada sujuv üleminek ühelt regulatsioonilt teisele, on lõikes 5 sätestatud, et MaaPSi § 65 lõikes 1 nimetatud vähendatud aastamäära määramise käskkirjaks loetakse MaaPSi (RT I, 08.07.2014, 21) § 42 lõike 3 alusel (23.11.2008 redaktsioonis) 2009. aastal kehtinud põlevkivi kaevandamise lubadele kantud maksimaalse aastamäära proportsionaalseks vähendamiseks kehtestatud käskkiri (edaspidi 2009. a käskkiri) kuni uue käskkirja kehtestamiseni.

Täpsemalt on tegemist Keskkonnaministeeriumi kantsleri 10. augusti 2009. a käskkirjaga nr 1319 „Põlevkivi kaevandamise lubade muutmine ja keskkonnamõju hindamise mittevajalikkus“.

Lõike 6 kohaselt loetakse 2009. a käskkirja kohaselt vähendatud maksimaalne aastamäär kaevandaja kohta vähendatud aastamääraks MaaPS (eelnõu) tähenduses.

Lõike 7 kohaselt ei kohaldata 2009. a käskkirja aluseks oleva põlevkivi kaevandamise loa kohta, mille kehtivus lõpeb enne eelnõukohase seaduse jõustumist, seaduse § 64 lõiget 8. Viidatud lõige sätestab, et kui lõpeb vähendatud aastamäära arvutamise aluseks olnud loa või lõikes 5 nimetatud kokkuleppe kehtivus, muudab valdkonna eest vastutav minister lõikes 1 nimetatud käskkirja ja määrab vähendatud aastamäära lõike 3 alusel uuesti. Kuna seni kehtinud seadusest ei tulenenud selget nõuet kaevandamisloa omajate vahel jaotatud põlevkivi maksimaalse aastamäära ümberjaotamiseks, kui jaotuse aluseks olnud luba on lõppenud, ei saa seda tagasiulatuvalt kohaldada ka uue seaduse alusel, isegi juhul kui käskkiri nr 1319 loetakse vähendatud aastamäära määramise käskkirjaks.

Lõige 8 sätestab reeglid väärtegade menetlemiseks, sh karistusseaduse tagasiulatuje jõu põhimõttest lähtudes. Tegu, mille isik on toime pannud enne käesoleva seaduse jõustumist ja mis on väärteliseks karistatav ka käesoleva seaduse alusel, kvalifitseeritakse käesolevas seaduses väärteliseks ettenägeva paragrahvi järgi. Enne käesoleva seaduse jõustumist toimepandud teo asjus alustatud väärtelise menetlus lõpetatakse, kui käesoleva seaduse järgi ei ole tegu väärteliseks kvalifitseeritav.

Paragrahviga 122 nähakse ette keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse §-des 6 ja 27 sõna *maavaravaru* asendamine sõnaga *maavara*, arvestades eelnõukohases seaduses nende terminite kasutamise konteksti.

Paragrahv 123 käsitleb muudatusi KeTSis.

Tekstis asendatakse sõna *maavaravaru* sõnaga *maavara*, et tagada terminite kasutus kooskõlas eelnõukohase seadusega.

Ülejäänud KeTSis kavandatud muudatused on seotud MaaPSi muudatusega, millega kaotatakse maardlate jaotus üleriigilise tähtsusega ja kohalikeks maardlateks. Kuna kehtiva KeTSi alusel tugineb sellele jaotusele ka keskkonnatasu jaotumine kohaliku ja riigieelarve vahel, vajab jaotuse kaotamisel muutmist ka KeTSis sätestatud KOVile laekuvate keskkonnatasude jaotus. Seetõttu ei käsitle KeTSi muudatused mitte ainult maavara kaevandamisõiguse tasusid, vaid ka teisi tasusid.

Kuna KeTSis tehtavad muudatustega on kavas korrastada ka selle seaduse struktuuri, sätestades keskkonnatasudest laekuva raha jaotuse ja kasutamise eraldi peatükis, esitatakse eelnõus ka sellised muudatused, mis otseselt maardlate jaotuse kaotamisest ei tulene, s.o raieõiguse tasusse puutuvad muudatused.

Punkt 2 tunnistab kehtetuks KeTSi § 3 lõike 2 punkti 1. KeTSi § 3 lõike 2 punkti 1 järgi on keskkonnakasutus kasvava metsa uuendusraie, KeTSi § 7 punkti 1 kohaselt on loodusvara kasutusõiguse tasu ka kasvava metsa raieõiguse tasu. KeTSi § 8 lõige 1 sätestab, mille eest kasvava metsa raieõiguse tasu makstakse, ning lõige 2 viitab tasuga seotud sättele metsaseaduses (edaspidi MS). Eelnõukohase seadusega tunnistatakse kehtetuks kasvava metsa uuendusraie kui keskkonnakasutus KeTSi tähenduses ning kasvava metsa raieõiguse tasu kui keskkonnatasu. Muudatus tuleneb kehtivast MSist. Eelnimetatu on vajalik, kuna 01.01.2009 jõustunud MSi muudatusega tunnistati senine kasvava metsa raieõiguse tasu säte kehtetuks. Kehtiva MSi § 48 lõike 5 kohaselt kinnitab RMK puhaskasumist riigieelarvesse kantava summa Vabariigi Valitsus rahandusministri ettepanekul. Taotluse koos RMK nõukogu kinnitatud majandusaasta aruandega esitab rahandusministrile keskkonnaminister. KeTSi § 57¹ kohaselt kantakse sellest summast 15% KeTSi § 56 lõikes 1 nimetatud sihtasutusele. Viimase kolme aasta jooksul ei ole KIKile sellest summast raha kantud. Kuna kasvava metsa uuendusraieõiguse eest endisel kujul tasu ei eristata, on otstarbekas aegunud säte KeTSist eemaldada.

Punkt 2 tunnistab eelnevast tulenevalt kehtetuks ka KeTSi § 5 lõike 1 punkti 1, milles sätestati keskkonnaloana metsateatis, ning § 8, millega sätestati seni kehtinud kasvava metsa raieõiguse tasu sisu. Lisaks tunnistatakse tulenevalt raieõiguse tasu seadusest välja jätmisest punktis 2 kehtetuks ka § 57¹.

Punkt 2 tunnistab kehtetuks veel KeTSi § 13, § 14 lõike 2 ja § 15. Kehtetuks tunnistatavad sätted käsitlevad vee erikasutusõiguse tasu, kaevandamisõiguse tasu ja määratud jäätmete ladestamise tasu jaotamist riigieelarve ja KOVide eelarvete vahel. Otstarbekas on KOVide eelarvesse ja riigieelarvesse laekuva tasu osa suurus määrata ühes sättes. Eelnõukohase seadusega kehtestatakse uus jaotus riigieelarve ja KOVide eelarvete vahel keskkonnakasutusest laekunud raha jaotamisele, mis on seotud lahti üleriigiliste ja kohalike maardlate jaotusest (eelnõu § 55¹). KeTSi õigusselguse suurendamiseks täpsustatakse KOVidele ja riigieelarvesse kantava tasu suurust ning see sätestatakse vastavalt keskkonnatasu liigile numbriga senise teatud aastal kehtinud tasumäära suhtes arvutatud protsendi asemel.

Punktis 3 on muudetud KeTSi § 9 lõiget 9, mille kohaselt tasutakse ehitamise, maaparandustööde või põllumajandustööde käigus ülejääva maavara eest, mida tarbitakse sama kinnisasja piires, või kaevise võõrandamise või väljaspool kinnisasja kasutamise eest keskkonnatasu KeTSi ja selle alusel kehtestatud õigusaktide järgi. Nagu varasemalt selgitatud, siis kehtib selline nõue KeTSis ka praegu ning tegemist ei ole uue põhimõttega.

Samas punktis on sätestatud ka § 9 lõike 10 muudatus.

Punktiga 4 muudetakse seaduse 8. peatüki pealkirja. Peatükis käsitletakse edaspidi koos nii keskkonnatasudest laekuva raha jaotust kui ka kasutust, tõstes kõik asjakohased sätted selguse huvides kokku ühte paragrahvi. Praegu on need üle seaduse laiali, mis raskendab keskkonnatasude jaotusest ülevaate saamist.

Punktiga 5 täiendatakse seaduse 8. peatükki §-ga 55¹. KeTSi õigusselguse suurendamiseks täpsustatakse KOVidele ja riigieelarvesse kantava tasu suurused eraldi paragrahvis.

Maavara kaevandamisõiguse tasust kantakse § 55¹ lõike 1 punkti 1 alusel sarnaselt kehtivale seadusele 100% riigieelarvesse, kui maavara kaevandatakse avalikus veekogus, majandusvööndis või omavalitsusüksusteks jaotamata muus veekogus. Sama paragrahvi punktide 2 ja 3 alusel kantakse vastavalt maavara liigile numbriliselt määratud osa tasust ühiku tasustatud maavara kohta kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse.

Siiani on paljud lubja- ja dolokivimaardlad üleriigilise tähtsusega maardlad, millest laekub KOVidele 25% 2011. aasta määrast. See on hinnanguliselt sama summa, nagu eelnõus sätestatud numbrilise jaotuse korral. Eelnõus sätestatud numbrid saadi, kui arvutati 20% 2016. aasta kehtivast lubja-, dolokivi, kristalse ehituskivi ja fosforiidi tasumäärast.

Kui kaevandatakse liiva, kruusa, savi või turvast kohalikust maardlast, laekub KeTSi järgi kohaliku omavalitsuse üksusele kogu kaevandamisõiguse tasu. Samas on põhjendatud ka nendest maavaradest teatud osas õiglase tulu kogumine ühiskonnale riigieelarve kaudu, et see jagada KOVidele tagasi näiteks tasandusfondi abil. Eelnõukohase seadusega sätestatakse sel põhjusel ka liiva, kruusa, savi ja turba jaoks osa tasust, mis laekub kaevandamise asukoha KOVile tasustatud ühiku kohta. Numbrid saadi, kui leiti 81% kaevandamisõiguse tasust 2016. aastal kehtivas määras.

Summaarselt 18% 2016. aasta määras kantakse KOVidele põlevkivi kaevandamisõiguse tasust, see on samuti edaspidi sätestatud numbrilise väärtusega 0,29 eurot 1 tonni eesti. 2016. aasta tasumäärast 15% ehk 0,24 eurot kantakse sarnaselt kehtivale süsteemile kaevandamise asukoha KOVile. 3% ehk 0,05 eurot tonni eest kantakse kõigile KOVidele, mille territooriumil asub kehtiv põlevkivi mäeeraldis, isegi kui selle kohaliku omavalitsuse üksuse piires hetkel kaevandamist ei toimu. 0,05 eurot jaotub KOVide vahel selle järgi, mitmel hektaril KOVi territooriumist paikneb kehtiv mäeeraldis ning see kaalutakse läbi sellega, mitu protsenti see hektarite arv moodustab KOVi territooriumi kogupindalast (lõige 2). Muudatuse eesmärk on ühtlustada ning muuta stabiilsemaks põlevkivi kaevandamisest KOVidele laekuvaid tulusid ning võtta paremini arvesse seda, kui suures ulatuses KOV on kaevandamisest mõjutatud. Mida suurem osa KOVi territooriumist on kehtiva mäeeraldisega hõlmatud, seda suurem on KOVile avalduv mõju. Pindalaühiku väärtuse valem on järgmine:

$$\frac{0,05}{\sum_{i=1}^n ME_{pindala}(KOV)_i \times ME_{osakaal}(KOV)_i} * ME_{pindala}(KOV) \times ME_{osakaal}(KOV),$$

kus

ME pindala (KOV) – kehtiva mäeeraldisega pindala KOVi territooriumil;

ME osakaal (KOV) – kehtiva mäeeraldisega pindala osakaal kogu KOVi pindalast (väljendatuna %-na).

Katendi, kaevise või muu ainese tasu kantakse 100% KOVi eelarvesse.

Vee erikasutusõiguse tasu piiriveekogudest kantakse 100% riigieelarvesse (lõige 3) samamoodi kui kehtivas seaduses.

Edaspidi jaotatakse lõike 5 alusel karjääridest väljapumbatava vee eest makstav tasu 20% ulatuses 2016. aasta määrast KOVile, kaevandustest väljapumbatava vee eest makstav tasu samuti 20% ulatuses 2016. aasta määrast KOVile. Ülejäänud veevõtu liikide tasud laekuvad KOVidele 50% ulatuses 2016. a määrast (lõige 4).

Vastavad väärtused on välja arvatud ja edaspidi esitatud seaduses numbrilise väärtusega 1000 võetud vee m³ kohta. Ka keskkonnatasud on kehtestatud 1000 m³ kohta. Tasu jaotatakse KOVidele ka väiksema koguse võetud vee puhul, arvutades vastavalt välja üle kantava summa.

Seni on keskkonnatasud kehtestatud eraldi „Tallinna veevarustussüsteemi kuuluvatele“ veekogudele. Tulenevalt VeeSi § 13 lõikest 9 ja keskkonnaministri 9. veebruari 2001. a määrusest nr 9 „Tallinna linna pinnaveesüsteemi joogiveehaardesse kuuluvate veekogude nimekirja kinnitamine“ on korrektsem nimetus „Tallinna linna pinnaveesüsteemi joogiveehaardesse kuuluvad veekogud“.

Kõik kaevandused on MaaPSi alusel üleriigilise tähtsusega maardlates (põlevkivi), seega säilib KOVidele kehtiva seadusega sarnane tulubaas kaevanduste korral ning tingituna tasumäärade kasvust suurenevad ka kaevandus- ja karjäärivee tasud.

Lõikesse 6 on toodud Tallinna linna pinnaveesüsteemi joogiveehaardesse kuuluvatest veekogudest võetud vee erikasutusõiguse tasu jaotus kohaliku omavalitsuse üksuste vahel. Vastav käskkirja on kehtestatud ja kehtib juba 2006. aastast, jaotuse kehtestamiseks käskkirja alusel puudub aga seaduses alus. Käskkirja kohaselt on jaotus kehtestatud „Ülemiste järve pinnaveesüsteemi kuuluvatest veekogudest võetava vee“ kohta. Sisuliselt on aga ka siin silmas peetud „Tallinna linna pinnaveesüsteemi joogiveehaardesse kuuluvaid veekogusid“.

Jäätmete ladestamise tasud laekuvad edaspidi 100% riigieelarvesse. KOVidele ei suunata tagasi tasu segaolmejäätmete ladestamise eest. Tasu on aastate jooksul oluliselt vähenenud ning ei taga KOVidele jäätmehoolduse arendamiseks piisavalt vahendeid. Jäätmeveo reformimise käigus töötatakse välja lahendus ka KOVidele jäätmekäitluse arendamiseks finantseeringu tagamiseks.

Paljudes KOVides kaevandatakse mitut maavara, samuti laekuvad neile vee erikasutuse tasud ja väikeses mahus seni ka jäätmete ladestamise tasu. Paragrahvis 55¹ tervikuna muutunud jaotuse ettepanekut tehes on Keskkonnaministeerium arvestanud, et muudatuse summaarne mõju oleks sellise jaotuse korral KOVidele minimaalne. Tasu osad maavara ja vee erikasutuse liigiti, mis edaspidi KOVidele kantakse, on leitud kõigi KOVide keskkonnatasudest laekuvate tulude summeerimisel ning selle võrdlemisel kehtiva KeTSi alusel sätestatud jaotuse korral laekuvate summadega. Seega on 20% ja 81% 2016. aasta tasumäärast maavarade puhul ning 20% ja 50% 2016. a määrast vee erikasutuse puhul leitud tasakaalupunktiks.

Kohaliku omavalitsuse üksuse tulude vähenemise vältimiseks rakendatakse kompensatsioonimehhanismi muudatusele järgneval neljal aastal. Ettepaneku on rakendada kompensatsiooni neljal aastal vähenemas mahus järgmiselt: 70%, 50%, 30%, 10%. Keskkonnatasud on edaspidi KOVide kulude kattebaasist välja arvatud ja laekuvad tasandusfondiväliselt. See tähendab, et KOVile laekuv tasu ongi sisuliselt kompensatsioon

keskkonnahäiringu eest, mitte tegevuskulude kate.

Osa keskkonnatasudest, mis ei laeku KOVidele, laekub riigieelarvesse. Täielikult laekuvad riigieelarvesse seega kõik saastetasud, kalapüügiõiguse ja jahipidamisõiguse tasu ning KOVidele mittelaekuv osa (lõige 7).

Paragrahvis 124 käsitletakse LKSi § 37 lõike 4 muudatust, kuna selles lõikes on otsene viide seni kehtinud MaaPSi §-dele 48 ja 50. Senine viide asendatakse üldise viitega MaaPSile. Paragrahvi on täiendatud nii, et maavara ja maa-ainese kaevandamise tõttu tekkinud tehisveekogule, mis asub maardlal, mäeeraldisel või selle mäeeraldisel teenindusmaal ja mis on MaaPSis sätestatu kohaselt korrastatuks tunnistatud, ei kehti valdkonna eest vastutava ministri nõusolekul LKSi § 37 lõike 3 punktide 5 ja 6 piirangud. Vastasel juhul tuleb samas maardlas alade korrastamisel ja uute kasutuselevõtmisel alati jätta veekogude vahele tervikud, mis enamasti ei ole mõistlik maavara säästliku kasutamise ja ala tervikliku korrastamise seisukohast.

Täiendavalt on ette nähtud lubada maaparandussüsteemi omaniku nõusolekul kaevandada maavara ja maa-ainest maaparandussüsteemi eesvoolu kalda piiranguvööndis. Muudatus on tingitud asjaolust, et maaparandussüsteemi eesvoole on võimalik likvideerida või ümber tõsta, mistõttu automaatne kaevandamise keeld ei ole põhjendatud. Valdkonna eest vastutaval ministril peab olema õigus otsustada, kas eesvool on süsteemi toimimiseks vajalik.

LKSi on täiendatud ka lõikega, mis ütleb, et kui loodusobjekt, mida kavandatakse kohaliku kaitse alla võtta, asub maardlal, tuleb loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuse eelnõu kooskõlastada Keskkonnaministeeriumiga. Sätte eesmärk on tagada, et kohaliku kaitse alla ei võetaks alasid, kus asuvad maardlad, ainult kaevandamise takistamise eesmärgil.

Paragrahvis 125 nähakse ette maamaksuseaduse §-s 10 sõna *maavaravaru* asendamine sõnaga *maavara*, arvestades eelnõukohases seaduses terminite kasutamise konteksti.

Paragrahvis 126 tehakse muudatus maksukorralduse seaduses. Lisatakse säte, mis lubab Keskkonnaministeeriumil saada Keskkonnaametilt keskkonnatasude andmeid ka selle kohta, mida loetakse maksusaladuseks, st ettevõtetepõhiseid andmeid keskkonnatasude kohta. Keskkonnaameti täidab KeTSi § 33¹ lõike 4 kohaselt maksukorralduse seaduses sätestatud maksuhalduri ülesandeid saastetasu, vee erikasutusõiguse tasu ja maavara kaevandamisõiguse tasu arvutuse kontrollimisel, tasumisele kuuluva keskkonnatasu arvutamisel ja määramisel ning revisjoni tegemisel. Nende ülesannete täitmiseks on eelnimetatud info vajalik.

Paragrahviga 127 nähakse ette muinsuskaitseaduse muudatus. Seni kehtinud seaduse kohaselt võis muinsuskaitseobjektidel geoloogilisi uuringuid teha ja kaevandada kultuuriministri nõusolekul. Selline regulatsioon eristus MuKSis sätestatud muudest piirangutest. Kavandatu kohaselt annab nõusoleku Muinsuskaitseamet, säte on viidud kinnismälestise ja muinsuskaitseala kaitsevööndi kitsendusi käsitlevasse paragrahvi.

Paragrahviga 128 nähakse ette planeerimisseaduse §-s 7 sõna *maavaravaru* asendamine sõnaga *maavara*, arvestades eelnõukohases seaduses terminite kasutamise konteksti.

Paragrahvis 129 viiakse riigilõivuseaduse (edaspidi *RLS*) muudatusega mõiste *maavara* ja *maavaravaru* kasutamine kooskõlla eelnõukohase seadusega. Maavara geoloogilise uuringu ja üldgeoloogilise uurimistöö teostaja andmete, maavara kaevandaja andmete ja maavaravaru andmete muutmise taotluse läbivaatamisele sätestatakse madalam riigilõiv – 10 eurot.

Punktis 4 tunnistatakse kehtetuks seaduse 3. osa 8. peatüki 6. jao 2. jaotis. Tegemist on KaevSi alusel toimuva vastutava spetsialisti pädevustunnistuse andmise ja kehtivusaja pikendamise taotluse läbivaatamisega. Kuna KaevS tunnistatakse kehtetuks ja MaaPSi alusel nimetatud pädevustunnistust enam ei anta, ei ole ka vaja sätestada riigilõivu nõuet.

Paragrahvi 130 tunnistatakse säätva arengu seaduse § 5 lõige 5 ja § 6 lõige 3 kehtetuks. Säätva arengu seaduse §-s 5 reguleeritakse turba kasutatava varu kogust ja kasutuse aastamäära. Edaspidi käsitletakse turvast kui taastumatut loodusvara, sest tegelik turba juurdekasv aastas ei ole märkimisväärne, kaevandamiskõlblikku maavara juurde ei teki (andmed tuginevad „Looduskaitse arengukavale aastani 2020“). Vastavalt sellele tuleb ka seadust muuta. Määrus „Turba kriitilise varu ja kasutatava varu suurus ning kasutusmäärad“ asendatakse määrusega „Kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“, mis kehtestatakse MaaPSi alusel.

Säätva arengu seaduse §-s 6 käsitletud taastumatu loodusvaru kasutamist on sisuliselt reguleeritud MaaPSis. Lõike 3 kohaselt kehtestab taastumatu loodusvara kasutuse aastamäärad Vabariigi Valitsus ja põlevkivi aastase kasutamismäärade MaaPS. Vabariigi Valitsus ei ole seniajani selle sätte alusel määrasid kehtestanud. Kahest eri seadusest tulenev volitusnorm tekitab õiguslikku ebaselgust, mistõttu on otstarbekas säätva arengu seaduse § 6 lõige 3 kehtetuks tunnistada. Edaspidi reguleerib kasutusmäärasid vajaduse korral ainult MaaPS (§ 51 lõige 2).

Paragrahvis 131 nähakse ette VeeSi § 29 lõike 5 muudatus, kuna selles lõikes on otsene viide seni kehtinud MaaPSi §-dele 48 ja 50, mis asendatakse üldise viitega MaaPSile. Paragrahvi on täiendatud nii, et maavara ja maa-ainese kaevandamise tõttu tekkinud tehisveekogule, mis asub maardlal, mäeeraldisel või selle mäeeraldisel teenindusmaal ja mis on MaaPSis sätestatud korras korrastatavaks tunnistatud, ei kehti valdkonna eest vastutava ministri nõusolekul VeeSi § 29 lõike 4 punktides 1–3 sätestatud piirangud. Vastasel korral tuleks samas maardlas alade korrastamisel ja uute kasutusele võtmisel alati jätta veekogude vahele tervikud, mis enamasti ei ole maavara säästliku kasutamise ja ala tervikliku korrastamise seisukohast mõistlik.

Ühtlasi on (analoogselt LKSiga) ette nähtud lubada maaparandussüsteemi omaniku nõusolekul kaevandada maavara ja maa-ainest ning teostada geoloogilist uuringut maaparandussüsteemi eesvoolu veekaitsevööndis. See on tingitud asjaolust, et maaparandussüsteemi eesvoolusid on võimalik likvideerida või ümber tõsta, mistõttu kaevandamise automaatne keeld ei ole põhjendatud. Valdkonna eest vastutaval ministril peab olema õigus otsustada, kas eesvool on süsteemi toimimiseks vajalik.

Lisaks eelnevale viidatakse MaaPSile veel jäätmeseaduses ja maareformi käigus kasutusvaldusesse antud maa omandamise seaduses. Neid seadusi muuta ei ole vaja, sest viited MaaPSile on seal üldised, konkreetsele sättele ei viita.

Paragrahvi 132 kohaselt tunnistatakse seni kehtinud MaaPS ja KaevS kehtetuks.

Paragrahv 133 seab seaduse jõustumise tähtajaks 1. jaanuar 2016.

4. Eelnõu terminid

Eelnõukohases seaduses kasutatakse seni kehtivas MaaPSis ja KaevSis kasutatud mõisteid. Seoses keskkonnaõiguse kodifitseerimisega võetakse MaaPSis kasutusele ka KeÜSi mõisted.

MaaPSis võetakse kasutusele kaks uut mõistet – *muld* ning *põlevkivi kaevandamise vähendatud aastamäär*.

MaaPSis muudetakse järgmiseid mõisteid või nende kasutamist:

maavara ja maavaravaru,
riiklik huvi ja riigi huvi,
kaevandamisega rikutud maa ja kaevandatud maa,
üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringuga rikutud maa ja uuritud maa,
aastane kaevandamismäär ja kaevandamise aastamäär,
kaevandamise lubatud maksimaalne aastamäär ja kaevandamise maksimaalne aastamäär,
kaevandamise aastamäär ja kaevandamise keskmine aastamäär.

Valdavalt on tegemist keeleliste muudatustega. Sisulisi muudatusi on selgitatud seletuskirjas vastavate sätete juures.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõukohase seadusega ei võeta üle ühtegi uut Euroopa Liidu õigusakti. Seni kehtiva MaaPSiga on üle võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/21/EÜ kaevandustööstuse jäätmete käitlemise ja direktiivi 2004/35/EÜ muutmise kohta (ELT L 102, 11.4.2006, lk 15-34); Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/31/EÜ, milles käsitletakse süsinikdioksiidi geoloogilist säilitamist ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 85/337/EMÜ ja direktiive 2000/60/EÜ, 2001/80/EÜ, 2004/35/EÜ, 2006/12/EÜ, 2008/1/EÜ ning määrust (EÜ) nr 1013/2006 (ELT L 140, 05.06.2009, lk 114-135). Ülevõetud sätteid eelnõukohase seadusega sisuliselt ei muudeta.

Seaduse eelnõu säte (paragrahv, lõige, punkt)	EL õigusallika nõue (artikkel, lõige, punkt ja märksõna)	Vastavus EL õigusallikale (vastab, ei vasta, vastab osaliselt)	Mittevastavuse või osalise vastavuse põhjendus	Kooskõlla viimise tähtaeg
§ 83 lõige 7 ja 8	Direktiivi 2006/21/EÜ artikli 10 lõige 1 – kaevandamisjätmete kaeveõntesse tagasi täitmisele kohaldatavad meetmed	vastab		
§ 83 lõige 9	Direktiivi 2006/21/EÜ artikli 10 lõige 2 – prügila-direktiivi kohaldamine muudele kaeveõntesse paigutatud jäätmetele	vastab		

Seaduse eelnõu säte (paragrahv, lõige, punkt)	EL õigusallikana (artikkel, lõige, punkt ja märksõna)	Vastavus EL õigusallikale (vastab, ei vasta, vastab osaliselt)	Mittevastavuse või osalise vastavuse põhjendus	Kooskõlla viimise tähtaeg
§ 100	Direktiivi 2009/31/EÜ artikli 2 lõiked 1 ja 2 – direktiivi kohaldamine süsinikdioksiidi säilitamisele	vastab		

6. Seaduse mõju

Uue MaaPSi eelnõu koostamise eesmärk oli keskkonnaõiguse kodifitseerimise raames tagada MaaPSi kui keskkonnaseadustiku eriosa ühe seaduse vastavus KeÜSile. Keskkonnaõiguse kodifitseerimise tulemusena ühtlustuvad keskkonnaõiguse mitmetes õigusaktides kasutatavad terminid ja põhimõtted ning see toob kaasa suurema õigusselguse.

Eelnõuga kavandatud muudatused maavarade arvestuse korralduses vähendavad oluliselt senist halduskoormust ning peaks tuntavalt kiirendama otsuste vastuvõtmist. Eelnõukohased struktuurimuudatused võimaldavad seaduse teksti hõlpsamini mõista ja tagavad suurema õigusselguse. Kavandatud muudatused toovad siiski kaasa vajaduse muuta keskkonnalubade infosüsteemi, et korraldada keskkonnatasude laekumise ja jaotumise muutus riigieelarve ja KOVide eelarvete vahel, ning väiksemas mahus Maksu- ja Tolliameti infosüsteemi. Tegemist on ühekordse IT-arenduskuluga.

Kavandatud muudatustel puudub oluline mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, kohaliku omavalitsuse korraldusele, puudub ka oluline sotsiaalne mõju. Kavandatud muudatustel võib olla teatud positiivne mõju majandusele, kuna korrastatakse ja kaasajastatakse MaaPSi regulatsioon ja struktuur, mis muudab seaduse alusel tegutsemise mitmes mõttes lihtsamaks. Olulist majandusmõju siiski ette ei nähta. Lisaks võib muudatustel olla positiivne mõju kohalike omavalitsuste tuludele, kuna laekuvad keskkonnatasud lisanduvad tasandusfondi kaudu laekuvatele tuludele. Samuti käsitletakse põlevkivi kaevandamise piirkonnale laekuvad kaevandamisõiguse tasu osaliselt areaalipõhiselt, mistõttu muutuvad selle piirkonna kohalike omavalitsuste tulud kaevandamisõiguse tasude arvelt stabiilsemaks.

Järgnevalt on loetletud olulisemad kavandatud muudatused, mis on grupeeritud teemade kaupa, ja nende mõju.

6.1. Riigi rolliga seotud muudatused

6.1.1. Kaotatakse maardlate jaotus üleriigilise ja kohaliku tähtsusega maardlateks

Loobumine maardlate jaotamisest üleriigilise tähtsusega ja kohaliku tähtsusega maardlateks tähendab, et riigile ei kuuluks (v.a riigimaadel ja avalikus veekogus asuv) liiv, kruus, ravimuda, turvas ja kvaternaari savi. Üleriigilise tähtsusega kruusamaardlaid ei ole. Sisulist tähendust omaks muudatus liiva- ja savimaardlate suhtes, kuid ülekaalukalt asuvad üleriigilise tähtsusega liiva- ja savimaardlad riigimaadel. Vaid ligi 1% liiva- ja savimaardlatel asuvate katastriüksuste kogupindalast on eraomandis. Ravimudamaardlad asuvad merepõhjas, mistõttu maardlate liigitamise kaotamine nende omandit ei muudaks. Suurim mõju võib olla

loobumisel üleriigilise tähtsusega turbamaardlate omandist. Registrisse kantud turbamaardlate kogupindalast on vaid neljandik eraomandis ning eraomandile iseloomulikult on maaüksuse keskmine suurus umbes 5 ha, riigimaade üksuse keskmine pindala on aga umbes 60 ha. Kõik üleriigilise tähtsusega turbamaardlad on praegu kasutuses, kõik nendes asuvad mäeeraldised on vaid riigi omandis olevatel maadel.

Muudatusega hõlmatud maardlate hulk on seega suhteliselt väike.

Sihtgrupp:

- 1) kohaliku omavalitsuse üksus keskkonnakasutusest laekuva tulu saajana;
- 2) maaomanikud, kelle maal senised üleriigilise tähtsusega maardlad asuvad;
- 3) keskkonnalubade andmise ja keskkonnatasu arvutamise tegelev riigiasutus (Keskkonnaamet).

Mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse tuludele: Nii maardlate jaotusest loobumise kui ka sellega seotud maavara omandist osalise loobumise peamine mõju avaldub keskkonnatasude valdkonnas. Kõikides kohalikes maardlates kaevandatava maavara kaevandamisõiguse tasu, kui maavara kuulub riigile, laekub käesoleval ajal kohalikku eelarvesse. Kuna eramaal paikneva eraomandis oleva maavara kaevandamise õiguse eest tasu ei nõuta, siis kehtiva seaduse alusel kohalikku eelarvesse laekuv kohaliku tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu peab tekkima kas riigimaal kaevandamisest või riigile kuuluva maavara kaevandamisest.

Kogu arvestatud maavara kaevandamisõiguse tasu kogus nii üleriigilise kui ka kohaliku tähtsusega maardlatest moodustas 2012. aastal umbes 31,9 mln eurot. Sellest u 12,5 mln eurot laekus kohalikku eelarvesse, sh u 8,7 mln eurot üleriigilise tähtsusega maardlatest ja u 3,8 mln eurot kohaliku tähtsusega maardlatest. Jättes kõrvale põlevkivi, mida on vaid üleriigilises maardlas, ning savi, mille kaevandamise kogus ja laekuv tasu on väga väike, on ülejäänud maavarade (dolokivi, lubjakivi, turba, liiva ja kruusa) kaevandamisõiguse eest makstud 2012. aastal u 6,7 mln eurot. Sellest kohalikku eelarvesse laekus u 4,1 mln eurot ja riigieelarvesse u 2,5 mln eurot. Märgime siinjuures veel kord, et maavara kaevandamisõiguse tasu tuleb maksta ainult riigile kuuluva maavara kaevandamise eest, st aluspõhja maavara kaevandamise eest, üleriigilises maardlas kaevandamise ja riigimaal kaevandamise eest. On tähelepanuväärne, et kõikide teiste (peale põlevkivi) maavarade kaevandamise eest kokku saab riik aastas tulu kõigest 2,5 mln eurot, seda hoolimata asjaolust, et üldjuhul toimub kaevandamine ka riigile kuuluval maal. Kuna kõik kruusamaardlad on kohaliku tähtsusega maardlad, ei laeku kruusa kaevandamisest riigile midagi, kohalikesse eelarvetesse aga laekub u 1 mln eurot. Liiva kaevandamise eest makstakse kohalikku eelarvesse u 1,3 mln eurot, riigieelarvesse 0,3 mln eurot.

2014. a-1 laekus kokku 33,2 mln eurot kaevandamisõiguse tasu, sellest 23 riigieelarvesse ja 10,2 kohalike omavalitsuste eelarvesse. Vee erikasutuse tasu laekus kokku 12,2 mln eurot, sellest 7,8 riigieelarvesse ja 4,4 kohalike omavalitsuste eelarvesse.

Tabel 1. Keskkonnatasude laekumine KOVidele 2014. a, eurot

Tululiik	Saastetasu	Kaevandamisõiguse tasu	Vee-erikasutuse tasu	Kokku
KOVid kokku	242 595	10 168 083	4 447 394	14 858 073

Tabel 2. Keskkonnatasude laekumine KOVidele 2016. a prognoos uue jaotuse järgi, eurot

Tululiik	(KOH) ehitusmaavarad (20/81)	(ÜL) ehitusmaavarad (20/81)	vesi (20/50)	põlevkivi (3/15)	Kokku
KOV-d kokku	3 387 594	1 878 230	5 168 971	5 521 228	15 956 023

Nagu tabelitest 1 ja 2 näha, kasvab keskkonnatasude kogulaekumine uue jaotuse korral hinnanguliselt 1 mln võrra. Sellele lisandub tasandusfond. Tasandusfondi 3 aasta ajalooline keskmine laekumine kokku on olnud 72,9 mln eurot, 2016. a arvestuslik on uue jaotuse korra 76 mln eurot.

Kuna keskkonnatasude laekumise muutus on seotud kaevandatavate maavarade koguste muutusega või veevõtu muutusega, võib laekumine kasvada ka näiteks põlevkivi suuremas mahus kaevandamise korral.

Mõju halduskoormusele: Seadusemuudatus toob kaasa vajaduse muuta antud keskkonnalube, mistõttu kasvab ülemineku perioodiks Keskkonnaameti halduskoormus. Lubades tuleb kaotada üleriigiline ja kohalik maardlate jaotus. Lisaks tuleb muuta keskkonnalubade infosüsteemi tulenevalt uute tasugruppide sätestamisest ning laekunud raha jaotuse muutmisest. Väiksemal määral võib tekkida vajadus muuta e-maksuameti infosüsteemi.

Seaduse rakendamisega kaasnevad kulud keskkonnalubade infosüsteemi arendamiseks. Vähemal määral vajab muutmist e-maksuameti infosüsteem. Kulud on eeldatavalt väikesed ja planeeritakse süsteemi jooksvaks arendamiseks kavandatud kuludesse.

Mõju maaomanikele, kelle maal senised üleriigilise tähtsusega maardlad asuvad: Maardlate jaotuse kaotamisega muutub seni üleriigiliste maardlate maavara, mis ei asu avalikus veekogus, riigi maal või ei ole aluspõhja maavara, eraomanikule kuuluvaks. Sisuline mõju on ka siin seotud maavara kaevandamisõiguse tasuga. Selle maavara kaevandamise eest ei võta enam tasu riik, seda võib maavara omanikuna võtta maaomanik.

6.1.2. Muudetakse maapõue kaitse põhimõtteid

A: Edaspidi võib lubada maapõue seisundit ja kasutamist mõjutavat tegevust ka siis, kui kavandatav tegevus halvendab maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, kuid tegevus ei ole püsiva iseloomuga või halvendab maavara kaevandamisväärsena säilimise ja maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, kuid tegemist on ülekaaluka avaliku huviga ehitise, tehnovõrgu või -rajatise ehitamisega, mille jaoks ei ole mõistlikku alternatiivset asukohta.

B: Edaspidi peab kooskõlastama tegevuse Keskkonnaministeeriumi või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutusega, kui maardlal kavandatakse maapõue seisundit ja kasutamist mõjutavat tegevust, mille kohta ei pea koostama planeeringut.

Sihtgrupp:

1) maapõue seisundit ja kasutamist mõjutavat tegevust kavandavad isikud või asutused.

Mõju regionaalarengule: A: Muudatus aitab reguleerida maavara kohale ehitamise võimalusi seaduses selgemalt ning põhjendatud juhtudel on see lihtsam. Sellise muudatuse sisseviimisel ei ole MaaPSi põhimõtted enam nii jäigad. Vajadusel saab maardlale ehitada ning seega kohalikku elu ja arengut soodustada.

Mõju maaomanikele: B: Kõiki ehitisi ei ehitata planeeringute alusel, kuid on väga oluline, et Keskkonnaministeeriumil on loodusvarade kasutamise, kaitse, taastootmise ja arvestamise korraldajana ülevaade selle kohta, mida maardlatele kavandatakse. Kuna MaaPSi kohaselt ei tohi arvele võetud maavara kaevandamisväärsust ega sellele juurdepääsu halvendada, siis ei ole kavandataval muudatusel olulist mõju. Maaomanike lisandub kohustus kooskõlastada oma tegevus Keskkonnaministeeriumiga, kuid see tähendab üldjuhul vaid kuni 30 päevast ooteaega.

6.2. Maavara arvele võtmisega seotud muudatused

6.2.1. Korrastatakse keskkonnaregistri kannete tegemise põhimõtteid

Edaspidi otsustab järvelubja, järvemuda, meremuda, kruusa, liiva, lubjakivi, dolokivi, savi ja turba keskkonnaregistri kande tegemise keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötleja (Maa-amet). Muu kivimi, setendi, vedeliku või gaasi keskkonnaregistrikande tegemise otsustab valdkonna eest vastutav minister.

Sihtgrupp:

- 1) Keskkonnaregistri kande tegija (maavara puhul Maa-amet, valdkonna eest vastutav minister);
- 2) geoloogilise uuringu või üldgeoloogilise uurimistöö tegijad.

Mõju halduskoormusele: Muudatusega kaasneb peamiselt mõju riigiasutuste töökorraldusele, halduskoormus väheneb ning maavara registrisse kandmise aeg eeldatavalt lüheneb. Keskkonnaministeeriumile jääb suures osas poliitikakujundaja roll, Maa-ametile täidesaatev roll. Kuna Maa-amet vaatab ka praegu kõik maavarade komisjonile esitatud üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu aruanded läbi ning annab nende kohta oma seisukoha, siis Maa-ameti halduskoormus ei muutu. Jääb ära vaid vaheetapp, kus kõigi kannete materjale menetles Keskkonnaministeerium. Keskkonnaminister jääb kande tegijaks strateegiliste maavarade, nt põlevkivi, või nende maavarade puhul, mille kaevandamisel on keskkonnale suurem mõju, nt fosforiit.

6.2.2. Täiendatakse keskkonnaregistri kande tegemiseks vajalike dokumentide loetelu

Edaspidi on vajalik üldgeoloogilise uurimistöö või geoloogilise uuringu loata kameraaltöö põhjal saadud geoloogilise teabe alusel era- või munitsipaalmaa kohta keskkonnaregistrisse kande tegemiseks, kui kande tulemusena tekib kinnisasjale maardla, kinnisasja omaniku nõusolek.

Sihtgrupp:

- 1) era- või munitsipaalmaa omanikud, kellele kuuluval maal kameraaltööna uurimistööd või uuringut teostatakse;
- 2) Maa-amet või valdkonna eest vastutav minister keskkonnaregistri kande tegijana.

Mõju maaomanikele: Kuna maardla tekitab kinnisasjale piirangu, siis peab olema maaomanik kindel, et tema loata tema kinnisasja kasutusvabadust ei piirata. Seetõttu on maaomaniku seisukohast tegemist positiivse mõjuga.

Mõju halduskoormusele: Kuna kameraaltöö põhjal tehakse väga vähe keskkonnaregistrikandeid, siis ei ole nõusoleku küsimine üldgeoloogilise uurimistöö või geoloogilise uuringu loa omajale ülemäära koormav.

6.2.3. Muudetakse põlevkivivaru aktiivseks ja passiivseks jaotamise kriteeriume

Edaspidi lähtutakse põlevkivivaru aktiivseks või passiivseks eristamisel lisaks keskkonnakaitse vajadustele ja õigusaktides sätestatud piirangutele ka majanduslikust aspektist, arvestades muuhulgas tootsa kihindi keskmist energiatootlust, kütteväärtust ja kihipaksust.

Sihtgrupp:

- 1) geoloogilise uuringu või üldgeoloogilise uurimistöö tegijad;
- 2) põlevkivi kaevandamisega tegelevad või tegeleda soovivad ettevõtjad.

Mõju ettevõtjate tegevusele: Muudatus avaldab ettevõtete tegevusele positiivset mõju, kuna praegu võib kaevandada vaid põlevkivi, mille arvutusliku ploki tootsa kihindi keskmine energiatootlus on vähemalt 34 GJ/m² või põlevkivikihtide keskmine kütteväärtus on üle 10,9 MJ/kg ja nende summaarne paksus suurem kui 10% katendi paksusest. Summaarne paksus peab olema minimaalselt 0,5 m. Eelnõuga on kavandatud sellisest piirangust loobuda, kuna kui ettevõtet rahuldab madalamate kvaliteedinõuetega põlevkivi, siis on tal õigus selle kaevandamiseks luba taotleda.

Mõju looduskeskkonnale: Muudatusel võib olla looduskeskkonnale positiivne mõju, kuna võimaldab kasutusele võtta madalama kvaliteediga maavara ning seega selle kasutust optimeerida, mistõttu väheneb maavara raiskamine. Avatud maardlas oleva varu saab täielikumalt ära kasutada ja seega väheneb uute alade avamise vajadus.

6.2.4. Täpsustatakse üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu tegemisel saadud kivimaterjali, puursüdamike, proovide ja muu geoloogilise teabe üleandmise korda

Edaspidi annab loa omaja üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu tegemisel saadud kivimaterjali, puursüdamikud, proovid ja muu geoloogilise teabe üle koos pakendi ja etikettidega.

Sihtgrupp:

- 1) geoloogilise uuringu või üldgeoloogilise uurimistöö tegijad.

Mõju ettevõtjate tegevusele: Muudatusega suureneb üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu kulu, kuid tuleb arvestada, et kivimaterjal, puursüdamikud, proovid jms tuleb üle anda vaid keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötleja nõudmisel. Materjale soovitakse vaid siis, kui need on väga esinduslikud ning eripärased. Üldjuhul liiva, kruusa, dolo- ja lubjakivi uuringute tegemisel saadud materjali ei säilitada ning seepärast ei ole vaja ka pakendeid ja etikette ära anda.

6.3. Üldgeoloogilise uurimistöö loa, uuringuloa või kaevandamisloa saamisega seotud muudatused

6.3.1. Täiendatakse nõudeid, millele peab vastama isik, kes tahab teha üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa alusel hüdroteoloogilisi töid

Edaspidi võib üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa alusel hüdroteoloogilisi töid teha isik vaid siis, kui tal on vastav tegevusluba.

Sihtgrupp:

- 1) üldgeoloogilist uurimistööd loa või uuringut tehevad isikud;

2) Keskkonnaministeerium tegevusloa andjana.

Mõju ettevõtete tegevusele: Eestis on kümnekond suuremat geoloogia ettevõtet, kes tegelevad üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringuga. Umbes pooltel neist ettevõtetest on hüdroteoloogiliste uuringute tegevusluba või litsents. Sätte lisamine mõjutaks neid ettevõtteid, kellel vastavat õigust ei ole. Samas ei hõlma kõik üldgeoloogilised uurimistööd ja geoloogilised uuringud hüdroteoloogilist tööd, mispärast ei mõjuta seadusemuudatus kõiki nimetatud ettevõtteid. Tegemist on lisaks kehtiva VeeSi sättega, mistõttu ei ole tegemist uue põhimõttega.

Mõju halduskoormusele: Muudatus suurendab teatud määral halduskoormust. Samas on tegevusluba tähtajatu, mistõttu on tegemist vaid ühekordse menetlusega. Nagu eelnevas lõigus märgitud, siis kõik geoloogia ettevõtted ei tee hüdroteoloogilisi töid, seega pole neil vastavat luba vaja.

Mõju looduskeskkonnale: Muudatusega kaasneb positiivne mõju, sest kindlustatakse, et hüdroteoloogilist tööd saab teha vaid spetsialist. Seega on tagatud, et looduskeskkond saab minimaalselt häiritud.

6.3.2. Muudetakse üldgeoloogilise uurimistöö loa, uuringuloa ja kaevandamisloa andja

Edaspidi annab üldgeoloogilise uurimistöö loa, uuringuloa ja kaevandamisloa Keskkonnaamet.

Sihtgrupp:

- 1) Keskkonnaamet;
- 2) Keskkonnaministeerium.

Mõju riigiasutuste korraldusele: Keskkonnaministeeriumi haldusalas toimub teatud määral ülesannete ümberjaotamine (kaevandamislubade andjaks jääb ainult Keskkonnaamet), kuid sellel puudub oluline sisuline mõju. Muudatusel on korrastav mõju – tagatakse haldusorgani funktsioonide järjepidev jaotumine, sh ministeeriumi kui poliitikakujundaja funktsioon ja ameti kui täideviija funktsioon, kuna lubade andmise menetluse pädevuse jaotamine kahe haldusorgani vahel ei ole otstarbekas. Keskkonnaministeeriumi lubade andmisega seotud tökohad antakse üle Keskkonnaametile koos vastava palgafondiga.

6.3.3. Määratakse üldgeoloogilise uurimistöö loa, uuringuloa ja kaevandamisloa andmise tähtaeg

Edaspidi otsustatakse üldgeoloogilise uurimistöö loa, uuringuloa ja kaevandamisloa andmine aasta jooksul nõuetekohase taotluse saamisest arvates.

Sihtgrupp:

- 1) Keskkonnaamet loa andjana;
- 2) üldgeoloogilise uurimistöö loa, uuringuloa ja kaevandamisloa taotlejad.

Mõju halduskoormusele: Praegu kestab loa andmise menetlus olenevalt loast ja maavarast keskmiselt 1–2 aastat. Seega võib eeldada, et nimetatud muudatusega halduskoormus teatud määral tõuseb, kuna peab tõusma menetluse kiirus. Halduskoormuse tõus on põhjendatud, kuna muudatus on vajalik menetluse kestuse üle kontrolli tagamiseks.

Mõju loa taotlejatele: Välistatakse menetluste ebamõistlik venimine, mistõttu muutub menetlus kiiremaks ja läbipaistvamaks.

6.3.4. Täiendatakse kaevandamisloa taotluse detailsust ja sisu

A. Edaspidi peab kaevandamisloa taotluse seletuskiri sisaldama ka teavet: 1) kaevandamisega rikutava maa edasise kasutamise otstarbe ning tehnilise ja bioloogilise korrastamise, korrastatava maa veerežiimi kujundamise ning korrastamistööde eeldatava maksumuse kohta; 2) veeseaduse §-des 35–37 sätestatud keskkonnaeesmärkide saavutamisele kaevandamise tõttu avalduva mõju uuringute sisu kohta ja nende uuringute loetelu; 3) veeseaduse § 3¹² lõike 1 punktides 1, 3 ja 4 sätestatud tingimuste täitmise kohta. Samuti tuleb esitada kaevandamisloa taotluse graafilise lisana korrastatud maa plaan.

B. Edaspidi tuleb lisada kaevandamisloa taotlusele elektrooniliselt üldgeoloogilise uurimistöö aruanne või geoloogilise uuringu aruanne, milles esitatud ettepaneku alusel on tehtud otsus võtta arvele maavara, mille kaevandamiseks luba taotletakse. Aruanne lisatakse siis, kui see on olemas.

Sihtgrupp:

- 1) Keskkonnaamet loa andjana;
- 2) kaevandamisloa taotlejad.

Mõju looduskeskkonnale: A: On väga oluline, et kaevandamisloa taotleja mõtleks kavandatava tegevuse detailideni läbi ning selgitaks ka seda, mis saab maast pärast kaevandamist ning kuidas tegevus piirkonda mõjutab. Kui kaevandamise ja korrastamise etapid on varakult selged, mõjutab tegevus looduskeskkonda võimalikult vähe ning keskkonnaohu tekkimise võimalus on minimaalne.

Mõju ettevõtete tegevusele: A: Muudatus mõjutab kaevandamisloa taotluse koostamise maksumust. Samas on muudatuse jõustumisega taotlused oluliselt sisukamad ning selline muudatus mõjub loa omaja mainele positiivselt, kuna nii kohalik kogukond kui ka omavalitsusüksus näevad, et kaevandaja on oma tegevuse läbi mõelnud. Kui planeeritav tegevus on läbipaistvam, on sellele eeldatavalt ka vastuseis väiksem ning konstruktiivsem.

B: Muudatusel ei ole üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa omajale ega uurimistöö või uuringu tegijale olulist mõju, kuna töö tegemiseks ja aruande kirjutamiseks on nagooni varasemate uuringute andmeid tarvis. Tänapäeval tehtavad uuringuaruanded on elektrooniliselt olemas, mistõttu ei ole vajaliku teabe lisamine keeruline. Kuna kõik vanad aruanded ei pruugi olla elektrooniliselt kättesaadavad, on jäetud eelnõusse erisus, et e-andmed esitatakse vaid siis, kui need on olemas.

Mõju halduskoormusele: B: Varasem üldgeoloogilise uurimistöö aruanne või geoloogilise uuringu aruanne aitab kaevandamisloa andjat, kuna hõlbustab mõista, milline on kaevandamiseks taotletava ala maavaravaru seis ja ajalugu. Aruande lisamine taotleja poolt hõlbustab ja kiirendab menetlemist. Kuna aruandeid hoitakse keskkonnaregistris, peab loa andja taotluse menetlemiseks asjakohased aruanded sealt hankima, mis kulutab täiendavalt menetlusaega.

6.3.5. Muudetakse taotlejate vahel valiku tegemise aluseid ja kaevandamisõiguse enampakkumise korda

Kaevandamisõigus müüakse enampakkumisel, kui riigile kuuluvale samale maavarale on esitanud kaevandamisloa taotluse samal päeval mitu isikut ja esitatud taotlusi ei saa samal ajal rahuldada. Kaevandamisõiguse enampakkumise põhimõtte on ka kehtivas MaaPSis. Seaduse muutmise kitsendatakse enampakkumise korraldamise võimalusi – see on vajalik vaid siis, kui samal päeval esitatakse mitu sama kaaluga taotlust. Taotlejate vahel tehakse valik taotluse prioriteetuses alusel.

Erinevad nõuded kehtivad põlevkivi kaevandamisloa taotlemisel.

Sihtgrupp:

- 1) Keskkonnaamet loa andjana;
- 2) kaevandamisloa taotlejad.

Mõju ettevõtete tegevusele: Kuna praktikas on olnud sellised juhtumid ülimalt harvad, kus tuleb enampakkumine korraldada, ei ole muudatusel olulist mõju.

Põlevkivi korral müüakse edaspidi kaevandamisõigus enampakkumisel, kui põlevkivi kaevandamisloa saamiseks on samale maardla osale esitanud kaevandamisloa saamise või põlevkivi mäeeraldise laiendamise taotluse mitu isikut ja ühelgi põlevkivi kaevandamisloa või põlevkivi mäeeraldise laiendamise taotlejal ei ole loa saamiseks eesõigust või taotlejatel on loa saamiseks võrdne eesõigus. Enampakkumine korraldatakse, kui 60 päeva jooksul kaevandamisloa andmise või põlevkivi mäeeraldise laiendamise taotluse avalikustamisest arvates esitatakse samale või osaliselt kattuvale maardla osale teine kaevandamisloa saamise või põlevkivi mäeeraldise laiendamise taotlus. Põlevkivi kaevandamisele on seatud piirang – aastas tohib kaevandada kuni 20 mln t põlevkivi. Seetõttu on seaduses selgitatud, millisel juhul saab kaevandamisõigust enampakkumisel müüa. Kuna põlevkivi kaevandamise loa taotluse koostamiseks tuleb sageli korraldada hange, et leida soodsaim pakkuja, siis on praegune taotluse 30 päeva jooksul esitamise võimalus liialt piirav. Selle aja jooksul ei pruugi olla võimalik taotlust koostada. Seetõttu on perioodi pikendatud, et ettevõtetel oleksid piiratud ressursi kasutamiseks võrdsed võimalused.

Mõju halduskoormusele: Halduskoormus väheneb, kuna enampakkumise korraldamise vajadus väheneb. Taotlejate vahel valiku tegemise kriteeriumid on seaduses lihtsalt ja selgelt sätestatud. Põlevkivi kaevandamise loa andmisel enampakkumise läbiviimise võimalus suureneb taotluste esitamise pikema aja tõttu. Samas on põlevkivi kasutusmahu piiratuse tõttu selliste olukordade tekkimise võimalus limiteeritud.

6.3.6. Täpsustatakse üldgeoloogilise uurimistöö loa, uuringuloa ja kaevandamisloa andmisest keeldumise aluseid

A: Edaspidi keeldutakse kaevandamisloa andmisest, kui 60 päeva jooksul kaevandamisloa taotluse avalikustamisest arvates esitatakse samale või osaliselt kattuvale maardla osale mäeeraldise laiendamise taotlus.

B: Lisaks keeldutakse üldgeoloogilise uurimistöö loa, uuringuloa ja kaevandamisloa andmisest, kui taotlejal on rohkem kui üks kehtiv karistus MaaPSis või selle alusel antud õigusaktides üldgeoloogilise uurimistöö, geoloogilise uuringu või kaevandamise kohta kehtestatud nõuete rikkumise eest ja selle andmed ei ole karistusregistrist kustutatud.

Sihtgrupp:

- 1) loa taotlejad.

Mõju ettevõtete tegevusele: A: Muudatus ergutab ettevõtlust, kuna avardab konkurentsi ja võimaldab esitada kaevandamisloa taotluse ka neil, kelle jaoks oli varasem 30 päeva piirang liialt piirav.

B: Muudatuse mõju avaldub selles, et kaevandamisvaldkonna maine paraneb. Ettevõtted, kes on kaevandanud reegleid järgides, ei pea põhjendama ebaausate kavatsustega ettevõtete tegusid. Sellel muudatusel on positiivne mõju ka looduskeskkonnale, sest nii minimeeritakse keskkonnariski.

6.4. Üldgeoloogilise uurimistöö loa, uuringuloa ja kaevandamisloaga seotud muudatused

6.4.1. Muudetakse kaevandamislubade kehtivusaega

Edaspidi antakse liiva, kruusa, järvelubja, järvemuda ja meremuda kaevandamiseks kaevandamisluba kuni 15 aastaks.

Sihtgrupp:

1) kaevandamisloa taotlejad.

Mõju ettevõtjate tegevusele: Muudatus mõjutab neid ettevõtteid, kes taotlevad kaevandamisluba üleriigilise tähtsusega liivamaardlasse, sest kehtiva seaduse järgi antakse sinna kaevandamisluba kuni 30 aastaks. Samas on MaaPSis ette nähtud, et enne uue seaduse jõustumist esitatud üldgeoloogilise uurimistöö loa, uuringuloa ja kaevandamisloa taotlused menetletakse lõpuni seni kehtinud seaduse alusel, kui loa menetluses on seaduse jõustumise ajaks algatatud keskkonnamõju hindamine või loa andja on andnud eelhinnangu, kas tegevusel on oluline keskkonnamõju. Keskkonnaministeeriumis on praegu menetluses vaid üks selline taotlus, kus luba taotletakse üleriigilise tähtsusega liivamaardlasse, kuid keskkonnamõju algatamise või algatamata jätmise kohta pole otsust tehtud. Samas ei avalda seadusmuudatus sellele mõju, sest vastav otsus saab lähiajal tehtud ning sellele taotlusele kohaldatakse seni kehtiva seaduse sätteid.

Mõju looduskeskkonnale: Nagu öeldud, siis mõjutab muudatus liiva kaevandamist. Üleriigilise tähtsusega maardlate kaotamisega ei saa enam liiva kaevandamiseks nii pika kehtivusajaga luba taotleda. Sellisel juhul on mäeeraldised väiksemad ning keskkonnakoormus väiksem.

6.4.2. Täiendatakse kaevandamisloa kehtivusaja pikendamise korda

A: Edaspidi lisatakse kaevandamisloa kehtivusaja pikendamise taotlusele viimase markšeidermõõdistuse dokumentatsioon koos maavara jääkvaru arvutusega. Turba kaevandamise loa kehtivusaja pikendamise taotlusele lisatakse kaevandamisloaga määratud mäeeraldise piirides asuva maavara jääkvaru arvutus.

B: Ühtlasi tuleb edaspidi esitada kaevandamisloa pikendamise taotlus vähemalt aasta enne loa kehtivusaja lõppemist. Kui kavandatava tegevusega võib eeldatavalt kaasneda oluline keskkonnamõju keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse tähenduses, tuleb kaevandamisloa pikendamise taotlus esitada vähemalt kaks aastat enne loa kehtivusaja lõppemist. Sellest tähtjast hiljem esitatud taotluse jätab loa andja läbi vaatamata, kui taotluse esitamise tähtaega ei ennistata. Kui kaevandamisloa pikendamise taotluse menetlemise käigus selgub, et kaevandamisloa pikendamise taotlust ei jõuta kaevandamisloa kehtivusaja jooksul lõpuni menetleda, pikeneb kaevandamisloa kehtivusaeg kaevandamisloa taotluse menetlemise lõpetamisele kuluvaks ajaks, kuid mitte rohkem kui kuueks kuuks.

Sihtgrupp:

- 1) kaevandamisloa taotlejad;
- 2) Keskkonnaamet loa andjana.

Mõju ettevõtjate tegevusele: A: Kuna markšeidermõõdistus on ettevõtte jaoks nagunii kohustuslik, siis muudatusega olulist mõju ei kaasne. Sõltuvalt kaevandamise aastamahust peab kaevandatud, kasutatud või kasutuskõlbmatuks muudetud maavara koguse instrumentaalmõõdistamise sagedus karjääris või kaevanduses olema järgmine: kui aastamaht on üle 200 000 t/m³ – kord kvartalis; 50 000–200 000 t/m³ – kord aastas; 10 000–50 000 t/m³ – kord 2 aasta jooksul; alla 10 000 t/m³ – kord 3 aasta jooksul. Täiendavalt tuleb pikendamistaotlusele lisada maavara jääkvaru arvutus. Jääkvaru saab arvutada markšeidermõõdistuse, maavara kaevandamise mahu aruande ning keskkonnaregistri maardlate nimistu andmete alusel. Kuna need andmed on ettevõttel olemas, siis muudatusega lisakohustust ei kaasne.

Rohkem mõjutab muudatus turba kaevandajaid. Turba kogust ei ole võimalik tavapärasel markšeidermõõdistamise meetodil selgitada, seepärast tuleb turba kaevandamisloa kehtivusaja pikendamisel teha mäeeraldise piires uus geoloogiline uuring, ehk koostada jääkvaru aruanne. Samas arvestades asjaolu, et turba kaevandamise lubade kehtivusaega on edaspidi võimalik pikendada kuni 30 aastat, kuni maavara ammendumiseni, on muudatus igati põhjendatud, kuna annab ka loa omajale ülevaate, milline on mäeeraldise jääkvaru.

B: Muudatus mõjutab loa omajaid oma tegevust paremini läbi mõtlema ning aega planeerima. Kehtivas MaaPSis vastavat sätet ei ole ning seetõttu esitatakse kehtivusaja pikendamise taotluseid sageli liiga hilja. Kui kaevandamisloa kehtivusaeg on lõppenud, siis ei ole võimalik selle kehtivusaega pikendada. Sellisel juhul on kaevandamise jätkamiseks ainus võimalus uus maavara kaevandamise luba taotleda. See aga tähendab kogu taotlemisprotsessi läbimist – taotluse koostamine, menetlemine, avalikustamine jne. Negatiivset mõju sätte lisamisega ei kaasne, kuna loa omaja jaoks ei ole vahet, mis ajal tuleb taotlus esitada. Pigem on sätel kaevandamist korrastav mõju. Tagatud on kindlus, et kaevandamiseks vajalik dokumentatsioon on korras.

Mõju halduskoormusele: B: Loa pikendamise taotluse esitamisele piisava tähtsaja seadmine lihtsustab pikendamistaotluste menetlemist, kuna välistab nõ viimasel hetkelesitatud taotlused, mille lõpuni menetlemine ajaliselt enam võimalik ei ole, kuid mille menetlemisest loa andja kehtiva seaduse alusel keelduda ei saa.

6.4.3. Täpsustatakse mäeeraldise laiendamise põhimõtteid

Edaspidi võib mäeeraldist laiendada ka siis, kui mäeeraldise laiendamiseks on esitatud põhjendatud taotlus. Taotlus loetakse põhjendatuks muuhulgas juhul, kui mäeeraldise laiendamine on vajalik sellise maavara kaevandamiseks, mille hilisem iseseisev kasutamine ei ole majanduslikult põhjendatud.

Sihtgrupp:

- 1) kaevandamisloa taotlejad.

Mõju ettevõtjate tegevusele: Võib esineda olukordi, kus maakasutusõiguse puudumise tõttu on jäänud üks väike osa maardlast mäeeraldisse hõlmamata, hiljem on aga maa kasutamiseks õigus saadud. Sellisel juhul ei ole otstarbekas seda maavara kaevandamata jätta, sest nii väikese maavara koguse hilisem eraldiseisev kaevandamine ei ole mõistlik. Samas kehtiv

MaaPS piirab mäeeraldise laiendamist, kui mäeeraldise piires on maavara enam kui viieks aastaks (erandjuhul kaheksaks aastaks). Seega avaldab muudatus ettevõtete tegevusele soodsat mõju, kuna kehtiva MaaPSi laiendamispiirang võib olla teatud juhtudel ebamõistlikult koormav ja piirav.

Mõju looduskeskkonnale: Sätte lisamine tagab maavara säästliku kasutamise ning maardla kompleksse korrastamise. Laiendamisvõimalus vähendab uute karjääride avamist ning looduskeskkonna häirimist. Seetõttu on mõju positiivne.

6.4.4. Lisatakse kaevandamislubade liitmise võimalus

Edaspidi võib loa andja loa omaja soovil liita kõrvuti asetsevatele mäeeraldistele antud kaevandamisload, andes uue kaevandamisloa, millele on asjakohases ulatuses märgitud liidetud kaevandamislubadele kantud andmed.

Sihtgrupp:

- 1) kaevandamisloa taotlejad;
- 2) Keskkonnaamet loa andjana.

Mõju ettevõtja tegevusele: Eri põhjustel on antud selliseid kaevandamislubasid, mis asetsevad kõrvuti ning mille omaja on üks ja sama ettevõtja. Samas kaasnevad iga loaga teatud kohustused – markšeidermõõdistuste tegemine, kaevandamise mahu aruannete esitamine, kaevandatud ala korrastamine jms. Et hõlbustada asjaajamist ning vähendada kulusid, võib olla mõistlik sellised mäeeraldised liita. Seetõttu on vastav muudatus MaaPSi lisatud.

Mõju halduskoormusele: Muudatusega võib esialgu halduskoormus suureneda, kuna tuleb menetleda lubade liitmise taotluseid. Samas ei ole ette näha, et selliseid taotluseid hakatakse massiliselt esitada, kuna tegemist on võimalusega, mida loa omaja võib kasutada, mitte kohustusega. Tuleb ka arvestada, et lubade liitmisega vähenevad muud loa andja kohustused, nagu topelt korrastamistingimuste andmine, kaevandamise mahuaruandluse kontroll jne. Üldine muudatuse mõju on seetõttu pigem positiivne.

6.4.5. Täpsustatakse maavara kaevandamise loa muutmise aluseid

A: Eelnõuga antakse alus muuta kaevandamisluba, kui keskkonnaregistris on vastutava töötleja või volitatud töötleja otsusega muudetud maavara andmeid, mille kaevandamiseks on luba antud.

B: Eelnõuga antakse alus muuta kaevandamisluba, kui keskkonnaloa omaja taotleb pärast kaevandatud maa korrastamiskohustuse täidetuks tunnistamist mäeeraldise pindala vähendamist.

Sihtgrupp:

- 1) kaevandamisloa taotlejad;
- 2) Keskkonnaamet loa andjana.

Mõju ettevõtete tegevusele: A: Kui pärast keskkonnaregistri andmete muutmist kaevandamisluba ei muudeta, on registriandmete pidamine häiritud. Kuna maavara kaevandamise loal maavara andmete muutmise taotluse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu 10 eurot, siis ei kaasne muudatusega ettevõttele olulist mõju. Pigem vastupidi – loa omaja saab olla kindel, et tema loa andmed on keskkonnaregistris õiged.

B: Loa omaja peab maa kasutamise eest renti maksma. Kui loa omaja on mingis piirkonnas kaevandamise lõpetanud, siis on mõisteta, et ta soovib kaevandatud ala mäeeraldisest välja arvata ning niiviisi rendikohustusest vabaneda. Muudatusega on loa omajale selline võimalus antud. Rõhutame, et mäeeraldise pindala saab vähendada vaid siis, kui kaevandatud maa on korrastatud, sh korrastatuks tunnistatud.

Mõju halduskoormusele: A: Muudatus ei suurenda halduskoormust, kuna ka praegu peaksid kõik loa omajad maavara kaevandamise loa muutmist taotlema, kui keskkonnaregistri andmeid on muudetud. Lisaks ei ole sellisel alusel loa muutmise avatud menetlus. Pigem on muudatusel positiivne mõju, kuna loa omajal on loa kohta adekvaatsed andmed ning seepärast on võimalik vajalikke dokumente hõlpsamini kontrollida.

Mõju halduskoormusele ja looduskeskkonnale: B: Muudatus võib tõsta halduskoormust, kuid seda mitte märkimisväärselt, kuna suuri mäeeraldisi on vähe ning ei ole oodata, et pindala vähendamist hakatakse massiliselt taotlema. Ühtlasi on taas tegemist avatud menetluseta haldusmenetlusega. Võib eeldada, et muuta soovitakse eelkõige suurte turbatootmisalade piire. Samas on väga oluline, et loa omaja kaevandatud ala õigel ajal korrastab ja selle maaomanikule tagasi annab, sest nii peatub keskkonnanahäiring, kaevandatud maa saab taastuda ning selle võib mõnel muul otstarbel kasutusele võtta (nt marjakasvatuseks).

6.4.6. Lisatakse maavara kaevandamise loa kehtetuks tunnistamise aluseid

Edaspidi võib kaevandamisloa andja kaevandamisloa kehtetuks tunnistada, kui loa omajal on rohkem kui kaks kehtivat karistust MaaPSi või selle alusel antud õigusaktiga kaevandamise kohta kehtestatud nõuete rikkumise eest ja selle andmed ei ole karistusregistrist kustutatud.

Sihtgrupp:

- 1) kaevandamisloa taotlejad;
- 2) Keskkonnaamet loa andjana.

Mõju ettevõtete tegevusele: Sätte lisamise põhimõte on sama, mis analoogsel loa andmisest keeldumise alusel. Muudatuse mõju avaldub selles, et kaevandamisvaldkonna maine paraneb. Ettevõtted, kes on kaevandanud reegleid järgides, ei pea põhjendama ebaausate kavatsustega ettevõtete tegusid. Sellel muudatusel on positiivne mõju ka **looduskeskkonnale**, sest nii minimeeritakse keskkonnariski.

6.4.7. Täiendatakse kaevandamisloa ümberregistreerimise põhimõtteid

A: Edaspidi võib kaevandamisloa ümber registreerida ka osaliselt, kui loa andja hinnangul on see tehniliselt võimalik ning muid takistavaid asjaolusid ei esine.

B: Edaspidi lisatakse loa ümberregistreerimise taotlusele ümberregistreeritava kaevandamisloaga määratud mäeeraldise piiridesse jääva maavara jääkvaru aruanne ning markšneidermõõdistuse dokumentatsioon. Turba jääkvaru arvutatakse turba hinnanguliselt kaevandatud koguse alusel, mille määramisel tuginetakse kaevandamise, tootmise või laoseisu andmetele või aunade mõõdistamise tulemustele.

C: Edaspidi ei registreerita kaevandamisloa ümber, kui kaevandamisloa omajal on tähtjaks tasumata maavara kaevandamisõiguse tasu.

Sihtgrupp:

- 1) kaevandamisloa taotlejad;
- 2) Keskkonnaamet loa andjana.

Mõju ettevõtjate tegevusele: A: Muudatusega antakse neile suuremad võimalused oma kaevandamisloast tulenevate õiguste ja kohustuste teisele ettevõttele üle andmiseks. Negatiivset mõju ei kaasne.

B: Muudatusega kaasneb ettevõttele küll kulu, kuna tuleb tellida markšneidermõõdistus ja koostada jääkvaru aruanne, kuid loa ümberregistreerimise saab nii ajastada, et see langeb ühte kohustusliku markšneidermõõdistusega. Sellisel juhul saab kulu optimeerida. Muudatuse positiivne mõju avaldub selles, et kaevandamisloa ümberregistreerimisel saadakse mäeeraldise jääkvaru kohta tõesed andmed. Niiviisi saab vältida kohtuvaidlusi, mis võivad pärast kaevandamisloa ümberregistreerimist tekkida, sest pole selge, kes, kui palju ja millal kaevandas ning kes peab maksma kaevandamisõiguse tasu.

C: Muudatusega kaasneb positiivne mõju, sest ümber ei saa registreerida kaevandamisluba, mille kohustused ei ole täidetud. Ettevõtte, kes loa endale saab, ei pea kahju kannatamane ning võib olla kindel, et loa ülevõtmisega ei kaasne keskkonnatasu maksmise kohustus.

Mõju halduskoormusele: A: Muudatus võib mõjutada halduskoormust. Samas on kaevandamisloa ümberregistreerimise taotluseid vähe ning ei ole alust eeldada, et osalise ümberregistreerimise taotluseid tekiks palju. Kui muudatus halduskoormust mõjutab, siis minimaalselt.

B, C: Muudatused vähendavad riski, et loa ümbervormistamisel jäävad eelmise loa omaja poolt loaga seotud kohustused (nt keskkonnatasu maksmise kohustus) täitmata. Seega väheneb halduskoormus osas, mis seondub tasumata keskkonnatasu väljanõudmisega.

6.5. Turba kaevandamisega seotud muudatused

6.5.1. Määratakse, millistel aladel saab taotleda turba kaevandamise luba

Edaspidi saab taotleda turba kaevandamiseks luba üksnes kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalal või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud turbamaardlal või selle osal.

Sihtgrupp:

- 1) kaevandamisloa taotlejad.

Mõju looduskeskkonnale: Muudatusega kaasneb teatud positiivne mõju elu- ja looduskeskkonnale. Turba kasutamine korraldatakse efektiivsemalt. Kuna looduslike turbaalade edasist kuivendamist tuleb vältida ja eelistada turba kaevandamise jätkamist juba kuivendusest rikutud aladel, on eelnõu kohaselt kavas nimetada turbaalad, kus kaevandamine on nii majanduslikust kui ka ökoloogilisest aspektist aktsepteeritav. Selleks asendatakse määrus „Turba kriitilise varu ja kasutatava varu suurus ning kasutusmäärad“ kaevandamiseks sobivate turbaalade nimistuga. Eelnõu koostamise raames on üle vaadatud kaevandamisega rikutud mahajäetud turbaalade nimekiri, et võtta kasutusele kõik hüljatud turbaalad, mis praegu kahjustavad maastike esteetilist väärtust, mõjutavad negatiivselt ümbruskonna veerežiimi ning vähendavad elustiku ja maastike mitmekesisust.

6.5.2. Turvast lubatakse kaevandada maavara lamamini ning pikendatakse turba kaevandamise lubade kehtivusaja pikendamise võimalust

Edaspidi antakse turba kaevandamise loa andmisel mäeeraldis maavara lamamini, mis tähendab, et kaevandada võib kogu lasundi paksuselt. Lisaks lubatakse turba kaevandamise lubade kehtivust pikendada kuni 30 aasta kaupa, kuni maavara ammendamiseni.

Sihtgrupp:

- 1) kaevandamisloa taotlejad;
- 2) kaevandamisloa omajad.

Mõju ettevõtjate tegevusele: Nimetatud muudatused võimaldavad turba paindlikumat kaevandamist. Turba kaevandamine sõltub paljuski ilmastikuoludest, mistõttu ei ole selle tempot ega kestust alati võimalik täpselt ette planeerida. Arvestades keskkonnakaitse aspekte ja ka maavara säästliku kasutamise põhimõtet, on aga otstarbekas anda mäeeraldis turba lamamini ehk kogu lasundi paksuselt. Seega on loa omaniku jaoks positiivne eelnõuga tehtav laiendatud pikendamise ning maavara ratsionaalse kasutamise võimalus.

Mõju looduskeskkonnale: Nagu varem selgitatud, siis tehnoloogilisi piiranguid arvestades on ette teada, et enamikul juhtudest ei ole võimalik turba mäeeraldis maavaravaru ammendamine loa maksimaalse kehtivusaja (30 aastat) ja ka sellele lisanduva pikendamise maksimaalse aja (10 aastat) jooksul. Mõlema muudatusega kaasneb taaskord positiivne mõju elu- ja looduskeskkonnale, kuna maavara kasutatakse säästlikult ning välditakse uute kaevandamisalade avamist.

6.6. Muud muudatused

6.6.1. Muudetakse mullakaitse nõudeid

Edaspidi tohib kaevandamisloa omaja mäeeraldis teenindusmaa piirest eemaldatud mulda võõrandada või kasutada väljaspool mäeeraldis teenindusmaad.

Sihtgrupp:

- 1) kaevandamisloa omajad.

Mõju ettevõtjate tegevusele: Muudatus annab suurema paindlikkuse mäeeraldiselt eemaldatud mulla kasutamiseks ja on seega ettevõtjale kasulik.

Mõju looduskeskkonnale: Varem võis mulda võõrandada ulatuses, mis ei olnud vajalik kaevandatud maa korrastamiseks pärast kaevandatud maa korrastamiseks vajaliku mulla koguse fikseerimist korrastamisprojekti. Selline piirang põhjustas aga mulla kaitsmise asemel mulla hävimist, mis on MaaPSi põhimõtte vastane. Kaevandamisloa antakse kuni 35 aastaks, selle kehtivusaega on võimalik ka pikendada. Mulla kvaliteet aga langeb pikema ladestamisel ning selleks ajaks, kui hakatakse korrastama, võib olla muld kasutuskõlbmatu. Seepärast on mõistlik, et loa omaja tohib mulda võõrandada või väljaspool mäeeraldis teenindusmaad kasutada. Kaevandatud maa korrastamiseks ostab loa omaja uue mulla. Samas ei ole mulla võõrandamine ja väljaspool mäeeraldis teenindusmaad kasutamine kohustus. Kui kaevandamisperiood on lühike ja loa omaja saab kasutada kaevandatud maa korrastamiseks mäeeraldiselt saadud mulda, siis on see talle lubatud.

6.6.2. Täiendatakse riigile kuuluva kinnisasja kasutada andmise nõudeid

Edaspidi on riigile kuuluva kinnisasja kaevandamiseks kasutada andjal õigus muuta kasutustasu suurust maa maksustamishinna muutumisel maa korralise hindamise käigus või maa erakorralise hindamise alusel kolme aasta möödudes kasutusõiguse andmise lepingu sõlmimisest ning uuesti kolme aasta möödudes pärast tasu viimast muutmist.

Sihtgrupp:

- 1) loa taotleja;
- 2) riigile kuuluva kinnisasja kasutada andja (Maa-amet).

Mõju ettevõtete tegevusele: Muudatusega võib kaasneda loa omajale mõju, kui otsustatakse kasutustasu suurust muuta. Siiski on kasutustasu suuruse muutus piiratud, sest kaevandamiseks kasutada antud riigile kuuluva kinnisasja kasutamise tasu aastamäär on viis protsenti maa maksustamise hinnast või kui on tehtud maa erakorraline hindamine, viis protsenti maa erakorralisel hindamisel määratud maa maksumusest. Täpset mõju ei ole võimalik MaaPSi eelnõus hinnata, kuna uut korralist hindamist ei ole tehtud. Ühtlasi ei ole otsustatud, millal seda tehakse.

Mõju avaliku sektori rahastamisele: Muudatusega võib ajakohastada kasutustasu suurust, kui tehakse maa korraline või erakorraline hindamine ning selgub, et maksustamishind on muutunud. Viimane korraline hindamine tehti 2001. aastal, seega ei ole selle käigus määratud maa maksustamishinnad enam ajakohased. Tarbijahinnaindeks on vahemikus 2001–2014 muutunud 62,2%. Maa-amet on maa maksustamishinna alusel maavara kaevandamiseks rendile andnud ligikaudu 34 473 ha, kogutasuga ligikaudu 476 752 eurot aastas. See teeb ühe hektari renditasuks keskmiselt 13,8 eurot aastas. Seetõttu on põhjendatud jätta võimalus kasutustasu ülevaatamiseks nii erakorralise hindamise kui ka maa korralise hindamise käigus, olenemata sellest, kas esialgne tasu oli määratud maa maksustamishinna või erakorralise hindamise alusel.

6.6.3. Täpsustatakse kaevandamisega ja maapõue kasutamise tekitatud kahju hüvitamise korraldamist

Edaspidi esitatakse kaevandamisega tekitatud kahju hüvitamise taotlus Keskkonnaametile.

Sihtgrupp:

- 1) Keskkonnaamet kahju hüvitamise taotluse saajana.

Mõju halduskoormusele: Muudatusega kaasneb Keskkonnaametile kohustus taotleda kahju hüvitamiseks raha Keskkonnainvesteeringute Keskuselt ning seetõttu suureneb ameti halduskoormus. Samas on selline asjade korraldus põhjendatud, kuna Keskkonnaameti pädevusse kuulub kaevandamisega rikutud maade korrastamisega seonduvate küsimuste lahendamine, sh korrastamistingimuste ning korrastamisprojekti rakendamiseks vajaliku nõusoleku andmine.

6.6.4. Täiendatakse maapõue muu kasutamise põhimõtteid

A: Edaspidi tuleb saada Keskkonnaameti nõusolek järgmiste toimingute kohta: 1) kinnisasja omaniku temale kuuluvalt kinnisasjalt võetud maavara ning maavarana arvele võtmata kivimi ja setendi sama isiku teisele kinnisasjale transportimiseks; 2) ehitamisel maapõues tehtavate tööde, maaparandustööde või põllumajandustööde käigus ülejääva kaevisse võõrandamiseks või väljaspool kinnisasja tarbimiseks; 3) katendi ja mäeeraldise teenindusmaalt looduslikult seisundist eemaldatava maavara või maavarana arvele võtmata kivimi või setendi võõrandamiseks ja väljaspool mäeeraldist või mäeeraldise teenindusmaad tarbimiseks.

B: Edaspidi peab esitama keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötlejale järgmise teabe: 1) kinnisasja omanik keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötlejale maavara hinnangulise koguse andmed maavaraliikide kaupa, kui kinnisasja omanik võtab talle kuuluva kinnisasja piires maavara; 2) kinnisasja omanik või kinnisasja kasutusõigust omav isik pärast maavara looduslikust seisundist eemaldamist keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötlejale teatise; 3) kaevandamisloa omaja pärast mäeeraldise teenindusmaa piirest maavara looduslikust seisundist eemaldamist keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötlejale teatise.

C: Täiendavalt on MaaPSis ette nähtud järgmised muudatused: 1) ehitamisel maapõues tehtavate tööde, maaparandustööde või põllumajandustööde käigus ülejääva kaevise võõrandamise või selle väljaspool kinnisasja tarbimise nõusoleku teatises kirjeldatakse kaevise kogust ja kvaliteeti, kaevise kasutamise eesmärki ja asukohta; 2) ehitamise, maaparandustööde või põllumajandustööde käigus ülejääva kaevise väljaspool kinnisasja kasutamise teatisele lisatakse vastuvõtva kinnisasja omaniku või kinnisasja kasutusõigust omava isiku nõusolek. 3) ehitamisel maapõues tehtavate tööde, maaparandustööde või põllumajandustööde käigus ülejääva kaevise võõrandamise või selle väljaspool kinnisasja tarbimise nõusoleku andmisest keeldutakse, kui Keskkonnaametil on põhjust arvata, et teatises kirjeldatud tegevuse eesmärk on tegelikult kaevandamine.

D: Ühtlasi on kavandatud MaaPSi muudatus, et ehitamisel, maaparandustööde või põllumajandustööde käigus ning mäeeraldise teenindusmaalt looduslikust seisundist eemaldatud maavara eest tasutakse keskkonnatasu. Tasu makstakse sõltumata sellest, kas maavara kasutatakse sama kinnisasja piires või mitte.

Sihtgrupp:

- 1) Keskkonnaamet nõusoleku andjana;
- 2) maapõue kasutada sooviv või kasutatav isik.

Mõju halduskoormusele: A: Kehtiva MaaPSi järgi on nõusolek antud, kui Keskkonnaametit on tegevusest kirjalikult teavitatud ning amet ei ole kahe nädala jooksul teate saamisest arvates nõusoleku andmisest keeldunud. On tekkinud vaidlusi, kas Keskkonnaametit on kavandatavast tegevusest teavitatud või mitte. Seepärast on otstarbekas muuta Keskkonnaameti nõusoleku saamine mitteautomaatseks. Muudatusega ei kaasne olulist halduskoormuse tõusu, kuna Keskkonnaamet annab ka praegu kõikide varasemalt loetletud toimingute teostamiseks oma nõusoleku.

Mõju kinnisasja omanikule, kinnisasja kasutusõigust omavale isikule ja ettevõtjatele:

B: Maavarade üle peetakse arvet keskkonnaregistri maardlate nimistus. On väga oluline, et registriandmed oleksid õiged, kuid kehtiva MaaPSi järgi ei ole kohustust varem loetletud toimingutest keskkonnaregistrilt teavitada. Muudatusega kaasneb mõju nii kinnisasja omanikule kui ka kinnisasja kasutusõigust omavale isikule ning kaevandamisloa omajale. Siiski ei tohiks olla andmete esitamine liigselt koormav, kuna teatada tuleb vaid seda, kust ja kui palju maavara võeti. Maavara kasutamiseesmärki jms ei pea põhjendama.

C: Kehtiva MaaPSi kaevise kasutamise leebe regulatsioon on tekitanud olukorra, kus tiigi rajamise sildi all on hakatud maavara kvaliteedile vastavat materjali kaevandama. Muudatusega kaasneb kaevise kasutajatele lisakohustus oma tegevust rohkem põhjendada, kuid see aitab vähendada tiigirajajate ebaeetilist käitumist.

D: Kehtiva MaaPSi järgi tuleb tasuda vaid siis, kui kaevis, sh maavara, viiakse kinnistult välja. Selline erand ei ole aga põhjendatud, sest tarbitakse riigi vara. Kuna üldjuhul maavara peale ehitada ning maavara kaevandamisväärsust halvendada ei tohi, siis olulist mõju muudatusega ei kaasne.

6.6.5. Muudetakse looduskaitseadust

A: Edaspidi ei laiene valdkonna eest vastutava ministri nõusolekul maavara või maa-ainese kaevandamise piirang maaparandussüsteemi eesvoolu kalda piiranguvööndis kaevandamisele.

B: Edaspidi ei laiene valdkonna eest vastutava ministri nõusolekul maavara või maa-ainese kaevandamise piirang maavara ja maa-ainese kaevandamise tõttu tekkinud tehisveekogule, mis asub maardlal, mäeeraldisel või selle mäeeraldise teenindusmaal ja mis on MaaPSis sätestatud korras korrastatuks tunnistatud.

C: Edaspidi kooskõlastatakse loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuse eelnõu Keskkonnaministeeriumiga, kui loodusobjekt, mida kavandatakse võtta kohaliku kaitse alla, asub maardlal.

Sihtgrupp:

- 1) kaevandamisloa omajad;
- 2) kohaliku omavalitsuse üksus kohaliku kaitseala moodustajana.

Mõju looduskeskkonnale: A: Kehtiv kaevandamiskeeld on sageli piirav ning liiane. Maaparandussüsteemi eesvoolu saab ümber tõsta või likvideerida, kui see on võimalik ja tegevuseks on antud nõusolek. Seetõttu ei ole maaparandussüsteemi eesvool kaevandamisel alati takistuseks. Muudatus mõjutab looduskeskkonda positiivselt, kuna maavara kasutatakse säästlikumalt ning edaspidi ei pea jätma piiranguvööndis paiknevat maavara väljamata.

B: Säte on lisatud, et lubada erandjuhtudel siiski sellises piirkonnas kaevandada. Olukorras, kus üks mäeeraldis on veekoguks korrastatud ning mõne aja pärast taotletakse selle kõrvale uut mäeeraldist. Ei ole mõistlik jätta vana ja uue mäeeraldise vahele kaevandamata riba. Otstarbekas on maavara ratsionaalselt väljata ning piirkond komplekselt korrastada.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse töökorraldusele ja halduskoormusele: C: Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas on riigi loodusvarade kasutamise, kaitse, taastootmise ja arvestamise korraldamine. Kui maardlal võetakse kaitse alla loodusobjekt, siis kaitseala eksisteerimise jooksul ei saa maavara kasutusele võtta. Muudatus mõjutab eelkõige kohaliku omavalitsuse töökorraldust, lisandub ministeeriumi kooskõlastusetapp.

6.6.6. Muudetakse riigilõivuseadust

Edaspidi tasutakse üldgeoloogilise uurimistöö või geoloogilise uuringu teostaja või kaevandaja andmete või maavara andmete muutmisel riigilõivu 10 eurot.

Sihtgrupp:

- 1) loa omajad;
- 2) loa andja (Keskkonnaamet).

Mõju ettevõtete tegevusele ja riigi tuludele: Kehtivas RLSis on sätestatud riigilõiv üldgeoloogilise uurimistöö loa, uuringuloa ja kaevandamisloa andmise ning muutmise (39–

225 eurot) ning ümberregistreerimise (10 eurot) kohta. Oma sisult on kaevandaja ja uuringu teostaja andmete muutmine sama, mis loa ümberregistreerimine. Seetõttu ei ole põhjendatud, et toimingu eest tuleb maksta kordades rohkem. Sama põhimõtte kehtib ka maavara andmete muutmise kohta. Muudatuse mõju on siiski minimaalne, kuna kaevandaja ning uuringu teostaja andmeid on seni muudetud vaid üksikuid kordi.

6.6.7. Muudetakse veeseadust

A: Edaspidi ei laiene valdkonna eest vastutava ministri nõusolekul maavara või maa-ainese kaevandamise või geoloogilise uuringu teostamise piirang maaparandussüsteemi eesvoolu kalda piiranguvööndis uurimisele ja kaevandamisele.

B: Edaspidi ei laiene valdkonna eest vastutava ministri nõusolekul maavara või maa-ainese kaevandamise piirang maavara ja maa-ainese kaevandamise tõttu tekkinud tehisveekogule, mis asub maardlal, mäeeraldisel või selle mäeeraldise teenindusmaal ja mis on MaaPSis sätestatud korras korrastatuks tunnistatud.

Sihtgrupp:

- 1) kaevandamis- või uuringuloa omaja;
- 2) loa andja (Keskkonnaamet).

Mõju looduskeskkonnale: A: Kehtiv uurimis- ja kaevandamiskeeld on sageli piirav ning liiane. Maaparandussüsteemi eesvoolu saab ümber tõsta või likvideerida, kui see on võimalik ja tegevuseks on antud nõusolek. Seetõttu ei ole maaparandussüsteemi eesvool uurimisel ega kaevandamisel alati takistuseks.

B: Säte on lisatud, et lubada erandjuhtudel siiski sellises piirkonnas kaevandada. Olukorras, kus üks mäeeraldis on veekoguks korrastatud ning mõne aja pärast taotletakse selle kõrvale uut mäeeraldist. Ei ole mõistlik jätta vana ja uue mäeeraldise vahele kaevandamata riba. Otstarbekas on maavara ratsionaalselt väljata ning piirkond komplekselt korrastada.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse tegevus, eeldatavad kulud ja tulud

Olulise korraldusliku muudatusena on eelnõu kohaselt kavandatud määrata nii üldgeoloogilise uurimistöö, geoloogilise uuringu kui ka maavara kaevandamise loa andjaks ainult Keskkonnaamet. Kuna Keskkonnaamet tegeleb ka praegu enamiku maapõuealaste lubade andmisega, ei ole seoses täiendavate lubade andmisega probleeme ette näha. Keskkonnaministeeriumi lubade andmisega seotud töökohad antakse üle Keskkonnaametile koos vastava palgafondiga.

Kohaliku omavalitsuse üksusele olulist täiendavat tegevust seoses seaduse rakendamisega ette ei nähta.

Peamised seaduse rakendamisega seotud muutused kuludes ja tuludes on seotud riikliku ja kohaliku tähtsusega maavara jaotuse kaotamisega. Seadusemuudatus tähendab loobumist üleriigilise tähtsusega maardlate kruusa, liiva, ravimuda, turba ja savi omandist, kui need ei asu riigimaal. Muudatuse mõju on täpsemalt analüüsitud § 16 ning mõju peatüki punkti 4.1.1. juures ning leitud, et mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse tuludele ja kuludele on väike. Lisaks on analüüsitud küsimust keskkonnatasude raamkavas 2016+. Seaduse muutmisega ei kavandata vähendada kohalike omavalitsuste tulubaasi.

Kavandatud muudatused toovad siiski kaasa vajaduse muuta keskkonnalubade infosüsteemi, et korraldada keskkonnatasude laekumise ja jaotumise muutus riigieelarve ja KOVide eelarvete vahel, ning väiksemas mahus Maksu- ja Tolliameti infosüsteemi. Tegemist on ühekordse IT-arenduskuluga ja selleks kuluv summa ei ole väga suur. Summa kaetakse üldiste IT-arenduskulude arvelt.

8. Rakendusaktid

Eelnõukohases seaduses sisalduvad volitusnormid rakendusaktide kehtestamiseks on võrreldes kehtiva seadusega olulises osas samad. Seoses seni kehtinud seaduse kehtivuse lõppemisega tuleb ka need määrused siiski uuesti kehtestada. Eelkõige kaevandamisloa menetlemist reguleerivas määrukses tuleb tagada kooskõla KeÜSiga, mistõttu määruse maht oluliselt väheneb. Samaks jäävate määruste kavandid on esitatud minimaalsel kujul, kuna volitusnormi otstarbekust ja sobivust saab hinnata ka kehtivate määruste alusel. Lisaks on osa kehtivatest määrustest väga mahukad. Põhjalikumad rakendusaktide kavandid on esitatud määruste kohta, mis on uued või oluliselt muutuvad.

Seni kehtinud seadusega samad volitusnormid ministri määruste kehtestamiseks on (koos viitega eelnõu §-le):

- § 17 lõige 4 – maavarade komisjoni põhimäärus;
- § 24 lõige 2 – üldgeoloogilise uurimistöö kord;
- § 25 lõige 2 – geoloogilise uuringu kord;
- § 27 lõige 2 – nõuded fosforiidi, metallitoorme, põlevkivi, kristalse ehituskivi, järvelubja, järvemuda, meremuda, kruusa, liiva, lubjakivi, dolokivi, savi ja turba omaduste kohta maavarana arvelevõtmiseks;
- § 33 lõige 7 – üldgeoloogilise uurimistöö loa ja geoloogilise uuringu loa taotluse esitamise kord, vorm ning täpsustatud nõuded üldgeoloogilise uurimistöö loa ja geoloogilise uuringu loa taotluse, seletuskirja ja graafilise lisa kohta;
- § 41 lõige 5 – üldgeoloogilise uurimistöö loa ning geoloogilise uuringu loa vorm;
- § 50 lõige 5 – kaevandamisega rikutud mahajäetud turbaalade nimekiri;
- § 55 lõige 8 – maavara kaevandamise loa taotluse esitamise kord ning täpsustatud nõuded maavara kaevandamise loa taotluse, seletuskirja ja graafilise lisa kohta;
- § 59 lõige 14 – kaevandamisõiguse enampakkumise kord;
- § 81 lõige 2 – maavara kaevandamise mahu aruande esitamise kord;
- § 82 lõige 10 – uuritud ja kaevandatud maa korrastamise kord;
- § 83 lõige 5 – nõuded kaevandatud maa korrastamise projekti kohta.

Sarnaselt seni kehtinud MaaPSile antakse MaaPS § 91 lõikes 4 volitusnorm riigile kuuluva kinnisasja maavara kaevandamiseks kasutada andmise korra kehtestamiseks Vabariigi Valitsusele.

Uued volitusnormid määruste kehtestamiseks on:

- § 50 lõige 6 – kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri (keskkonnaministri määrus);
- § 51 lõikes 2 – põlevkivi ja turba kaevandamise aastamäära kehtestamine (Vabariigi Valitsuse määrus).

KaevSist pärinevad ja uude MaaPSi tõstetud volitusnormid on järgmised:

- § 76 lõige 5 – kaevandamise ohutusnõuded (majandus- ja taristuministri määrus);
- § 77 lõige 2 – kaevanduses päästetöö kohta esitatavad nõuded ja päästeasutusega tehtava koostöö kord (siseministri määrus);
- § 79 lõige 5 – kaevandamise projekti kohta esitatavad nõuded (majandus- ja taristuministri määrus);

§ 80 lõige 5 – markšeidermöödistuse kord (majandus- ja taristuministri määrus).

Rakendusaktide kavandid, kus on esitatud kavandatud määruste struktuur või sisu, on lisatud seletuskirjale.

Seaduse jõustumisega kaotavad kehtivuse järgmised MaaPSi ja KaevSi alusel kehtestatud määrused:

- 1) majandus- ja kommunikatsiooniministri 23. jaanuari 2012. aasta määrus nr 9 „Markšeideritöö kord“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/125012012004>);
- 2) Vabariigi Valitsuse 21. oktoobri 2010. aasta määrus nr 152 „Nõuded allmaarajatises tehtava päästetöö korraldamisele ja allmaarajatises päästeasutustega tehtava koostöö kord“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/129122011186>);
- 3) majandus- ja kommunikatsiooniministri 14. novembri 2003. aasta määrus nr 244 „Kaevandamise peatamise ja lõpetamise kord“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/12961777>);
- 4) majandus- ja kommunikatsiooniministri 21. novembri 2003. aasta määrus nr 250 „Vastutava spetsialisti nõuetele vastavuse hindamise ja tõendamise kord“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/12961805>);
- 5) majandus- ja kommunikatsiooniministri 1. detsembri 2003. aasta määrus nr 251 „Kaevandamise ja kaeveõhne teisese kasutamise tegeleva ettevõtja kohustuslikule dokumentatsioonile esitatavad nõuded“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/12961834>);
- 6) majandus- ja kommunikatsiooniministri 21. novembri 2003. aasta määrus nr 248 „Kaevandamise ja kaeveõhne teisese kasutamise projektile esitatavad nõuded“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/675465>);
- 7) majandus- ja kommunikatsiooniministri 10. augusti 2004. a määrus nr 172 „Kaevandamise ja kaeveõhne teisese kasutamise ohutusnõuded¹“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/103032011021>);
- 8) keskkonnaministri 9. juuni 2005. aasta määrus nr 131 „Üleriigilise tähtsusega maardlad“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/912187>);
- 9) Vabariigi Valitsuse 12. detsembri 2005. aasta määrus nr 293 „Turba kriitilise varu ja kasutatava varu suurus ning kasutusmäärad“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/967724>);
- 10) Vabariigi Valitsuse 9. juuni 2005. a määrus nr 133 „Riigile kuuluval maapõue osal maavara otsingu eesmärgil tehtava üldgeoloogilise uurimistöö, geoloogilise uuringu või riigi omandis oleva maavara kaevandamise õiguse enampakkumise teel müümise kord“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/913054>);
- 11) Vabariigi Valitsuse Vastu võetud 9. juuni 2005. a määrus nr 132 „Riigile kuuluva kinnisasja maavaravaru kaevandamiseks andmise kord“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/912561>);
- 12) keskkonnaministri 21. aprilli 2005 määrus nr 28 „Eesti Maavarade Komisjoni põhimäärus“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/891006?leiaKehtiv>);
- 13) keskkonnaministri 26. mai 2005. a määrus nr 44 „Üldgeoloogilise uurimistöö ja maavara geoloogilise uuringu tegemise kord“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/905848>);
- 14) keskkonnaministri 21. aprilli 2005. a määrus nr 29 „Nõuded maavaravarude kategooriatele ja maavaradele ning maavaravarude kasutusala nimistu“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/891302>);
- 15) keskkonnaministri 21. aprilli 2005. a määrus nr 27 „Üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu aruande esitamise ning läbivaatamise kord“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13132778?leiaKehtiv>);
- 16) keskkonnaministri 20. mai 2005. a määrus nr 40 „Üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa taotluse vorm, üldgeoloogilise uurimistöö loa ning uuringuloa taotlusele, seletuskirjale ja graafilisele osale esitatavad täpsustatud nõuded, üldgeoloogilise uurimistöö

- loa ning uuringuloa andmise menetlustoimingute tähtajad ja üldgeoloogilise uurimistöö loa ning uuringuloa vorm“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13347453?leiaKehtiv>);
- 17) keskkonnaministri 6. mai 2005. a määrus nr 36 „Maavara kaevandamisloa taotluse vorm, kaevandamisloa taotlusele, seletuskirjale ja graafilisele lisale esitatavad täpsustatud nõuded, kaevandamisloa andmise, muutmise ja ümberregistreerimise menetlustoimingute tähtajad ja kaevandamisloa vorm“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/897284?leiaKehtiv>);
- 18) keskkonnaministri 26. mai 2005. a määrus nr 43 „Üldgeoloogilise uurimistööga, geoloogilise uuringuga ja kaevandamisega rikutud maa korrastamise kord“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/905828?leiaKehtiv>);
- 19) keskkonnaministri 13. jaanuari 2011. a määrus nr 7 „Kaevandamisega rikutud mahajäetud turbaalade nimekiri“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/120012011012>).

Keskkonnaministri 5. aprilli 2011. a määrusel nr 22 „Keskkonnatasu deklaratsiooni vormid ja nende täitmise ning maavaravaru kaevandamise mahu aruande esitamise kord“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/112042011005>) on mitu volitusnormi, mis tulenevad eri seadustest. Seepärast ei muutu määrus tervikuna kehtetuks, vaid seda muudetakse uue seaduse jõustumisel. Muutub volitusnorm ja vähesel määral ka aruandevorm, mis aga jääb suures osas samaks.

Seaduse alusel on kavaskoostööd järgmised rakendusaktid:

- 1) keskkonnaministri määrus „Maavarade komisjoni põhimäärus“ – asendab keskkonnaministri 21. aprilli 2005 määruse nr 28 „Eesti Maavarade Komisjoni põhimäärus“;
- 2) keskkonnaministri määrus „Üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu kord ning nõuded fosforiidi, metallitoorme, põlevkivi, kristalse ehituskivi, järvelubja, järvemuda, meremuda, kruusa, liiva, lubjakivi, dolokivi, savi ja turba omaduste kohta maavarana arvelevõtmiseks“ – asendab keskkonnaministri 26. mai 2005. a määruse nr 44 „Üldgeoloogilise uurimistöö ja maavara geoloogilise uuringu tegemise kord“ ja keskkonnaministri 21. aprilli 2005. a määrus nr 29 „Nõuded maavaravaru kategooriatele ja maavaradele ning maavaravaru kasutusala nimistu“. Kuna kaks kehtivat määrust teineteist osaliselt dubleerivad, on need otstarbekas kokku kirjutada. Määrusesse liidetakse ka senises keskkonnaministri 21. aprilli 2005. a määruses nr 27 „Üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu aruande esitamise ning läbivaatamise kord“ olnud regulatsioon, kuna see on teemaga seotud ning seda ei ole vaja reguleerida eraldi määrusega. Sisuliselt jääb alles keskkonnaministri 26. mai 2005. a määruse nr 44 struktuur, kuid lisaks senisele esitatakse määruses arvelevõtmise nõuded ja põlevkivivaru majanduslikust aspektist lähtuvalt aktiivseks või passiivseks eristamise kriteeriumid. Eelnõu kavand on esitatud paragrahvi pealkirjadena, kuna määruse sisu töötatakse praegu koos valdkonna spetsialistidega välja ja seda esitataval kujul praegu veel ei ole;
- 3) keskkonnaministri määrus „Üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa taotluse esitamise kord, vorm ning täpsustatud nõuded üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa taotluse kohta ning üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa vorm“ – asendab keskkonnaministri 20. mai 2005. a määruse nr 40 „Üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa taotluse vorm, üldgeoloogilise uurimistöö loa ning uuringuloa taotlusele, seletuskirjale ja graafilisele osale esitatavad täpsustatud nõuded, üldgeoloogilise uurimistöö loa ning uuringuloa andmise menetlustoimingute tähtajad ja üldgeoloogilise uurimistöö loa ning uuringuloa vorm“;
- 4) keskkonnaministri määrus „Kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ – uus määrus;
- 5) keskkonnaministri määrus „Kaevandatud mahajäetud turbaalade nimekiri“ – asendab keskkonnaministri 13. jaanuari 2011. a määruse nr 7 „Kaevandamisega rikutud mahajäetud turbaalade nimekiri“;
- 6) Vabariigi Valitsuse määrus „Põlevkivi ja turba kaevandamise aastamäär“ – uus määrus, osaliselt asendab Vabariigi Valitsuse 12. detsembri 2005. aasta määruse nr 293 „Turba

kriitilise varu ja kasutatava varu suurus ning kasutusmäärad“;

7) keskkonnaministri määrus „Kaevandamisloa taotluse esitamise kord ning täpsustatud nõuded kaevandamisloa taotluse kohta ja taotluse ning loa vorm“ – asendab keskkonnaministri 6. mai 2005. a määruse nr 36 „Maavara kaevandamisloa taotluse vorm, kaevandamisloa taotlusele, seletuskirjale ja graafilisele lisale esitatavad täpsustatud nõuded, kaevandamisloa andmise, muutmise ja ümberregistreerimise menetlustoimingute tähtsajad ja kaevandamisloa vorm“;

8) keskkonnaministri määrus „Kaevandamisõiguse enampakkumise kord“ – osaliselt asendab Vabariigi Valitsuse 9. juuni 2005. a määruse nr 133 „Riigile kuuluval maapõue osal maavara otsingu eesmärgil tehtava üldgeoloogilise uurimistöö, geoloogilise uuringu või riigi omandis oleva maavara kaevandamise õiguse enampakkumise teel müümise kord“;

9) majandus- ja taristuministri määrus „Kaevandamise ohutusnõuded“ – asendab majandus- ja kommunikatsiooniministri 10. augusti 2004. a määruse nr 172 „Kaevandamise ja kaeveõhne teise kasutamise ohutusnõuded¹“. Sisu jääb samaks, muutub sisuliselt ainult pealkiri, seetõttu on kavandis esitatud sisu minimaalne;

10) Vabariigi Valitsuse määrus „Kaevanduses päästetöö kohta esitatavad nõuded ja päästeasutusega tehtava koostöö kord“ – asendab Vabariigi Valitsuse 21. oktoobri 2010. aasta määruse nr 152 „Nõuded allmaarajatises tehtava päästetöö korraldamisele ja allmaarajatises päästeasutustega tehtava koostöö kord“. Sisu jääb samaks, muutub sisuliselt ainult pealkiri, seetõttu on kavandis esitatud sisu minimaalne;

11) majandus- ja taristuministri määrus „Kaevandamise projekti kohta esitatavad nõuded“ – asendab majandus- ja kommunikatsiooniministri 21. novembri 2003. aasta määruse nr 248 „Kaevandamise ja kaeveõhne teise kasutamise projektile esitatavad nõuded“ ja osaliselt majandus- ja kommunikatsiooniministri 1. detsembri 2003. aasta määruse nr 251 „Kaevandamise ja kaeveõhne teise kasutamise tegeleva ettevõtja kohustuslikule dokumentatsioonile esitatavad nõuded“;

12) majandus- ja taristuministri määrus „Markšneidermõõdistuse kord“ – asendab majandus- ja kommunikatsiooniministri 23. jaanuari 2012. aasta määruse nr 9 „Markšneideritöö kord“. Sisu jääb samaks, muutub sisuliselt ainult pealkiri, seetõttu on kavandis esitatud sisu minimaalne;

13) keskkonnaministri määrus „Uuritud ja kaevandatud maa korrastamise täpsustatud nõuded ja kord ning korrastamisprojekti kohta esitatavad nõuded“ – asendab keskkonnaministri 26. mai 2005. a määruse nr 43 „Üldgeoloogilise uurimistööga, geoloogilise uuringuga ja kaevandamisega rikutud maa korrastamise kord“. Sisu jääb samaks, muutub sisuliselt ainult pealkiri, seetõttu on kavandis esitatud sisu minimaalne;

14) Vabariigi Valitsuse määrus „Riigile kuuluva kinnisasja kaevandamiseks kasutada andmise kord“ – asendab Vabariigi Valitsuse Vastu võetud 9. juuni 2005. a määrus nr 132 „Riigile kuuluva kinnisasja maavaravaru kaevandamiseks andmise kord“. Sisu jääb samaks, seetõttu on kavandis esitatud sisu minimaalne.

9. Seaduse jõustumine

Seaduse jõustumisajaks on kavandatud 2016. aasta 1. jaanuar.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu koostamise käigus toimub laiaulatuslik huvirühmade kaasamine, praeguseks on toimunud kuus laiapinnalist arutelu perioodil 16.04–26.05.2014. Pärast avalikustamist analüüsi esitatud märkused läbi ning tegeleti nende küsimustega, mis olid jäänud MaaPSi eelnõus seni lahendamata. Selleks kohtuti erialaliitude jt huvirühmadega.

Eelnõu kooskõlastati ka keskkonnaseadustiku kodifitseerimiskomisjoni liikmetega, kelle hulgas oli liikmeid ministereidest (Justiitsministeerium, Majandus- ja

Kommunikatsiooniministeerium, Põllumajandusministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium), Õiguskantsleri büroost, Eesti Kaubandus-Tööstuskojast, omavalitsusliitudest (ELL, EMOVL), ja Eesti Keskkonnauhenduste Kojast.

Eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks asjaomastele ministeeriumidele, kohaliku omavalitsuse liitudele ja erialaliitudele.

Algatab Vabariigi Valitsus
algatamise/esitamise kuupäev

(allkirjastatud digitaalselt)
allkirjastaja nimi
allkirjastaja ametinimetus